

dunărea de jos

Suferți ca și Suflete!

232
IULIE
2021

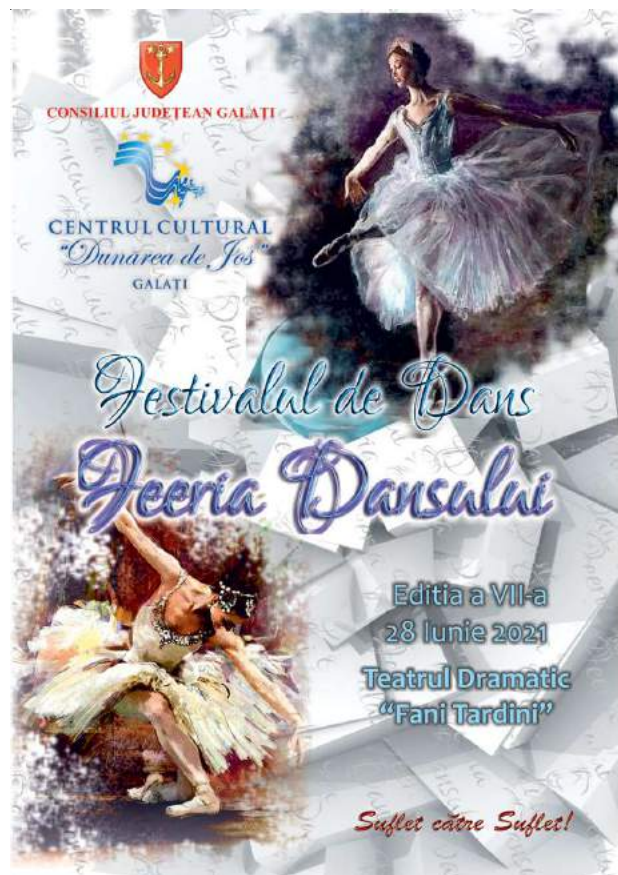
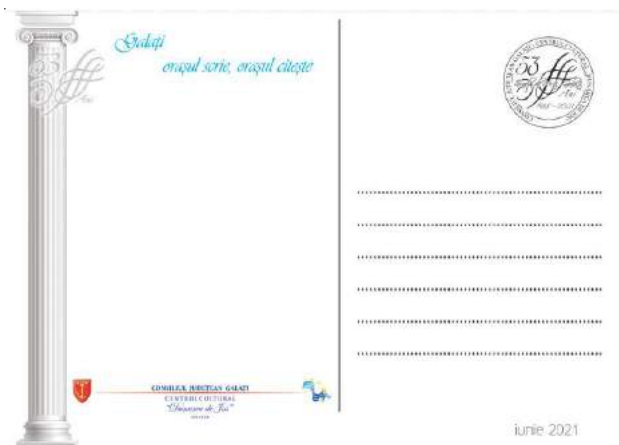
consiliul județean Galați ● centrul cultural „dunărea de jos“

TUDOR PAMFILE

**Carte postală
Școala de Arte**

Festivalul Național de Dans pentru Copii “FEERIA DANSULUI” Ediția a VII-a

Consiliul Județean Galați și Centrul Cultural Dunărea de Jos prin Școala de Arte au organizat a VII - a ediție a Festivalului Național de Dans pentru copii Feeria Dansului.

Amator, avansat sau profesionist, participant sau simplu spectator - nu există om care să nu se fi bucurat măcar o dată de magia dansului, orice formă ar fi luat aceasta. În 2021, am ales să sărbătorim dansul luni, 28 iunie începând cu orele 11.00 pe scena Teatrului Dramatic Fani Tardini.

Festivalul Național de Dans pentru Copii ”FEERIA DANSULUI”, proiect inițiat de profesorul de balet al Școlii de Arte, doamna Rodica Androne, a avut ca participanți grupuri de dansatori și soliști din diferite zone ale țării: Adjud, Brăila, Oltenița, Slobozia, Giurgiu, Constanța, Prahova, Râmnicu-Sărat.

Au pregătit câte trei programe din diverse genuri coregrafice, regulamentul precizând că pot alege dansul modern, baletul clasic, dansul contemporan și dansuri de societate sau tradiționale.

Conferința de presă a avut loc în Foaierul Teatrului Dramatic ”Fani Tardini”, iar festivitatea de acordare a diplomelor și medaliilor tuturor protagoniștilor pe scena teatrului.

Festivalul Național de Dans pentru Copii “FEERIA DANSULUI” Ediția a VII-a

Tudor Pamfile

132 de ani de la naștere

„În credințele și datinile - cu ocazia actelor celor mai importante din viață și a sărbătorilor de peste an - se reoglindește firea românului, legat prin fel de fel de obiceiuri de vremile trecute, când concepția despre viață nu putea fi alta decât a omului fatalist. Dar în psihologia aceasta, care amintește vremuri primitive, s-a păstrat încă toată poezia unor oameni stăpâniți de o fantezie exuberantă și de un simț adânc pentru frumos”.

(Sextil Pușcariu, Părintele Marian)

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului următor, este adesea exprimată, nu doar cu preocupare, ci și cu adâncă îngrijorare, convingerea că producțiunile populare pier în fața avansului civilizației, și că dacă nu se purcede la o cercetare adâncită, paguba va fi imensă, fiindcă ceea ce se culesese până atunci era puțin și irelevant. Iată de ce acum cercetarea spiritualității poporului român dobândește o mare extensiune, un număr apreciabil de etnografi și folcloriști distingându-se prin contribuții însemnate, grație cărora au fost scoase la lumină domenii necunoscute sau vag știute. Se manifestă o imensă preocupare pentru strângerea a cât mai multe documente, pentru înfăptuirea de arhive folclorice și etnografice. T. Maiorescu, ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1874-1876), schițează un plan de culegere, prin învățătorii rurali, a folclorului literar și muzical, B.P. Hașdeu lansează cele două chestionare ale sale, Obiceiurile juridice ale poporului român. Programa (1878) și Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română (1884-1885), Nic. Densușianu trimite și el în țară un Chestionariu despre tradițiunile și antichitățile țărilor locuite de români (I, 1893, II, 1895).

Sărbătorile la români – Simeon Florea Marian

132 de ani de la nașterea lui TUDOR PAMFILE Tudor Pamfile și rudele sale din Țepu

Gheorghe VASILACHE

Personalitate distinctă a folcloristicii românești, făcând parte din galeria ilustrațiilor Artur Gorovei, Simion Florea Marian, Tudor Pamfile a fost mult mai prolific decât aceștia. Născut în comuna Țepu, jud. Tecuci (actual Galați) la 10/11 iunie 1883, a fost primul copil al părinților Costache și Vasilica Pamfile. A făcut primele două clase primare (1891-1893) în localitatea natală, iar pe celelalte două clase, precum și gimnaziul le-a urmat la Tecuci (1894-1895, și, respectiv, 1895-1899). Apoi a urmat, ca bursier, cursurile Școlii Militare (Liceul Militar) din Iași (1899-1904), după care a intrat prin concurs la Școala de Ofițeri de Infanterie din București. După ce frecventează o scurtă perioadă cursurile Școlii Militare de Infanterie din Cladova (Banat), este nevoit să se transfere la Școala de Ofițeri de Cavalerie de la Târgoviște, pe care o absolvă, cu gradul de sublocotenent, la 1 iunie 1906, fiind repartizat în cadrul Regimentului 3 Roșiori Bârlad, oraș în care a locuit și activat până în anul 1919. Ca ofițer a participat la campania din Bulgaria în 1913 unde a contractat o boală care, peste câțiva ani i-a fost fatală. În 1919 este trimis de Nicolae Iorga, ca atașat cultural la Chișinău, unde, din cauza agravării bolii, a încetat din viață la 16/17 octombrie 1921. Osemintele au fost transferate în 1923 în cimitirul din Tecuci, oraș în care avea casa și familia. Soția Elena a trăit mult timp după moartea soțului în casa situată pe partea dreaptă a străzii Elena Doamna, care „pleacă” din centrul orașului Tecuci către Statuia Cercetașului. Împreună au avut un singur fiu (Ionel), stabilit în București. A urmat și el o carieră militară și a făcut parte din garda regală cu grad de maior. După moartea sa, a lăsat în grija soției sale (Maria) două fiice. Una dintre ele a fost căsătorită cu Alexandru Bârlădeanu.

În numai 15 ani, Tudor Pamfile a adunat cu hărnicie un munte de material, publicând aproape 40 de volume ce conțin proză și versuri populare, jocuri de copii, studii de etnografie, informații despre viața materială rurală, lucrări cu profil istoric, care, laolaltă, formează o impresionantă arhivă de folclor și etnografie reprezentativă a Moldovei.

Jocuri de copii: 1906, culese, spune Tudor Pamfile, fără ajutorința nimănui, din satul Țepu. Cîmilituri românești (1908), cuprinde materiale folclorice culese tot din Țepu, dar și din ținutul Târgoviștei (359 de ghicitori, referitoare la 245 de noțiuni, orânduite alfabetic).

Poezia populară : Cîntece de țară (1913). Proza populară (povești, snoave) a constituit o preocupare constantă a folcloristului moldovean: Graiul vremurilor (1909), Feți-Frumoși de odinioară (1910), Un tăciune și-un cărbune (1914), Firișoare de aur- snoave (1913). Monografii etnografice cu un variat cuprins: Sărbătorile de vară la români (1910); Sărbătorile de toamnă (1914); Crăciunul (1914); Cerul și podoabele lui (1915); Sfârșitul lumii după credințele poporului român (1911); Agricultura la români (1913); Mitologie românească (1916, 3 volume).

Despre activitatea folcloristului Tudor Pamfile s-a scris și s-a vorbit mult la Țepu în ultimii 20 de ani cu diverse ocazii omagiale. În rândurile de mai jos încercăm să aducem în fața concetățenilor noștri câteva date, mai puțin cunoscute, referitoare la rudele acestuia, care au trăit sau care trăiesc în comuna noastră, așa cum le-am putut afla de la cei care mai sunt încă în viață: nepoți, strănepoți, stră-strănepoți. Însemnările de față reprezintă rezultatul unor investigații (cercetări) pe teren întreprinse în anul 2015 și se referă, pentru început, la rudele din partea tatălui lui Tudor Pamfile, iar în partea finală vom face câteva precizări în legătură cu rudele din partea mamei.

Tudor Pamfile a avut doi frați: LEON și VASILE

LEON PAMFILE, zis și Grasu, a fost ultimul copil al familiei, născut mult mai târziu decât Tudor și Vasile (probabil în 1899); de aceea, a rămas în casa părintească. A decedat, după spusele celor apropiați, în 1968. Era un om înalt, corpulent, dar nici vorbă să fi fost gras. Porecla nu i se potrivea deloc cu statura acestuia, ne-au mărturisit, cu o ușoară nedumerire, doi dintre urmașii săi: moș Ion Pamfile și Virginica Pamfile. Din căsătoria cu Constanda au rezultat trei copii, pe care îi socotim nepoții lui Tudor: Ion, Ilie și Eleonora. 1. Ion Pamfile, în vârstă de 95 de ani, trei clase primare, locuiește pe strada care trece pe lângă dispensarul veterinar. La această vârstă înaintată, cum puțini oameni o mai au în sat, moș Ion este o fire veselă, cu un rafinat simț al umorului, dispus oricând să povestească întâmplări de odinioară, dar să și afle ceea ce mai este nou prin comună. Citește cu atenție știrile din Gazeta de Țepu, îi critică pe unii care au avut un comportament controversat de-a lungul timpului, îi laudă pe alții. Discuția cu el, în a treia zi de Paști, a fost o reală plăcere. Se deplasa destul de greu,

folosindu-se de un suport metalic. Are trei fete (strănepoate ale lui Tudor Pamfile): din prima căsătorie (cu Maria) le are pe Rodica (cea căsătorită cu Ion Cărăuș - decedat) și pe Lenuța (căsătorită cu Ion Mândru), iar din a doua căsătorie (cu Victorița) pe Minodora, căsătorită cu Iulian Oiță. Întrebat ce simte când aude vorbindu-se în ultimii ani cu multă căldură despre Tudor Pamfile, moș Ion ne-a spus: „Cum să nu fiu mândru, cum să nu fiu bucuros că moșul meu a fost un mare poet?! Ii port recunoștință și un mare respect mai ales că el m-a botezat și mi-a luat din păr atunci când era la Chișinău

2. Leonora Pamfile (86 ani), căsătorită cu Sandu Concită (decedat). Are doi copii: pe Costel și pe Margenia - strănepoți ai lui Tudor Pamfile. Locuiește în Țepu împreună cu băiatul, iar fata trăiește în București. Nu este la fel de vorbăreață ca moș Ion, dar am obținut de la dânsa informații suficiente care au întărit suspusele fratelui ei.

3. Ilie Pamfile ar fi avut, în anul 2015, 92 de ani; a urmat patru clase primare. Mai mic decât fratele lui, a rămas în casa părintească, după tradiția românească. A murit în împrejurări ciudate în anul 1958. Atât vecina Constanța Țuchel (Nazare), cât și moș Ion mi-au povestit trista întâmplare pe care și eu o știam din copilărie, mai cu seamă că părinții mei locuiau la circa o sută de metri de casa lor. Într-o zi de vară, după ce-a bătut fasolea, s-a dus cu caii la apa Berheciului să-i spele, iar el să facă o baie utilă. Berheciul nu avea apă destulă, dar a găsit el o bulboană cu apă mai adâncă. A fost lovit în față cu copita de unul dintre cai, s-a prăbușit inconștient în apă și a murit înecat. Împreună cu soția sa Ileana au avut trei copii: Petrică, Neculai și Virginica (strănepoți ai lui Pamfile). Primul a decedat în 2014, al doilea este pensionar, locuiește în București, iar Virginica Pamfile (59 ani) este soția lui Gheorghe Pamfile. Copiii lor, Nicușor și Ica sunt stră-strănepoții lui Tudor. De la Virginica am aflat o altă variantă referitoare la moartea tatălui său, variantă rămasă neverificată. Mi-a povestit cum că ar fi vorba despre o posibilă crimă comisă de către un cetățean din satul Nârtești, care, se spune, ar avea strânse legături cu satul nostru. Cu modestie recunoaște că nu ar vrea să facă prea mult caz în fața sătenilor laudându-se cu memoria „lui moș Tudor”, dar nu poate să nu fie mândră că este strănepoata marelui folclorist. Am sfătuit-o să-i cunoască mormântul aflat în partea dreaptă a aleii cimitirului din Tecuci.

*VASILE PAMFILE a fost al doilea copil al familiei, născut cu cinci ani mai târziu decât Tudor (probabil în 1888). În armată a avut gradul de sergent.

A căzut în Primul Război Mondial pe frontul de la Mărășești. Numele său figurează pe monumentul din centrul satului alături de alți eroi care s-au jertfit pentru neam și țară. Soția sa se numea Ioana. Au avut un singur copil și anume pe Gheorghe. Nevasta acestuia a fost Valeria, ambii ocupându-se cu croitoria. Locuiau la șosea, fiind vecini cu sanitarul Niță Nistor. Urmașii acestora trăiesc și astăzi și sunt strănepoții lui Tudor Pamfile: Neculai, Lenuța-81 de ani (căsătorită cu Georgică Balanu - decedat) și Laurența - 83 de ani (căsătorită cu Toader Mazilu-decedat). Vizitată într-o zi de duminică, aceasta din urmă a avut numai cuvinte de laudă și de recunoștință pentru „moș Tudor”. Cu o ușoară emoție în glas ne-a mărturisit că Tudor Pamfile, aflat cu serviciul la Bârlad, i-ar fi purtat de grijă tatălui ei - Gheorghe - „după moartea bunicului Vasile Pamfile”. Urmașii acestora - mai mulți la număr - sunt, de fapt, stră-strănepoții lui Pamfile. Ceea ce nu am știut niciodată am aflat de la dânsa și anume că bunica mea Anica Nazare și bunica ei (Ioana) au fost surori. Prin urmare, suntem veri de-al doilea. Frumoasă informație!!!

Rude din partea mamei

Informațiile despre mama lui Tudor Pamfile (Vasilica) și despre rudele din partea acesteia sunt puține și insuficient de clare și, prin urmare, ele necesită o investigație suplimentară. De la moș Ion am aflat că Vasilica ar fi fost fiica lui Vasilache Mândru. Ar mai fi avut două surori (Ruxandra și Ioana) și un frate (Neculai). La rândul lui, acesta din urmă este tatăl lui Chiriac Mândru și al celorlalți șapte frați ai săi. Fiii lui Chiriac, Aurel și Iorgu, precum și moș Ion Pamfile, ne-au declarat atunci că sunt veri de-al doilea, părinții lor (Neculai și, respectiv, Leon) fiind veri primari. O soră de-a lui Vasilache Mândru ar fi fost căsătorită cu Ion Medeleanu, om cu stare, cu multe hectare de pământ, care, în calitate de unchi, l-ar fi sprijinit pe Tudor Pamfile să urmeze școala. Această informație a fost confirmată și de Constantin Mândru (Cotoi), care știe de la o rudă a sa că acest Medeleanu i-ar fi cerut lui Pamfile, cu ocazia Crăciunului, să mai repete colindul spus la ferestrele casei, pentru că îi plăcuse cum l-a spus.

În încheiere, vreau să menționez că toate aceste informații primite de la rudele lui Tudor Pamfile pot fi, în viitor, completate sau corectate. Tuturor le mulțumesc călduros și le sunt recunoscător pentru amabilitatea și disponibilitatea de a sta de vorbă cu noi în câteva rânduri pe această temă.

„Tudor Pamfile - Bibliografie” autor Ștefan Andronache

Chiar și în momentul de față, la comemorarea a 100 de ani de la dispariția marelui folclorist și etnograf român, dar și animator cultural de excepție în Moldova de peste Prut, previziunea scriitorului de origine tecuceană, Alexandru Lascarov-Moldovanu, care fusese impresionat de eforturile lui stăruitoare pentru scoaterea „la iveală din marele suflet românesc” a „bulgărașilor mulți și frumoși de aur curat”, pare să nu-și fi pierdut încă valabilitatea: „Pamfile va rămâne tot marele folclorist în viață, topit pe veci în încăperea largă și luminoasă a sufletului nostru românesc”.

Datorită alcătuirii unui impresionant corpus al folclorului românesc, ce înglobează atâtea nestemate lirice și comori de înțelepciune populară, studiului avizat și aprofundat al elementelor etnografice atât de specifice propriului său popor, Tudor Pamfile și-a câștigat un loc privilegiat în ierarhia specialiștilor români din cele două domenii menționate. Pilda proprie ne îndeamnă să-i continuăm munca de identificare, de valorificare dar și de conservare a prețiosului tezaur etnofolcloric capabil să contribuie, într-o mare măsură, la afirmarea conștiinței de neam și la întărirea dragostei pentru glia strămoșească.

Încheiem prezentarea noastră cu o întrebare retorică ce pare să înglobeze în enunțul ei și răspunsul adecvat.

Oare nu cumva, geniala creație lirică românească „Limba noastră”, ce i-a fost inspirată preotului poet Alexei Mateevici, în clipele când se afla pe linia frontului apărării ființei naționale din zona Mărășeștilor, reprezintă una din motivațiile care l-a determinat pe Tudor Pamfile să urmeze exemplul consăngeanului său, desigur pe un altfel de front, dar la fel de important, acela al reînvierii și cultivării limbii strămoșești în Basarabia, conștientizând, la rândul-i, faptul că numai aceasta constituie principalul liant al menținerii ființei naționale și rămâne purtătoarea „veșnicilor adevăruri”?

APRECIERI ALE CONTEMPORANILOR Nicolae IORGA

Vlăstar de răzăși tecuceni, Tudor Pamfile și-a iubit adânc, nemărginit pământul din care a răsărit deopotrivă cu firul de iarbă, cu paiul de grâu, cu florile, fluturii și privighetorile, - acest amestec de lucruri și

Cuvinte de apreciere:

Pamfile va rămâne tot marele folclorist din viață, topit pe veci în încăperea largă și luminoasă a sufletului nostru românesc. (Alexandru Lascarov-Moldovanu)

Moartea lui așa de timpurie a lăsat un gol simțitor și a umplut de mâhnire pe toți cei care l-au cunoscut și l-au apreciat. (Artur Gorovei)

Tudor Pamfile a scris mult și a dat la iveală o comoară neprețuită de cunoștințe despre sufletul poporului nostru, care [...] ar fi rămas pe veci pierdută, dacă nu ar fi răscolit el toate unghiurile țării ca s-o descopere. (Artur Gorovei)

Ca un miner necunoscut și harnic care sapă țărâna ca să găsească bulgărași de aur, așa și Pamfile a scormonit și scos la iveală din marele nostru suflet românesc, bulgărași mulți și frumoși de aur curat. (Alexandru Lascarov-Moldovanu)

Prețuit de mari spirite contemporane...pentru încercarea de a strânge firișoarele de aur din „prejmuita noastră avere”, prin ce ne-a lăsat ca moștenire nepieritoare, îl putem considera „senatorul cel dintâi pe lângă Majestatea Sa, Timpul”.

(prof. dr. Dumitru V. Marin)

ființe, care prefac în adevărat raiu plaiurile, pe unde-și poartă țăranul nostru plugul.

Urmaș vrednic al înaintașului său, folcloristului bucovinean Simion FI. Marian, Tudor Pamfile își închină vieța sa întreagă cercetărilor neobosite a vieții țăranului nostru în cuprinsul naturii de la țară. El culege bogate materialuri de literatură populară, în versuri și proză, și le clasifică sistematizând și cercetând critic aceste materialuri culese.

Și, astfel, el ne-a dat pe rând studii interesante de folclor, ca cele despre „sărbători”, „cromatică” și „mitologie” care completează în mod armonios cercetările similare ale lui S. FI. Marian; a mai făcut apoi studii întinse despre „Agricultura” și „Industria casnică” a românului, despre „Jocuri de copii”, despre „Boli și leacuri”, populare.

Și când a terminat cu vieța mărginită de jos, și-a înălțat privirile spre nemărginimea de sus, spre cealaltă vieță a „Vrâjilor”, a „Văzduhului”, a „Cerului și podoabelor sale”, pentru a se pierde pe tărâmul de dincolo, al fantaziei populare cu „Feți-Frumoși” și neastâmpăratul „Diavol” care pregătește în taină „Sfârșitul lumii”.

Dar Tudor Pamfile n-a iubit numai vieța și prezentul. El era în aceeași măsură un îndrăgostit de trecutul nostru istoric, despre care avea întinse și bune cunoștințe, cu toate că nu posedă o diplomă în regulă, care să-i înlesnească formal urcarea unei catedre de liceu pe care ar fi ocupat-o cu cinste și unde ar fi trebuit pus de drept în baza cercetărilor și talentului său.

Însemnările sale istorice privitoare la moșia, satul și biserica de la Strâmba din jud. Tutova; cele privitoare la ținutul Hotinului în 1817 și vechea vieță a Moldovei sunt contribuțiuni prețioase la studiul istoriei noastre naționale, iar revista sa „Miron Costin”, de „cercetări și mărturii istorice”, tipărită lunar în 7 ani, îi va păstra un loc de cinste în analele istoriografiei noastre. Academia Română i-a apreciat această muncă folcloristică-istorică, publicându-i unele scrieri, premiindu-i altele și primindu-l printre membrii săi corespondenți.

Dar Tudor Pamfile a fost pe lângă un folclorist, un istoric de seamă și un foarte harnic și bun popularizator de literatură etică și învățături folositoare în masele populare. A tipărit o „Carte pentru tineretul de la sate”, care împreună cu „Povestea pe scurt a neamului”, o „Carte de rugăciuni” și alta de teatru sătesc, sunt din cele mai bune și folositoare pentru lumea cititoare a satelor.

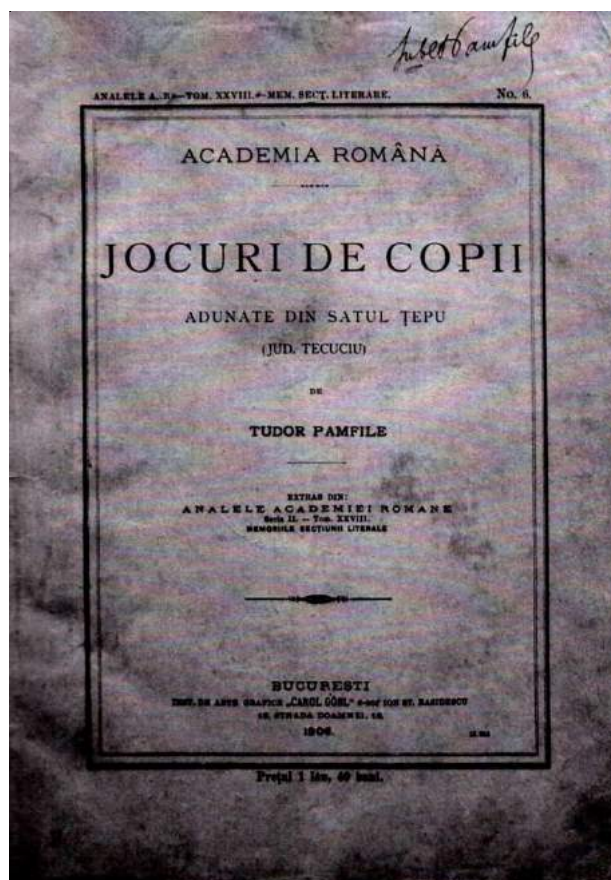
Un câmp larg de activitate i s-a deschis când a intrat în Basarabia. Aci între Prut și Nistru, activitatea sa a fost poate cea mai rodnică, mai binecuvântată, dar și mai istovitoare.

Fiind în serviciul activității extrașcolare a Directoratului General de Instrucțiune Publică, a editat „Cărticica poporului”, din care s-au bucurat // de un adevărat cult al tineretului, doritor de lumină și îndreptare; voinicul flăcău tecucean se arăta voitor de a ști și de a lucra;

Marele povestitor, care era încă de atunci, d. M. Sadoveanu, l-a cucerit și reținut. Sufletul lui de răzăș ca și atmosfera de țară l-au legat pe o vieță de comorile țăranului român, pe care cu o nesfârșită râvnă le-a scos la lumină.

Moartea lui, așa de tânăr, a fost o pierdere de neînlocuit; rare ori am avut un suflet așa de îndrăgostit de muncă și de ajutorare ca a lui. În Basarabia a dovedit o inimă de frate cum n-a fost alta mai caldă. **(Articol publicat în „Tudor Pamfile Dorohoi, VI, nr. 7-12, iul.-dec. 1928, p. 34-35.)**

Apostol D. CULEA

TRAIȘTA CU TRADIȚII UN EROU MODEST, UN SUFLET NOBIL, TUDOR PAMFILE

Marele folclorist Tudor Pamfile a fost o vitalitate. Întreaga operă a marelui etnograf, a fost motivată și influențată pozitiv de etnograful și folcloristul Simeon Florea Marian, continuându-i munca de cercetător. Într-o viață deloc lină de numai 38 de ani a finalizat 40 de volume de etnografie și folclor un bogat și valoros tezaur de cultură materială și spirituală de o vastitate și diversitate tematică foarte mare. Născut la 11 iunie 1883 în satul Țepu din județul Tecuci, acum în județul Galați. A urmat școala primară și gimnaziul din Tecuci, ca apoi să se transfere la Școala Militară din București unde devine bursier. În timpul studiilor, a devenit bun prieten cu Ioan Bianu, care l-a și introdus în cercurile literare din București. După absolvire a fost repartizat în Bârlad la Regimentul III Roșiori cu gradul de sublocotenent în cavalerie unde a predat istoria la Școala Gradelor Inferioare din același regiment.

Un om simplu, puternic, cu o mândră dârzenie de răzeș neaș, un ofițer, maior ca grad spre finalul vieții, a luptat în război punându-și pieptul scut și inima zălog pentru pământul țării pe care l-a iubit în atât de mult încât a început cercetările de etnografie și folclor spre a nu fi sortite uitării.

Răzeș din Țara de Jos, răzeș și în suflet, bun cunoscător al limbii române, fidel culegător al tradițiilor, obiceiurilor, povestirilor și credințelor cu caracter mitologic și al vieții și sufletelor țăranilor din glie, trudit neodihnit și însuflețit de dragostea folclorului a primit imboldul pentru cercetarea tradițiilor populare a românilor asistând la prelegerile prof. Teodor T. Burada la Universitatea din Iași despre muzica poporului român și despre marele Anton Pann.

Născut în comuna Țepu, a moștenit sufletul lăsat din bătrâni, părinții din părinți, a cules o adevărată eflorescență a sufletului popular consemnată cu mare grijă în multele cărți de folclor, reînviind prin cercetările făcute în scurta lui viață, tradițiile populare.

Numărându-se printre primii culegători de folclor ai secolului al XX-lea, Tudor Pamfile a fost una dintre personalitățile care au știut să exploateze și să pună în valoare străvechile tradiții strămoșești ale poporului român.

Călăuzit de entuziasmul neobosit al descoperitorului de comori, Tudor Pamfile s-a aflat într-o perpetuă căutare a „documentelor vii”, a acelor „firișoare de aur” (după cum îi plăcea să le numească) ce contribuie la cunoașterea și înțelegerea modului de

viață a poporului român și care formează „arhiva vie a sufletului românesc”.

Toate cercetările marelui folclorist Tudor Pamfile, bazate pe informație și observație personală, sunt astăzi considerate documente de autenticitate incontestabilă în studierea folclorului și etnografiei românești.

Debutază la imboldul lui Arthur Gorovei în revista Șezătoarea. Devine fondatorul și conducătorul publicațiilor periodice precum: Ion Creangă, Miron Costin, Florile dalbe, Freamătul unde și publică numeroase articole.

În 1915, un grup de trei intelectuali bârlădeni format din Tudor Pamfile, poetul George Tutoveanu și preotul Toma Chiricuță a decis înființarea vestitei societăți culturale pe care au numit-o „Academia Bârlădeană”

Intellectual cu suflet de țăran, înzestrat cu o putere de muncă neobișnuită, Tudor Pamfile a fost cel care a început constituirea unui ciclu de scrieri despre mitologia românească, adunând la un loc „credințele poporului român” despre facerea lumii, cerul și podoabele lui, văzduhul, dușmanii și prietenii omului și implicit, sfârșitul lumii.

În anul 1918 se stabilește la Chișinău unde a condus, publicația Cuvântul Moldovei timp de 12 ani. Rămâne în Chișinău până la sfârșitul zilelor, în deplinătatea forței creatoare, pe 17 octombrie 1921. Ulterior va fi reînhumat la Tecuci, la 27 aprilie 1923 Merită să menționăm în acest material că Tudor Pamfile a fost unul dintre puținii folcloriști de mare valoare. Munca lui asiduă a fost curmată de doamna cea necruțătoare cu vâl negru în plin timp al descoperirilor folcloristice care așteptau răbdătoare și cumini să fie dezgropate și așternute cu mare grijă între paginile prețioaselor cărți.

Cu un simț al umorului bine dezvoltat specific de țăran răzeș moldovean cu o observație poznașă scrie povestiri remarcabile precum: „Dumnealui, deputatul Ioniță”, un pamflet cu intenție menajată „Dormind”, o schiță cu o ușoară pornire nevinovată spre misticism, „Bârladul”, o schiță care face impresia de „geografie didactică” pentru răzeșii din Țepu. Marele folclorist râdea pe sub mustață de orașul cel mare din preajma satului de obârșie, de centrul care se laudă cu toți oamenii mari pe care i-a creat de-a lungul timpului. Această laudă din partea unui răzeș neaș ridică pentru auditoriu o sprânceană de îndoială.

Această laudă poate fi o bătaie de joc sau chiar poate fi reală deoarece răzeșii laudă tare greu ceva sau pe cineva.

Dar acest maior de origine răzeșească, modest, acest culegător de folclor plin de umor era unic în felul său. S-a strecurat neobservat prin viață, muncind cu osârdie pentru un ideal dar lăsând în urmă opere care strălucesc mai abtirit decât soarele. Tudor Pamfile a fost omul pe care natura îl creează o singură dată la o sută de ani și în exemplar unic. Mihail Sadoveanu, referindu-se la activitatea științifică a marelui etnograf spunea: „Munca aceasta mare și neobosită el o îndeplinea cu simplitate și modestie așa cum necunoscut și neapreciat după merit, își făcuse datoria de o viață întreagă.”

Pe toată durata vieții destul de scurtă, Tudor Pamfile a scris, pe lângă cercetările despre folclor și povestiri remarcabile prin originalitatea lor:

- Jocuri de copii (3 volume), București, 1906-1909
- Cartea pentru tineret de la sate București, 1907 (împreună cu Mihai Lupescu și L. Mrejeriu)
- Povestire pe scurt despre neamul românesc - Bârlad, 1907
- Cimilituri românești - București, 1908
- Craiul vremurilor (povești) - Vălenii de Munte, 1909
- Feți frumoși de odinioară (povești) - București, 1910
- Industria casnică la Români. Trecutul și starea ei de astăzi - București, 1910
- Sărbătorile de vară la români - București, 1910
- Boli și leacuri la oameni, vite și păsări - București, 1911
- Firișoare de aur (povești și legende) - București, 1911
- Sfârșitul lumii după credințele poporului român - Bârlad, 1911
- Culegere de colinde, cîntece de stea, vicleime, sorcove și plugușoare, întocmite pentru folosul tineretului ce urează la Crăciun și Anul Nou - București, 1912
- Culegere de ghicitori românești (cimilituri) - București, 1912
- Agricultură la români - București, 1913
- Cîntece de țară - București, 1913
- Povestea lumii de demult - București, 1913
- Cromatica poporului român (împreună cu Mihai Lupescu) - București, 1914
- Diavolul învrăjbitor al lumii - București, 1914
- Însemnări cu privire la moșia, satul și biserica de la Strâmba din comuna Puiești, județul Tutova (împreună cu V. C. Nicolau) - Bârlad, 1914)
- Sărbătorile de toamnă și postul Crăciunului - București, 1914
- Sărbătorile la români. Crăciunul - București, 1914

- Un tăciune și-un cărbune, (povești) - București, 1914
 - Dragostea în datina tineretului român
 - Pământul după credințele poporului român.
 - Văzduhul după credințele poporului român (împreună cu Antoaneta Olteanu)
 - Cerul și podoabele lui, după credințele poporului român (împreună Antoaneta Olteanu)
 - Mitologie românească
- Pentru întreaga muncă de cercetător, Tudor Pamfile, în semn de recunoștință a fost propus să devină membru corespondent al Academiei Române, la 11 iunie 1921, dar votarea a fost amânată și nu a mai avut loc, intervenind decesul folcloristului. Cu încetarea din viață a marelui folclorist Tudor Pamfile s-a stins o întreagă lume.

În memoria marelui folclorist în Tecuci, pe str. Elena Doamna nr. 32, a fost deschisă Casa memorială „Tudor Pamfile” și a fost dezvelit un monument în memoria lui.

Școala cu clasele I-VIII din comuna natală Țepu din județul Galați îi poartă numele.

De asemenea, în orașul Bârlad în memoriam o stradă îi poartă numele.

prof. drd. Dan HORGAN

Bibliografie:

- Costin, Claudia (2018), „Aspecte folclorice ale imaginarului și mitului românesc” ,11, Cambridge Scholars Publishing, p. 227, ISBN 978-1-527-51473-7
- Degh, Linda (1966), „Folclor și etnografie în România [și comentarii și răspunsuri]” , Studii românești, 7 (3): 307, ISBN 9789004036390 JSTOR 2740055
- Simion Florea Marian et all, „Cromatica poporului român”, Ed. Saeculum I. O. București, 2019, 265 p. ISBN: 978-973-642-398-7
- Simion Florea Marian - „Sărbătorile la români” Ed. “Graii și Suflet - Cultură Națională”, 2001.
- Tudor Pamfile, „Mitologia poporului român”, Ed. Vestala, București, 2017, 815 p. ISBN: 973-011-8
- Tudor Pamfile, „Mitologie românească”, Ed. Allfa, Timișoara, 1997, 497 p. ISBN: 973-571-219-9
- Tudor Pamfile, „Sărbătorile la români”, Ed. Saeculum I. O., București, 2018, 431 p. ISBN: 978-973-642-386-4
- Vulcănescu, Romulus, Simionescu, Paul (1973), „Unele aspecte speciale ale etnologiei românești”, Studii românești, 2 : 199, ISBN 9789004036390
- Universite de Firenze - Tudor Pamfile

Sărbătorile la români

(...) Spre sfârșitul secolului trecut, după ce tipărise un mare număr de cărți cuprinzând creații populare din cele mai diverse domenii ale spiritualității populare, S. FI. Marian, cu o viziune, cu o metodă și un elan care amintesc de B.P. Hașdeu (s-a spus de altfel că dintre discipolii acestuia cel care s-a apropiat cel mai mult de viziunea autorului celebrului *Etymologicum Magnum Romaniae* a fost cărturarul bucovinean), a început elaborarea unei noi trilogii, consacrată de data aceasta ciclului *calendaristic*, calendarului popular. Când a apărut primul volum al acestui monumental studiu, Marian împlinise 51 de ani și era celebru, cărți ale sale erau deja cunoscute și peste hotarele țării noastre. Își vedea tipărită ultima sa mare lucrare.

Subiectul fusese tratat de alții fragmentar, într-o serie de studii și articole, și făcuse obiectul unor mici colecții. Câteva chestionare (B.P. Hașdeu, Nic. Densușianu) recoltaseră un bogat fond documentar. B.P. Hașdeu utilizase răspunsuri primite la chestionarul său în celebrul *Etymologicum Magnum Romaniae*. Lipsa însă sinteza. At.M. Marienescu, care concepuse un studiu mai amplu, în mai multe volume, a tipărit doar pe primul, consacrat sărbătorilor romane.

O serie de note caracteristice cărturarului bucovinean îl făceau să fie mai îndreptățit, în momentul acela, să abordeze cu succes vastul domeniu al

sărbătorilor poporului român. Era mai întâi îndelungata sa experiență, în urma căreia agonisise un tezaur fără egal. Era, totodată, favorizantă pentru tratarea subiectului amintit, formația cărturarului bucovinean, egala sa competență de etnograf și teolog, care-l

făcea apt, ca pe nimeni altcineva, în epocă, să discearnă cu siguranță între ceea ce este creștin și ceea ce este păgân într-o sărbătoare. Și modul de apropiere de sărbătorile poporului este unul nou. Dacă în diferite luări de cuvânt despre sărbători se exprimase, nu o dată, un punct de vedere luminist, care propunea eradicarea *sărbătorilor* superstițioase, în trilogia lui Marian perspectiva este alta: de examinare, cu egal interes, a tuturor. Prudența l-a sfătuit să se mențină strict pe terenul faptelor controlabile, să nu avanseze în necunoscut, să nu se aventureze în

ipoteze riscante. De aceea notează frecvent: „după cât știu eu până acumă”, „după cât mi s-a spus”.

(...) Cercetarea monografică l-a obligat să acorde egală atenție și sărbătorilor nelegate de biserică, sărbătorilor păgâne, pe care poporul le celebrează „adeseori cu mai mare solemnitate decât pe cele creștinești. Încercările preoților de a-i împiedica de la astfel de serbări s-au dovedit zadarnice, poporul ținându-le în ciuda teologilor. Între aceste sărbători nelegate de biserică, etnograful amintește: Săn-Toader, Baba Dochia, Alexiile, Armendenul sau Armendina, Sf. Pricopie, Marina, Palie, Foca, Pintelei Călătorul, Sărbătoarea dinților, Sărbătoarea tâlharilor, Sărbătoarea oilor, Sărbătoarea lupilor, Paparudele,

Marțolea sau Marțiseara, Repotinii, Circovii, Mariniu, Filipii.

Pentru examinarea acestui complex de sărbători cercetarea a dobândit o extensiune și o adâncime care depășesc prin efort și prin rezultate poate că tot ceea ce realizase Sim.Fl.Marian până atunci. Cu siguranță că nicăieri nu menționează el mai apăsător că informațiile sunt obținute, în numeroase cazuri, sub dictare. Cu alte cuvinte, relatările din corpul studiului și din notele de subsol - acestea atât de ample și de numeroase încât alcătuiesc ele însele un alt studiu - nu mai simt însoțite doar de numele celui ce le-a cules ci și de al aceluia care le-a furnizat, precum și de ocupația acestora, localitatea, districtul.

De asemenea, poate că nicio altă lucrare a etnografului nu conține, deodată, mai multe relatări despre aceleași credințe și datini, obținute de la mai mulți subiecți din aceeași localitate. Pivotal documentar al lucrării îl constituie firește Bucovina (de aici a avut 140 de informatori, iar din celelalte provincii doar 26), însă se observă îndată că nu i-a scăpat nimic profesorului de religie de la Liceul greco-ortodox din Suceava (titlu pe care și-l așeza, pe coperta cărții alături de acela de academician) din ceea ce se scrisese în și privind celelalte provincii ale țării. Această scrupuloasă documentare i-a permis autorului să menționeze dacă o sărbătoare este proprie întregii Bucovine („pretutindena în Bucovina”, „credință lătită [-ori foarte lătită-] pretutindena în Bucovina”, „credința tuturor fetelor din Bucovina”), Bucovinei și Moldovei („datina și credința fetelor române din Bucovina și Moldova”), Basarabiei, altor provincii ori numai unor părți ale lor („în unele localități mai ales în Muntenia”), cu precădere în anumite localități bucovinene („mai ales în satul Vama”, „datina fetelor din Buninți”, „datina și credința fetelor din Bilca”) ș.a. A folosit, în vederea cuprinderii în raza de observație a unui spațiu românesc cât mai larg, și manuscrisul (de la Biblioteca Academiei Române) cuprinzând răspunsurile la chestionarul lui Nic. Densușianu, din care și-a extras numeroase relatări din localități ale unor județe ca Gorj, Dolj, Olt,

Mehedinți, Romanați, Teleorman, Roman, Dorohoi, Râmnicu Sărat, Muscel, Dâmbovița, Prahova, Constanța. Manuscrisul lui I. Pop-Reteganul i-a furnizat informații din Transilvania, iar din Banat s-a bazat pe documentarea ce i-au oferit-o Iosif Olaru, Aurel Iana, Enea Hodoș. Am insistat pe menționarea informațiilor ce i-au fost trimise, dar nu omitem cantitatea apreciabilă de observații făcute nemijlocit de însuși autorul trilogiei. A rezultat un uriaș aparat documentar, fructificat în corpul studiului și în impresionantul capitol de note de subsol.

Note care nu doar repetă, ci întăresc cele afirmate, completează, nuanțează fenomenul studiat. Au, totodată, rostul de a preciza dacă obiceiul examinat are, într-un anumit spațiu, o existență viguroasă ori mai palidă, dacă o anumită datină se întâlnește și în contextul altei sărbători. Prin toate acestea S.Fl. Marian a dovedit caracterul științific al demersului său și și-a conturat un profil de etnograf distinct. Calități care au fost recunoscute, între alții, de marele lingvist și filolog Sextil Pușcariu: „În însemnările acelea minuțioase din josul paginii, care indică în modul cel mai meticulos izvorul și variantele, devin aproape proverbiale; după ele puteai recunoaște, când deschideai revistele noastre, că ai înaintea-ți un studiu al părintelui Marian. Cu timpul el se deosebește tot mai mult de ceilalți folcloriști români, atât în felul de a lucra, cât și în ținta pe care și-o pune. Excentricitatea necăzând în firea sa, toată munca i-a fost concentrică și condusă de un spirit ordonat și de o privire limpede”. (Părintele Marian, în *Junimea literară*, Suceava, 1907, nr. 6-7, p. 133.)

În spațiul sărbătorilor studiate (în vol.I cele dintre Anul Nou și Duminica albă, în vol. al II-lea cele dintre Lunea curată și Vinerea Paștilor, iar în al III-lea cele de la Paști până la Rusalii), extensiunea cea mai mare o au Anul Nou și Paștile (...).

(fragment)

Jocul popular în culegerile de folclor ale lui Tudor Pamfile

Ioan HORUJENCO

Deși era ofițer al armatei române, Tudor Pamfile s-a implicat cu pasiune în cercetarea folclorului, dar și în publicistică și învățământ, numărându-se alături de George Tutoveanu și Toma Chiricuță între fondatorii Academiei Bârlădene în 1915 (1) Chiar dacă criticii au semnalat anumite dificultăți în privința clasificării materialelor culese, Tudor Pamfile rămâne unul dintre cei mai activi și mai plini de pasiune culegători de folclor. Chiar dacă unele din culegerile sale „nu sunt alcătuite cu rigoare științifică” (2), el „a făcut o admirabilă operă de folclorist, culegător și sistematizator, lăsând viitorimii sarcina de a interpreta întreaga viață atât de diversă a mitologiei noastre” (3) Dincolo de dificultățile semnalate de critici, mai mult sau mai puțin îndreptățite, date fiind contextul și perioada în care au avut loc cercetările folclorice, lui Pamfile trebuie să i se recunoască „meritul de a fi adunat și publicat o impresionantă arhivă de folclor și etnografie reprezentativă pentru sudul Moldovei.” (4) Legat de folclorul coregrafic în culegerile lui Pamfile, am luat în studiu volumul „Jocuri de copii”. Un prim element coregrafic prezentat aici este jocul „De-a calul”, obicei din sărbătorile de iarnă, având o răspândire mare îndeosebi în județul Botoșani (în această zonă aproape că nu există localitate care să nu aibă de Anul Nou jocuri de căiuți). (5) Iată ce spune Tudor Pamfile despre acest joc: „Cum vedem în Moldova de Sus, jocul acesta este îndătinat mai mult de Sfântul Vasile, când un călăreț intră în casă pe un cal de lemn, împodobit frumos, jucând apoi și suindu-se chiar pe masă.” Numărul participanților este de la doi până la șase, uneori chiar unul. În spațiul sud-moldovenesc jocul de căiuți îl puteam găsi până acum aproximativ un deceniu în comuna Țepu, singura localitate care aduce în sărbătorile de iarnă acest obicei, cu toate elementele ce-l definesc (capul de lemn, canafi, coamă, urechi din piele, panglici colorate și oglinzi). Cu siguranță că jocul a fost adus aici din nordul Moldovei. Căiuții din Țepu aveau în desfășurare ceva spectacos, figurile de dans erau originale. Jocul, împrumutat probabil din Botoșani, nu pune în însă în umbră obiceiurile specifice locului (Capra, Ursul). O altă referire la dans face Pamfile în subcapitolul „Jocuri de flăcăi și fete mari”. De altfel prin includerea acestui subcapitol în lucrare, el a fost acuzat de unii specialiști că nu a respectat criteriul vârstei. (6) Se începe aici cu o sumară descriere, în maniera lui Cantemir, a

dansurilor românilor din Macedonia. Jocurile acestea „sunt un fel de horă, care se joacă însă în mod particular, se prind mai multe persoane de mână, sau prin basmale, fără însă a forma un cerc încheiat, ci șirul este încolăcit ca un culbec (...)”. Nu există însă amănunte despre denumirea acestor jocuri (sunt toate definite ca un fel de horă), despre ocaziile de joc, costume sau lăutari. Pamfile devine mult mai clar însă când se referă la folclorul coregrafic din zona Țepu-Tecuci, așezând în pagină partiturile muzicale și denumirile unor jocuri: „Cărășelul”, „Mocănașii”, „Alivencile” (sau „Alivenciul”) Aceste dansuri făceau parte din repertoriul unor localități din nordul județului acum două sau trei decenii (8). În același spațiu sud-moldovenesc mai sunt menționate „Arnăuțeasca” (din Țepu), „Nuneasca” (Ivești, Liești), „Rața” (Țepu, Gănești, Piscu), „Sălcioara” (Gănești, Slivna, Cavadinești), „Șchioapa” (Măstăcani, Fărțănești, Frumușița), „Tropca” (Slobozia Conachi, Pechea, Fărțănești, Țepu), „Mărunțița” (Blânzi, Corod, REDIU). În „Jocul miresei”, Pamfile face o interesantă descriere a acestui ritual în Transilvania, unde rolul principal în desfășurare îl deține stegarul, iar participanții tineri sau vârstnici, își plătesc jocul jucat cu mireasa. Obiceiul mai este localizat de autor și în Țara Românească, unde poartă denumirea de „danțul miresei”, dar și la românii din Macedonia. Pamfile observă că un ritual asemănător este întâlnit „și la spaniolii din Castilia”. Printre cele aproape 200 de jocuri enumerate de autor, jocuri care se regăsesc în întreg spațiul românesc, mai apare Vasîlca, aceasta fiind după cum știm noi, un obicei din sărbătorile de iarnă care era practicat în zona Tecuciului. Să fi avut în trecut acest obicei și o componentă coregrafică? Posibil, dat fiind faptul că sunt obiceiuri în perioada Crăciunului și a Anului Nou care au în desfășurarea lor și dans. Pe lângă aceste jocuri, Pamfile mai amintește de unele cu valențe de fertilitate, de fecunditate. Astfel „Ariciul” este un dans-obeicei întâlnit până acum câteva decenii în ritualul nunților din zona Liești-Șerbănești, care constituie, pe lângă latura de fertilitate și un moment hazliu în desfășurarea acestui important rit de trecere. În lucrarea lui Pamfile mai apar de asemenea, jocuri cărora, după denumire, nu le-am găsit corespondențe în culegerile de dans popular românesc: „Ciomșea”, „Colomeica”, „Haita”, „Calamandrosul”. Altele, cum sunt „Elbasana”,

„Făliconda”, „Irmelicul”, sunt consemnate de Elena Sevastos în lucrarea *Nunta la români, Studii istorico-etnografice comparative*, București, 1889, fără a da detalii referitoare la zonă, structura mișcărilor, muzică etc.

Chiar dacă unii cercetători îi găsesc lui Pamfile, așa cum am văzut, numeroase lipsuri în alcătuirea culegerilor de folclor, trebuie să i se recunoască, lui și altora la fel de harnici ca și el, un merit deosebit, sub aspectul dorinței de a pune în valoare creațiile arhaice românești. Fără acești harnici și împătimiți culegători de folclor, creația populară românească ar fi avut și astăzi elemente nepuse în valoare.

Note:

- Mariana Chiriță, *Aspecte ale evoluției jocurilor de copii în zona Tecuci, în Studii de folclor*, vol.III, Editura Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, Galați, 2003, p. 13.
- Iordan Datcu, S.C.Stroescu, *Dicționarul Folcloriștilor „Folclor literar”*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p.320, apud. S.Fl.Marian în „Ion Creangă”, Bârlad, an V, nr.6, iunie, 1912, p. 161-164.
- Iordan Datcu, S.C.Stroescu, op.cit., p.322

- Idem, p.320
- Silvia și Vasile Andriescu, *Teatrul folcloric și jocuri de căiuți*, vol.I editat de Centrul Județean al Creației Populare Botoșani, 1997, p.11
- Iordan Datcu, S.C.Stroescu, op.cit., p.320
- *Neamul românesc*, anul I, vol.II, p. 617
- Grigore Băcanu, Ioan Horujenco, *Horelor, surorilor, Antologie de jocuri populare din județul Galați*, Editura Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, Galați, 2010.

“ABECEDAR ISTORIC GĂLĂȚEAN”

Victor CILINCA

AEROPORTUL PE NEDREPT PIERDUT

Peste 100 de hectare avea Aeroportul Galați! Cu o pistă din pământ bătătorit, suporta greutatea avioanelor ușoare, cu doar câteva locuri, apoi ceva mai mari, care duceau în special oameni de afaceri sau călători cu dare de mână între București - Galați - Iași - Chișinău. Situat din spatele Cimitirului „Eternitatea” spre Patinoar, Aeroportul, devenit jumătate militar în cel de-Al Doilea Război Mondial, se înființase după Primul Război Mondial. Trecuseră opt ani de la încheierea războiului când, într-o zi de iunie, în România apărea primul călător cu bilet de avion. Era contele brăilean Nicolae (Nikos) Anninos, un bogat negustor de cereale de origine greacă.

Familia Anninos, la început de secol XX - foto „Historia”

Mihai Mincan, în revista „Historia”, scrie: linia ferată Buzău - Făurei - Brăila fusese închisă de inundațiile ce loviseră România, un transport de cereale aștepta în portul Galați, dar trenul nu-l putea aduce pe Anninos aici. Și era vorba despre cuvântul dat, de

onoare și încredere care, de nu sunt respectate, aduc faliment și rușine! Negustorul a cerut un avion și a plătit 1.800 de lei - de patru ori prețul unui bilet de tren. Alături de călător era doar pilotul - plutonier-major Ion Negreanu. Familia Anninos deținea patru vapoare, care transportau petrol și cereale. Blazonul lor era un leu cu o sabie și „fiecare bărbat născut sub numele de Anninos devenea automat conte, printr-o tradiție ce data din timpul lui Napoleon, care, se spune, ar fi fost salvat de la moarte de bunicul lui Nikos.”

Se zbura cu pletele în vânt... (foto „Historia”)

Călătorul avea să povestească apoi: „Mă urc în cabina aeroplanului, după ce dl pilot Negreanu mi-a dat un dolman (n.r.H. - haină groasă pentru zbor cu glugă), care avea în dreptul urechilor niște clape mici, desfăcute, ca să aud ce îmi spune. Îmi încleștez mâinile pe rezemătoarea scaunului și, legat în chingi, aștept cu inima ticăind puternic de emoție plecarea aeroplanului. Îmi fac o cruce în gând și zic, tot în gând, „Doamne ajută!”. Motorul pornit zbârnâie foarte tare și helicea începe să se învârtască din ce în ce mai repede. Apoi, zgomotul crește și mai mult, totul mi se pare infernal. (...) Am impresia că toată mașinăria are să se desfacă în bucăți. Deodată, zdruncinăturile încetează brusc, zgomotul pare să înceteze și el, iar iuțeala cu care pământul fuge sub noi se micșorează de asemenea. Mi se pare apoi că aeroplanul se oprește în aer și am senzația clară că plutește, într-adevăr. (...) Clipele în care aeroplanul se separă de pământ mi se par o dulceață infinită, de neînchipuit, o legănare ca în povești, o senzație de un contrast izbitor cu emoția din primul moment. Acest fapt mă determină să prind curaj, mă uit cu atenție în jur și vântul șuieră cu putere pe deasupra aeroplanului. Uit de frică și privesc în jur, în față, spre pământ. Pare un covor de petice regulate și neregulate, care trec ca la paradă pe sub noi. (...) Am impresia că aeroplanul stă pe loc și pământul se apropie de noi..”

Era prima cursă aeriană de pasageri plătită, pe ruta București. Scriitoarea, jurnalista și cercetătoarea Violeta Ionescu, care a publicat mai multe cărți despre aviatori și aviație, scria că locul unor importante mitinguri aviatice, „în 1930, Aeroportul Galați era considerat aeroport principal și vamal. Era situat în partea de N-V față de centrul orașului, la o distanță de 5 km.” Sovieticii au somat autoritățile românești să mute aeroportul de la Galați, temându-se

că era prea aproape de granița de atunci a URSS, ceea ce s-a și întâmplat cu jumătate de secol în urmă! Urmele aeroportului au dispărut însă, complet, abia de curând: cele cinci hangare, adăposturi din beton armat rezistente la bombardamente, în secțiune laterală un hangar fiind aproape un semicerc, au fost păstrate în timpul funcționării pe acel loc a ISCL - întreprinderea de Sârmă, Cuie și Lanțuri.

„Totuși, civilizația modernă le-a venit de hac. Ele nu au putut fi dinamitate de conducerea ISCL, dar au fost până la urmă distruse de actualul proprietar al mallului instalat pe locul vechiului aeroport”. Iar vestigiile Istoriei trebuie păstrate! Am văzut de pildă până și la capătul lumii, în Africa de Sud, la Cape Town, unde s-au descoperit vestigii romane în timp ce se construia un mall uriaș, că acestea pot fi văzute chiar în magazin, într-un loc neacoperit de podea și protejat cu un cristal gros.

Șantierul Naval al lui Fernic - fabrică de muniție!

„Am venit la Galați, spre a intensifica, în șantierul meu, producția de obuze”, amintea în presa locală (cotidianul „Galații Noi”), în ultimul an al Primului Război Mondial, fondatorul, în primii ani ai secolului al XX-lea, al Șantierului Naval „Fernic & Co.”, senatorul Gheorghe Fernic. Șantierul Naval cu peste 2.000 de angajați, cam tot atât câți angajații are și astăzi urmașul acestui prim șantier modern, Șantier Naval DAMEN, cu capital olandez. Inginerul mecanic Fernic fusese ales președinte al Camerei de Comerț și Industrie gălățene, și participase, înainte de război, la rugămintea primului- ministru Ionel Brătianu, la încercarea de recuperare a oțelului comandat în Germania, la celebra firmă Krupp, firmă care a asigurat înarmarea Germaniei la nivel înalt, în cele două războaie mondiale. Oțelul era necesar Armatei române, pentru fabricarea de armament, în ideea apărării țării noastre.

Inginerul a început afacerea care avea să ajungă viitorul mare șantier naval în ultimii ani ai secolului al XIX-lea când, împreună cu doi asociați, a înființat mai întâi „Uzinele de construcții mecanice și turnătorie de fier și bronz”, de pe strada Ceres. Și astăzi se mai păstrează, pe strada Domnească și pe

strada Nicolaie Bălcescu, capace din fontă turnate atunci, care poartă pe ele marca fabricii și o ancoră, simbol al portului, turnată în relief.

Primul hidroavion românesc, la Galați!

Revista Art & Culture, pe site-ul cultural.bzi.ro, scria despre inventatorul, la Galați, a primului hidroavion românesc, avionul care coboară pe apă: brăileanul Ion Paulat. Absolvent al Școlii Comerciale Galați, a fost pasionat de tehnică, așa că s-a angajat la Atelierele Navale Fernic și chiar s-a îmbarcat în Serviciul Maritim Român, ca ofițer mecanic, realizând diferite inovații. Trimis de Fernic la Școala tehnică navală la Savona, în Italia, ajunge apoi mecanic-șef pe un cargou. Dar el era pasionat de aeronautică. Fără ajutor de la Ministerul de Război, Paulat primește însă fonduri de la Fernic, cu cinci ani înainte ca România să intre în Primul Război Mondial și curând, cu un al doilea model, se ridică la înălțimea stâlpilor de telegraf. Dar aparatul este distrus într-un accident și inventatorul este mobilizat pe frontul Războiului Balcanic...

Așa a inventat Paulat „hidroavionul cu fuzelaj”, numit „Vuia I”, și un tunel aerodinamic pentru încercarea de prototipuri, să vadă adică și cum se comportă, în condiții asemănătoare cu cele din zbor, modelele proiectate. Aceste invenții i-au fost recunoscute de Academia Română abia la nouă ani după al Doilea Război Mondial.

Pomenindu-l pe Gheorghe Fernic și aparatele de zbor în care a investit, trebuie să vorbim și despre notorietatea fiului său, Ionel Fernic, absolvent al Liceului „Vasile Alecsandri”, ajuns un celebru... compozitor interbelic de muzică ușoară.

Dar și pilot civil de aviație, unul dintre primii parașutiști români. El a fost, de asemenea, scriitor și jurnalist.

Casa de la Galați a familiei Fernic se ridică și astăzi, cu un pridvor cu coloane, în spatele statuii lui Eminescu din parcul central. Prima statuie ridicată în țară în amintirea poetului, cam la vremea la care și Paulat încerca să se înalțe în hidroavionul său...

CALEIDOSCOP - IULIE

1 iulie 1878: S-a încheiat Congresul de pace de la Berlin. Prin Tratatul de pace s-au recunoscut independența României și drepturile ei asupra Dobrogei. Județele Cahul, Bolgrad și Ismail, din sudul Basarabiei, aflate în componența României, sunt încorporate Imperiului Țarist.

1 iulie 1916: în prima zi a Bătăliei de pe Somme, 19.000 soldați ai armatei engleze sunt uciși, iar 40.000 sunt răniți.

1 iulie 2005: Intra în circulație leul nou, urmând ca până la 31 decembrie 2006 lei vechi să circule în paralel cu cei noi. Aceasta reprezintă a doua etapă a denominării și începând cu această dată 10.000 lei vechi vor fi preschimbați pentru un leu nou.

1 iulie 1891: A murit Mihail Kogalniceanu, om politic de orientare liberală, avocat, istoric și publicist român din Moldova, care a devenit prim-ministru al României în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza și mai târziu ministru al Afacerilor Externe sub domnia lui Carol I.

2 iulie 1838: A apărut, la Brașov, „Foaie pentru minte, inima și literatură”, publicație condusă de George Barițiu, supliment literar al „Gazetei de Transilvania”.

2 iulie 1504: A murit Ștefan cel Mare, domnitor al Moldovei (1457-1504), personalitate marcantă a istoriei României, înzestrată cu mari calități de om de stat, diplomat și conducător militar. A domnit timp de 47 de ani, cea mai lungă domnie din epoca medievală din Țările Române.

3 iulie 1886: Karl Benz dezvăluie oficial „Benz Patent Motorwagen”, privit ca primul automobil, un vehicul conceput pentru a fi propulsat de un motor.

3 iulie 1928: John Logie Baird englez a enunțat, pentru prima dată, principiul televiziunii în culori.

4 iulie 1776: A fost adoptat documentul numit Declarație de independență a Statelor Unite ale Americii prin ratificarea sa de către Congresul Continental, prima entitate conducătoare a noului stat creat.

4 iulie 1864: A fost adoptat decretul domnesc privind înființarea Universității din București, care reunea într-un singur corp facultățile de Drept, Științe și Litere.

5 iulie 1941: Al Doilea Război Mondial. Brigăzile 1 și 4 Mixte din cadrul Armatei Române au eliberat orașul Cernăuți.

6 iulie 1600: Mihai Viteazul se intitulează într-un hrisov „domn al țării Românești și Ardealului și a toată țara Moldovei”, confirmând, documentar, prima unire politică a celor trei țări române (unirea efectivă fusese realizată la sfârșitul lunii mai 1600).

6 iulie 1885: Savantul francez Louis Pasteur a folosit pentru prima dată vaccinul antirabic. Pacientul este Joseph Meister, un băiat care a fost mușcat de un câine turbat.

6 iulie 1919: Dirijabilul englezesc R3 aterizează la New York, după o călătorie ce a durat 108 ore. A fost prima traversare a Oceanului Atlantic de către un astfel de aparat de zbor.

8 iulie 1392: Menționarea prezenței monedelor emise de Țara Românească în cartierul Pera din Constantinopol („perperii de Valachia”); era atestată, astfel, circulația monedei românești în comerțul internațional.

8 iulie 1497: Vasco da Gama începe prima călătorie pe mare din Europa spre India, înconjurând Africa; se deschide astfel linia de navigație din Europa spre Asia.

8 iulie 1709: Marele Război al Nordului: Bătălia de la Poltava - Petru cel Mare al Rusiei îl învinge pe Carol al XII-lea al Suediei; se încheie astfel rolul Suediei ca putere majoră în Europa.

8 iulie 1869: S-a inaugurat prima linie de tramvai tras de cai din Europa, în Timișoara.

9 iulie 1958: Un cutremur de 7,5 grade pe scara Richter a avut loc în Golful Lituya, Alaska, provocând un mega tsunami cu înălțimea valului de apă de 520 metri, cel mai mare tsunami cunoscut în istorie.

10 iulie 1943: Armatele anglo-americane debarcă în insula Sicilia, deschizând un nou front în cel de-Al Doilea Război Mondial (Operațiunea Husky).

11 iulie 1714: Dimitrie Cantemir este ales membru de onoare al Academiei din Berlin.

13 iulie 1897: După doar două zile în aer, expediția polară cu balonul cu gaz a cercetătorilor suedezi Salomon August Andree, Nils Strindberg și Knut Fraenkel este forțată să aterizeze. Abia după 30 de ani, în vara anului 1930 doi pescari de pe baleniera Bratvaag au descoperit corpurile celor trei expediționari,

perfect conservate în gheață. Șefului expediției, inginerul Andree, îi lipsea însă capul, mâncat probabil de urși.

14 iulie 1582: A apărut „Palia de la Orăștie“ - prima traducere românească a vechilor cărți biblice „Geneza“ și „Exodul“, tipărită la Orăștie de meșterul-tipograf Șerban, fiul diaconului Coresi, și diaconul Marian. Este un prețios document lingvistic mai ales datorită încercărilor de unificare a limbii prin evitarea regionalismelor. Traducerea, chiar parțială a Bibliei, demonstrează posibilitățile de expresie ale limbii române și capacitatea ei de a fi limbă de cultură.

14 iulie 1789: Căderea Bastiliei a marcat începutul Revoluției franceze.

14 iulie 1967: A murit scriitorul român Tudor Arghezi. A scris, între altele, teatru, proză, pamflete, precum și literatură pentru copii. A fost printre autorii cei mai contestați din întreaga literatură română.

16 iulie 1054: S-a produs Marea Schismă dintre bisericile creștine occidentale și bisericile orientale de rit bizantin.

16 iulie 1544: Filip Moldoveanul a tipărit la Sibiu „Catehismul românesc”, prima carte tipărită în limba română.

16 iulie 1661: Banca suedeză “Stockholms Banco” emite primele bancnote din Europa. Acestea au purtat numele de Kreditivsedlar.

18 iulie 1938: A murit regina Maria a României, soția regelui Ferdinand și mama regelui Carol al II-lea. Și-a adus o contribuție decisivă la crearea României Mari prin activitatea din Primul Război Mondial și campania diplomatică din timpul Conferinței de Pace.

19 iulie 1877: Marele Duce Nicolae, comandantul suprem al armatelor rusești, a adresat principelui Carol o telegramă cifrată în care, relatându-i despre înfrângerea suferită de trupele rusești în cea de-a doua bătălie de la Plevna, i-a cerut cu insistență ajutorul.

19 iulie 1965: La Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, Nicolae Ceaușescu a fost ales în funcția de secretar general al Partidului.

20 iulie 1944: Al Doilea Război Mondial: Adolf Hitler supraviețuiește complotului de la 20 iulie într-o încercare de asasinat condusă de Claus von Stauffenberg.

20 iulie 1969: Programul Apollo: Apollo 11 face cu succes prima aterizare cu echipaj uman pe Lună, în Marea Liniștii. Americanii Neil Armstrong și Buzz Aldrin devin primii oameni care vor merge pe Lună, aproape 7 ore mai târziu.

20 iulie 1927: A murit Ferdinand I al României, primul rege al României Mari. A condus România în timpul Primului Război Mondial, alegând să lupte de partea Antantei împotriva Puterilor Centrale, fapt care a avut ca efect excluderea sa din Casa Regală de Hohenzolern.

21 iulie 1718: Tratatul de la Passarowitz: Imperiul Otoman cedează Austriei Banatul, Oltenia, nordul Serbiei și al Bosniei.

21 iulie 1983: La stația Vostok din Antarctica de Est, se înregistrează cea mai scăzută temperatură de pe Pământ, -89,2 °C.

21 iulie 1907: A murit Nicolae Grigorescu, cel mai mare pictor român și fondatorul picturii române moderne.

24 iulie 1917: Bătălia de la Mărășești. Victoria armatei române comandate de generalul Eremia Grigorescu asupra trupelor germane conduse de feldmareșalul August von Mackensen (24 iulie/6 august-6/19 august).

25 iulie 1909: Pionierul francez al aviației Louis Bleriot a realizat prima traversare în avion a canalului Mânecii (37 de minute).

26 iulie 1941: Al Doilea Război Mondial. Este cucerită Cetatea Albă. Se încheie campania militară purtată de Armata Română, alături de cea germană, pentru eliberarea nordului Bucovinei și Basarabiei.

26 iulie 1976: Primul card VISA a fost utilizat pentru prima oară, la Thompson Travel, în Burlington, Vermont, SUA, fiind emis de Howard Bank. Suma tranzacționată a fost de 178 USD, fiind folosită pentru cumpărarea unor bilete de avion.

27 iulie 1940: Bugs Bunny a debutat pe micile ecrane, în desenul animat A Wild Hare.

28 iulie 1914: Primul Război Mondial: Austro-Ungaria a declarat război Serbiei, fapt care a marcat începutul primei conflagrații mondiale (1914-1918).

28 iulie 1976: Cutremur devastator în Tangshan/China. Peste 250.000 de victime. Este considerată cea mai mare catastrofa seismică din istorie.

29 iulie 1848: În parcul Zăvoi din Râmnicu Vâlcea, în fața unei numeroase asistențe, după ce s-a citit noua Constituție, un grup de tineri, avându-l în frunte pe Anton Pann, a intonat pentru prima oară imnul Revoluției pașoptiste “Deșteaptă-te, române”, devenit după Revoluția anticomunistă din 1989 imnul național al României.

...mi-i dat să cred în poezie nu ca într-o profesiune, ci ca într-un miracol....

Interviu cu scriitorul Daniel Corbu

*...pot spune că Dumnezeuul Poeziei m-a smuls din seninul celest și m-a aruncat himerelor spre veșnică sfișiere.

*...poetii atinși de blestem, poetii cu destin nu pot fi decât sclavii cuvintelor, tertipurile lor pentru ca un cuvânt să se așeze la locul său și să dea strălucire unui text critic seamănă cu ale îmblânzitorilor de lei. Eminescu este și va rămâne multă vreme modelul în absolut al oricărui poet adevărat de limbă română

Angela Baci - O să încep interviul nostru cu un gând: „Poet impecabil, născut iar nu făcut, venind din zona mitică a Moldovei, constructor de metaforă epatantă și parabolă șocantă, cu o încredere în puterea magică a poeziei pe care o au doar cei aleși, Daniel Corbu atacă temele mari cu o uimitoare forță a tragismului, care-l personalizează și-i conferă originalitate.” (scrisa Cezar Ivănescu, “Lucașfăru”, în 1982). Ce înseamnă azi scrisul și poezia pentru Daniel Corbu?

Daniel Corbu -Același lucru ca în 1982, când nu-mi apăruse încă o carte și pe când, student fiind la Facultatea de Litere din București, publicându-mi mai multe grupaje în revista “Lucașfăru”, Cezar Ivănescu îmi făcea această generoasă prezentare. Adică un exorcism, o punere în legătură cu miracolul ființei, cu înalta rostire. Dar lucrurile veneau, așa cum îmi place să spun, dintr-un blestem, un blestem în sensul inițial, grecesc al cuvântului, un blestem diriguitor de destin. Altfel nu-mi pot explica de ce pe la cinci ani și jumătate, pe prundul Ozanei în știoalnicele căreia m-am bălăcit toată copilăria, am început să gînguresc poezii, să iubesc rimele și să-mi întăresc credința în cuvîntul civilizator.

Am mai spus cu diferite ocazii că mi-i dat să cred în poezie nu ca într-o profesiune ci ca într-un miracol. Un miracol care ți-i dat sau nu. Asta și din convingerea mea de-o viață că a scrie poezie fără inspirație, adică doar prin inginerie textuală, e o lipsă de bun simț. Iar relația cu poezia o consider la fel de intimă ca aceea cu misterul sau cu Dumnezeu. Mă consider un poet tragic. Revenind la începuturi, pot spune că Dumnezeuul Poeziei m-a smuls din seninul celest și m-a aruncat himerelor spre veșnică sfișiere. Cît despre Ozana, îmi dau seama azi că, pornind de la Sfîntul Ion Creangă (cel mai testicular prozator din literatura română), apa asta a devenit Iordanul literaturii noastre. O-ZA-NA: Iordanul nostru purificator.

A.B. - Ați avut modele literare? Cum și când ați fost „atins” de poezie?

D.C. - Modelele vin din lecturi. Ele sunt modele stilistice, modele valorice, dar pot fi și de comportament în social al poetului. Poate că printr-o tăinuță cutumă, poetul se hrănește din toată cultura și experiența lumii, alimentîndu-și din plin mitologia inocenței, canonizînd prezențe sau absențe. Eram foarte tînăr cînd îmi făceam programe de lecturi. Cît de aproape-mi erau Ghilgameș, Homer, Dante, Shakespeare, Goethe, Holderlin, Eminescu, Rilke, apoi Cervantes, Balzac, Dostoievski, Tolstoi, Gogol, Cehov, Proust, Borges și atîția alții!

Atîtea universuri care te umplu de frumos, de visare și fast! Ele îți șoptesc cînd urmezi tu. Iar cînd ești tînăr artist, dacă nu ai credința că vei schimba o lume, înseamnă că te afli în eroare. Spunea cîndva Cioran: „în artă trebuie să ai senzația că fondezi o religie”. Tot bunul Cioran vorbea atît de frumos despre „l'obligation d'avoir un Destin”.

Pentru a-mi continua ideea, voi spune așa: poetii atinși de blestem, poetii cu destin nu pot fi decât sclavii cuvintelor, tertipurile lor pentru ca un cuvânt să se așeze la locul său și să dea strălucire unui text critic seamănă cu ale îmblânzitorilor de lei. Asta pentru că au trecut acele timpuri în care poetul (de acum patru mii de ani, să spunem!) obținea efecte poetice doar prin rostirea unor cuvinte precum copac pasăre spumă de mare. O numire ca asta te trimitea, fără niciun fel de pașapoarte vizate, într-o stare poetică. Iar pe poetul de atunci mi-i închipui avînd o liniște olimpică, chiar

dacă scria Povestea lui Ghilgameș, Rămăyana, Rubayatele sau Cântarea Cântărilor.

Vorbeam într-un poem de tinerețe despre acest timp care e „corigent la visare”. E o constatare întristătoare nu numai pentru poeți. În lumea asta toate mărețiile s-au întâmplat pornind de la un vis. Dar în perioada noastră modernă - postmodernă lucrurile s-au schimbat. Cum spunea și bunul Eminescu, modelul în absolut al oricărui poet român adevărat: „Iar în lumea cea comună a visa e un pericol,/ Căci de ai cumva iluzii, ești pierdut și ești ridicul”.

Ei bine, a scrie poezie în aceste vremuri: ce ocupație donquijotescă! De mai bine de un secol avangardismele, integralismele, tehnicile postmoderniste ale discontinuității și pluralismului, limbajele experimentale au complicat totul. Și, fără îndoială, poetul a decăzut din rolul de sacerdot al cetății, de apostol al umanității, însă poezia, îmi place să cred, va reveni la simplitatea ei presocratică.

A.B. - Credeți în „generații literare”? în calitate de poet și critic literar, care este părerea Dumneavoastră, avem în România o nouă generație de poeți?

D.C. - Mă consider poet, poet de limbă română (versurile scrise direct în franceză sunt doar simple exerciții) dar nici pe departe critic literar. Un autor de eseuri și portrete literare, aceasta da! Am scris astfel Intimitatea publică a poeziei (șapte eseuri despre comportamentul liric) - 2001, Postmodernismul pe înțelesul tuturor (2004). De curînd am terminat o carte de acest fel intitulată Rostirea postmodernă. Generația poetică 80 în literatura română, cuprinzînd odiseea impunerii, apoi creșterile și descreșterile generației noastre poetice, o generație care a dominat sfîrșitul de secol douăzeci și continuă să domine peisajul literar de azi. Cartea cuprinde, pe lângă capitolele teoretice privind impunerea unui nou model ontologic și stilistic, pe lângă etalarea poeziei gestuale, a biografismului – prima mișcare din literatura română de influență americană, fără rădăcini europene - și a tehnicilor postmoderne, un număr de 100 portrete literare ale celor mai importante voci lirice aparținătoare celor șapte paradigme, un fel de monade ale paradigmei mari a optzecismului. Se va putea observa din demonstrațiile noastre, cuprinse în paginile teoretice, dar și în portrete, că postmodernismul românesc a fost pentru generația '80, în „întunecatului deceniu nouă al secolului trecut”, un avangardism de refugiu, devenind repede pecete a paradigmei optzeciste. Reacție dură față de

modernismul românesc destul de obosit, de formulele literare consacrate, optzecismul va rămîne cel mai spectaculos fenomen din literatura noastră de după al doilea război mondial. Și dacă generația lui Mircea Eliade (cu Emil Cioran, Eugen Ionescu, Mircea Vulcănescu, Mihai Ralea etc.) a scos parțial România din anonim și provincialism, dacă generația 60 a refăcut punțile lirice cu generația interbelică, generația '80 s-a dorit o generație universală, care să înscrie România în circuitul european și mondial. Ea a avut obsesia teoretică și obsesia existențială, sentimentul critic și chiar un fior diacronic, adică sensibilitate față de istorie și conștiința că este a treia mare generație culturală, după cea pașoptisto-junimistă și după cea interbelică. Trebuie să accentuăm faptul că în literatură sincronismul s-a putut realiza doar prin acceptarea și asimilarea postmodernismului. Să mai precizăm că am infuzat lucrării noastre un coeficient înalt de „exponențialitate”, ea „reflectând” la vîrf aventura poetică a generației '80. Spunem asta pentru că, încercînd să ordonăm materialul, am contabilizat fără prea mare greutate 430 de poeți notabili ai generației în discuție (am lecturat peste patru mii de cărți, majoritatea cu autograf!), adică un fenomen poetic ce ni se pare irepetabil în aria noastră literară. Am luat astfel în discuție, atât în capitolele teoretice, cât și în portrete, opera poezilor care au contribuit la formarea paradigmei optzeciste care, unind spiritul critic cu cel sincron, a impus, nu numai un nou model de poeticitate, clasicizat acum, ci un nou tip de discurs poetic și (de ce nu?) cultural.

La întrebarea dacă mai cred în generații literare cred că am răspuns. Aș mai adăuga că aceste generații rămîn importante în timp doar prin cei 3 - 4 - 5 scriitori de reper. Dacă se conturează o nouă generație poetică în România răspundem afirmativ datorită cîtorva nume (Claudiu Komartin, Aida Hancer, Teodor Țupa, Răzvan Voncu și Miruna Vlad, între ele) care au înțeles că poezia nu e o adunătură de cuvinte mai mult sau mai puțin potrivite, ci pulberea aceea fină de deasupra textului, adică fiorul metafizic. Dacă ai dus textul dincolo de metafizic, dacă-l bălăcărești în fiziologic, dacă-l umpli de organe sexuale și înjurături birjarerești (“poezia roz”!) pentru a șoca, pentru un ieftin vedetism, dacă latrizezi textual și arunci cu noroi în sfinți, dacă nu crezi în inspirație și accepți ingineria textuală doar pentru că ți-ai cumpărat destul de ieftin umbrela postmodernismului, ești un făcător de teribilisme fără de orizont și atît.

A.B.- Ce se mai scrie astăzi? A evoluat sau involuat literatura?

D.C.- Poezia nu evoluează, nu involuează. Ea este sau nu este. Își schimbă doar nuanțele, limbajul, formele de exprimare textuală. Dacă am accepta evoluția poeziei, între poemele lui Pindar și ale lui Rilke ar fi diferențe ca de la roabă la rachetă. De scris, se scrie mult și bine. Facebook-ul e o invenție postmodernă care incită milioane de oameni la superficializare. E o minciună despre Prietenie și Singurătate. E de-ajuns ca omul să fie alfabetizat și se trezește scriind texte pe care le numește fulgerător poezii, asta chiar fără a ști definiția poeziei, fără a fi aflat vreodată de împărăția metaforei, de blestemul și sfîșierile poetului adevărat, născut iar nu făcut. Deh, pe internet și dincolo de pereții internetului, dincolo și dincoace de copertile cărților autori sunt mulți, dar poeții sunt foarte puțini. În acest moment s-a creat o atît de mare confuzie de valori că nici un supracritic de dimensiuni nietscheniene nu mai poate limpezi peisajul.

A.B. - Orice scriitor are un „ritual” să spunem, atunci când scrie: fie de pe masa de lucru nu îi lipsesc anumite obiecte, fie respectă aceeași oră sau are nevoie de o anumită stare. Aveți un asemenea „ritual”?

D.C.- Mi-i dat să consider poezia un miracol care ți-e dat sau nu. De cele mai multe ori ea te scrie pe tine și nu tu scrii poezie. Cum să aibă oră fixă? Ca locuitor al acestei emoții și ca unul dintre oamenii ținutului care mai crede în inspirație (pe aceste vremuri accentuat pozitiviste e ușor să fii considerat vetust), vă pot spune că poezia vine pe neașteptate și pleacă fulgerător. Te lasă de multe ori deznădăjduit și cu mâinile goale. S-o oprești, imposibil. E ca și cum ai încerca să păstrezi cu tot dinadinsul mireasma florii în pumn. Dar nu cunosc întâlniri mai înalte, mai disperate, mai brutale și mai serafice decât cele cu poezia.

Prin urmare, înainte de a te lăsa devastat, curtezi duhul poeziei (prin lecturi, visare liberă, eu aproape întotdeauna prin muzică), iar apropierea ei o simți ca pe apropierea unei femei cu halo. Pe urmă, e bine să vorbim, dacă nu e o deconspirare a intimității, despre dorința încăpățînarea unui poet adevărat este de a fi el însuși, de a se confunda cu propria voce. Îmi bine amintesc: eram tânăr, frumos și atent. De-aș fi fost iarbă, mi-ar fi plăcut să mă cosească poeții metafizici. Mai întâi am făcut tot ce se poate face să-mi apropii marii poeți, ai țării și ai lumii, pe urmă să mi-i îndepărtez, să mi-i așez pe pedestalele lor pentru a nu-mi încurca drumul. Acum știu că hotărârea unui tânăr de a porni pe un drum cu mii de cunoscute cum

este cel al Poeziei vine din credința că va reuși să egaleze pe Eminescu, Goethe, Rilke. Cît se poate de normal. La asta se adaugă ideea aparent infatuată că tot ceea ce va face poate schimba sau salva lumea. Pe de altă parte, pentru un tânăr poet influențele sunt scuzabile, mai târziu dacă seamănă cu alții e un dezastru. O ratare. Nu de talent sau veleități este vorba, de talente lumea e plină. Talentele sunt fragile și nesigure. Totul e să devii o natură. Atunci nu mai poți confunda jocurile înșelătoare ale gloriei cu bucuria ființială de a te simți unic.

A.B. - Ați avut modele/oameni ce v-au inspirat? Ce personalități marcante ați cunoscut? Ce ne spuneți despre prietenia literară?

D.C.- Mai întâi pe mama Casandra și pe bunica Ana (care știa cîteva sute de poezii pe de rost!), apoi pe Costică Oancea, bibliotecarul, (râde) pe cîteva povestitori de la apa Ozanei, unde am copilărit, și mai pe urmă 37 scriitori, pictori, cîntăreți.

Ca student la Facultatea de filologie bucureșteană am cunoscut pe aproape toți poeții generației 60, pe Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Ion Gheorghe, Petre Stoica, Marin Sorescu, Grigore Hagiu, Adrian Păunescu, Cezar Baltag.

Cu mult prea popularul Nichita Stănescu, cel cunoscut prin Traian T. Coșovei și Elena Ștefoi, am și băut cîteva vodci. Să adaug apoi majestuoșii poeți moldavi, cu care am devenit prieten, Ioanid Romanescu, Mihai Ursachi, Adi Cusin, Grigore Vieru, Cezar Ivănescu. Pe urmă, criticii Eugen Simion, Al. Piru, Nicolae Manolescu (mi-au fost și profesori la Filologia bucureșteană), Gheorghe Grigurcu, Marin Mincu. Păstrez mai multe scrisori de la Constantin Noica, N. Steinhardt, Emil Cioran, Octavian Paler, de la poetul portughez Egito Gonçalves, poetul grec, premiant Nobel, Odysseas Elytis, cu care am corespondat și înainte de 1989. Întotdeauna m-au emoționat mîinile întinse prietenește, solidaritatea sinceră, neviclenită. În timp, am constatat că nimic nu e mai toxic decît o falsă prietenie. Din generația mea corespondam asuduu cu Dan David, Liviu Ioan Stoiciu, Aurel Dumitrașcu (păstrez de la el peste patru sute de scrisori), Lucian Vasiliu, George Vulturescu. Și acum, pe vremea detractorilor în floare (nici Eminescu nu a scăpat de înjurăturile unor limbrici literari contemporani!) eu nu conțenesc să onorez aceste spirite, majoritatea plecate prin agorele cerești, să-i editez, să-i păstrez în actualitate, adică.

A.B. - Să facem un exercițiu de imaginație și să credem că pentru o clipă ați putea să îi „revedeți” pe unii dintre prietenii plecați... în alte lumi. Pe cine ați dori să revedeți și de ce, ce le-ați spune?

D.C.- Pe toți cei trecuți în Panteonul meu. Îți și văd, dialoghez cu ei, uneori notez ceea ce vorbim. Ehe, ce unice momente! Unii mă roagă să mai adaug sau să îndepărtez ceva din opera lor.

Ce vreau să spun? N-ar trebui să părăsesc lumea asta înainte de a termina Panteonul, o carte de poeme la care lucrez de vreo douăzeci și cinci de ani. O replică postmodernă la Divina comedie, pusă la cale împreună cu idealul meu prieten Rilke. Serenissimele poet german mă conduce prin Panteonul celest. A ajuns la șase sute de pagini și, ca și celelalte cărți scrise, va fi o formă de libertate canonică, menținută în metafizic, aceeași misterioasă navetă între mine și mine, între mine și lume, între ideal și realizabil, dar și 138 o privire în canon propriu asupra spiritului poesc al lumii.

A.B.- Îmi vin în minte multe întrebări, ne-am întâlnit la multe evenimente și proiecte culturale. Că veni vorba, mai țineți minte de când ne cunoaștem?

D.C.- Nu, nu mai țin minte, iertare! Dar pot spune, asemenea junimiștilor: cunoștința noastră, bazată pe un potop de empatii reciproce, se pierde în negura vremurilor.

A.B.- Profitând de faptul că am mai luat un rând de cafele și ne tragem puțin sufletul, spuneți-mi, vă rog, cum arată o zi din viața Dumneavoastră și ce proiecte pregătiți în viitorul apropiat?

D.C.- Cum bine spunea Aristotel, de multe ori lucrurile diferă prin ceea ce au în comun. Așa și zilele de lucru de care vorbim. Deseori se interpun idoli baconieni, un fel de viruși ai spiritului. Între ei, minciuna cu care ne încoronăm de voie sau fără voie: utilitatea noastră în relație cu cei din jur. Prozaisme. Servituți? Depindem poate și de-o victoriolă, de un extaz inutil. Ținutul meu: improbabilul. Nu zicea rău Cioran că universul e o geometrie epileptică, iar viața nu-i decît zarvă peste o întindere lipsită de coordonate. În acest caz, poate fi arta salvarea ființei? Dacă n-am crede, n-am persevera în blestem asemenea unor Narcis, Prometeu, Tezeu...

Sunt aproape gata: o nouă carte de poeme, Ferestrele oarbe. Dar n-aș vrea să părăsesc lumea asta, cum spuneam, înainte de-a termina Panteonul, o carte gândită îndelung, ajustată, complicată, din nou simplificată, replică postmodernă peste câteva secole la Divina comedie a neasemuitului Dante.

A.B. - V-aș ruga să îmi citiți un poem care vă aduce aminte de ceva sau de cineva...

INTRAREA ÎN MIRACOL

*De ce m-ai născut din carne când aș fi putut
repeta piatra
când aș fi putut fi copac sau spumă de mare*

*și suferința ar fi locuit departe de mine?
Poate tu ai vrut să mă naști stea
și iată-mă doar un trist adevăr care umblă prin
lume*

*licurici al nesfârșitelor grelelor nopți.
Pentru cîntec și moarte m-ai născut mamă
înveșmîntat în viitorul meu de stele căzătoare
n-am conținut să-mi hrănesc propriul gol
și să mîngîi pămîntul de sub pleoape.
De ce m-ai născut de carne, mamă
cînd aș fi putut repeta piatra
cînd aș fi putut fi copac sau spumă
de mare*

*și suferința ar fi locuit departe de mine
și n-aș fi simțit cum ne-acoperă plînsul.*

A.B.- Este ceva ce v-ați fi dorit să faceți în viață și nu ați făcut încă?

D.C.- Foarte multe lucruri! Ne-ar ocupa pagini și pagini. De aceea voi spune doar de întîlnirea cu Marele Creator al acestei lumi, cu Marele Anonim, cum spunea Blaga, cel care ne-a pus în brațe atîtea întrebări fără de răspuns și ne-a predat Misterului. Pentru că nu se putea ceasul fără marele ceasornicar.

A.B. - Ne apropiem de sfârșitul dialogului nostru, am mai avea atîtea de vorbit, iată ne aflăm aici la Zilele Eminescu de la Botoșani - Ipotești, cum vi se pare această ediție?

D.C.- Acum, ca și alte dăți, excelentă, detoxifiantă. Ne regăsim anual în acest spațiu sfințit de spiritual eminescian. Vorbim, citim poeme, ne refrișăm, fiecare în felul său. E ca o descindere la Mecca. E ca o apropiere de marea flacăra. Pentru că, așa cum spuneam, Mihai Eminescu este și va rămîne multă vreme modelul în absolut al oricărui poet de limbă română. Nu poți face un pas în limba, gîndirea și simțirea românească fără a da de Eminescu. Este a doua copleșitoare personalitate iscată din aceste pămînturi, după Zamolxe. Marele și necunoscutul Zamolxe, pentru că românii nu și-au ordonat încă vechea lor mitologie. Deh, vreme trece, vreme vine!

A.B. - V-aș ruga să adresați un gând cititorilor Dumneavoastră...

D.C. - Nu de mult timp am publicat o Scrisoare deschisă necititorilor mei. Nu mai am nimic de adăugat la ea. Cît despre cititori, cîți mai sunt, dispoziție și răbdare, precum și accentuată propensiune pentru tragic. Pentru că orice carte a noastră de revelații lirice aparține fericirii de a sta mereu în deschiderea ființei și, în egală măsură, eșecului de a nu o fi cucerit niciodată.

(Interviu publicat în volumul „Despre cum nu am ratat o literatură grozavă”. Editura „Junimea”, 2015)

Spectacolul folcloric în contextul actual

Ioan HORUJENCO

Am avut bucuria și onoarea de a reveni la Bistrița în perioada 06-07 iunie 2021, invitat fiind la manifestările prilejuate de împlinirea a 25 de ani de activitate a Ansamblului Folcloric Profesionist „Dor Românesc” al Centrului Județean de Cultură Bistrița-Năsăud.

Printre alte evenimente culturale organizate cu acest prilej, duminică 6 iunie, începând cu ora 9.30, la Consiliul Județean, a avut loc la un colocviu cu tema ce constituie titlul acestui material.

La întâlnire au participat managerul Centrului Județean de Cultură Bistrița-Năsăud, dl. Alexandru Pugna, fost ministru secretar de stat în Ministerul Culturii, Elise Stan, realizator de programe din cadrul TVR, reprezentanți din cadrul Ministerului Culturii, directori de centre culturale, de ansambluri folclorice profesionale, coregrafi și dirijori de orchestre.

Discuțiile din cadrul colocviului nu s-au rezumat doar la problemele organizării unui spectacol în perioada dificilă pe care sperăm că am încheiat-o. S-a discutat despre frumos și urât în folclor, despre necesitatea de a nu mai polua folclorul, de a-l stiliza, denaturându-l. E obligația noastră de a promova folclorul muzical și coregrafic autentic, fără stilizări. Mutându-l din vatra satului în scenă, avem marea responsabilitate de a-i păstra valoarea, originalitatea. Această responsabilitate revine instituțiilor de cultură din această zonă, mai ales celor care au în schemă un ansamblu profesionist.

Despre breasla coregrafilor, prof. Nicolae Gălățean, fostul director al Centrului Județean de Cultură Bistrița, a spus că trebuie să-și pună ordine în ea, în sensul că ar trebui să fie mai atentă la fondul problemelor cu care se confruntă, și nu la titulaturi, blazoane etc.

Silvia Macrea, director al Centrului de Cultură „Cindrelul Junii Sibiului” a afirmat că trebuie să ne adaptăm la cerințele actuale în materie de spectacol,

dar fără să neglijăm autenticul, originalitatea. De asemenea, a vorbit despre lipsa educației coregrafice în școli, afirmând că jocul popular românesc este predat de coregrafi români în Asia, Hong-Kong, Japonia, America, iar unii străini știu mai multe lucruri despre dansul românesc decât unii dintre români.

Coregraful Ansamblului „Cindrelul Junii Sibiului” a tras un semnal de alarmă și față de faptul că în această perioadă de criză s-a restrâns activitatea și implicit finanțarea- unor ansambluri folclorice. E

anormal să lăsăm oamenii angajați în aceste colective să moară de foame în unele județe. Este nevoie de unitate și colaborare între toți factorii de răspundere pentru a ieși din această criză.

De asemenea, a afirmat Silvia Macrea, ne vom pierde identitatea dacă nu vom găsi soluții pentru a introduce folclorul

coregrafic și muzical în școli și universități.

Un alt subiect a fost cel legat de rolul televiziunii naționale după 1990, acesta fiind considerat bun în materie de promovare a folclorului autentic, până la un moment dat. Cu timpul, mai ales posturile particulare, s-au orientat către comercial, venind pe piață cu contrafaceri, cu parodii, cu kitsch-uri, fără legătură cu folclorul.

Leontin Ciucur, directorul Centrului de Cultură Oradea, a propus ca la nivelul Ministerului Culturii să ia ființă o comisie care să oblige televiziunile particulare să promoveze măcar 30 de minute pe zi emisiuni de folclor autentic, ca mijloc de educație în acest domeniu. Acestea au fost câteva dintre subiectele importante dezbătute în cadrul simpozionului, însă sigur că nu toate problemele vitale cu care se confruntă colectivele profesionale în această perioadă dificilă au reușit să fie puse în discuție.

Ele vor face subiectul unor alte întâlniri ce se vor desfășura periodic și în alte centre de cultură din țară.

Vladimir Curbet

Născut la 5 decembrie 1930, în Susleni, Raionul Orhei, R.Moldova, decedat la 8 decembrie 2017, în Chișinău. Absolvent al Școlii de Muzică “Ștefan Neaga” din Chișinău, în 1966.

Crescut și educat într-o familie cu dragoste și respect față de folclor, tatăl său, Cosma Curbet, fiind trompetist și conducător al unui taraf de lăutari.

În anii 1949-1953 a fost conducător artistic al formației de dansatori amatori a Casei Raionale de Cultură Susleni, iar în perioada 1953-1957 a condus colectivul de dansuri populare din satul Caragaș, Slobozia.

În această perioadă, mai precis în 1949, o sârbă și o bătută montată la colectivul din Susleni au fost remarcate la Festivalul republican al cântecului și dansului, iar pentru montarea “Jocul ferarilor” și “Sârba” cu colectivul din satul Caragaș, primește titlul de Laureat și Medalia de aur a Festivalului Mondial al Tineretului și Studenților de la Moscova, ediția a VI-a, 1957. În 1957 este numit pedagog-repetitor, iar în 1958 conducător artistic și prim-maestru de balet al Ansamblului Moldovenesc Academic de Stat “Joc”. După o intensă activitate de cercetare a cântecului și jocului popular, a orațiilor de nuntă, a doinelor, a legendelor și poveștilor, a colindelor, Vladimir Curbet a trecut la valorificarea scenică a acestor inestimabile valori.

Elogiind virtuțile poporului al cărui fiu era, a fost fascinat de ritualuri și credințe, de obiceiuri, de portul popular, fiind convins că țărani sunt marii creatori și păstrători ai zestrei noastre culturale.

Cu Ansamblul “Joc” a montat aproximativ 50 de suite de jocuri populare, cu un înalt nivel interpretativ. Dintre acestea, amintim: “Jocul ferarilor”, “Brâul”, “Bătuta”, “Voiniceasca”, “Haiduceasca”, “Hora fetelor”, “Mărunțica”, “Crăițele”, “Moldoveneasca”, “Țărăneasca”, “Răzășeasca”, “Hora mare”. Alte lucrări sunt: “Călușarii”, “Nunta din Bugeac”, “Suita din Carpați” ș.a.

A prezentat cu acest colectiv circa 10.000 de spectacole în peste 70 de țări, Ansamblul “Joc” devenind un adevărat fenomen cultural.

A montat dansuri în cadrul unor colective de prestigiu din Bulgaria, România și Iugoslavia. A fost membru al juriului la festivaluri de gen din Bulgaria și Germania.

Autor al unor studii referitoare la specificul, originea, istoria și maniera de interpretare a dansului popular moldovenesc, la necesitatea păstrării și promovării

tradițiilor și obiceiurilor moldovenești, Vladimir Curbet a fost etnograf și folclorist.

Medalii și distincții: Două Ordine Drapelul Roșu de Muncă și Ordinul Prietenia Popoarelor Ordinul R.Moldova Ordinul “Bogdan întemeietorul” - Premiul de Stat din URSS(1972)

Lucrări publicate:

“ La vatra horelor”

“ Promotori ai artei populare”

“Tot cu cântecul mă mângâi”

- “Așa-i jocul pe la noi”

- “ La gura unei peșteri de comori”, Ed.Hyperion, Chișinău, 1994

Turnee cu “ Joc”: Franța, Elveția, Italia, Portugalia, Australia, Noua-Zeelandă, Belgia, Olanda, Danemarca, Suedia, Grecia, Turcia, Egipt, Liban, Mexic, Venezuela, Coreea, Ecuador.

Premiul I și Medalia de Aur la Festivalul al IV-lea Mondial al tineretului și studenților de la București (1953).

Premiul I și Medalia de Aur la Moscova (1957)

- Medalia de Aur la Festivalul tineretului de la Berlin (1974)

Medalia de Aur la Festivalul Internațional de la Burgas (1979).

Vladimir Curbet a cercetat numeroase izvoare scrise și orale, căutând rădăcinile adevărate ale acestei străvechi arte, dansul. “ Cultura poporului român, spunea el, își are sorgintea în spațiul traco-iliro-dac. A fost influențată de civilizația greacă, romană, bizantină, de cea a Orientului, a germanilor și a slavilor. Reminescențe ale acestei lumi s-au păstrat în diferite tradiții și obiceiuri, credințe și datini, jocuri magice și rit.”

În 1969 fondează, pe lângă Ansamblul “ Joc”, Studioul coregrafic, aducându-și contribuția în domeniul pedagogiei.

În 1976 a reînființat Secția de Coregrafie de pe lângă Școala de Muzică “ Ștefan Neaga”, unde a predat dans popular timp de cinci ani.

A contribuit la deschiderea Catedrei Naționale de coregrafie de la Institutul de Arte, predând timp de patru ani dansul popular.

A cules peste 3500 de cântece, doine, balade, melodii de joc.

Bibliografie selectivă:

- Marcela Mardare, prefață la volumul “La gura unei peșteri de comori”, Editura Hyperion, Chișinău, 1994

- Wikipedia

FOLCLORUL ROMÂNESC PREZENTAT A FI... TRADITIONAL SÂRBESC/Continuare (Elemente de analiză de specialitate)

Milenco Luchin

Muzician profesionist, sârb bănățean de Timișoara, președinte al Asociației Culturale Beli Bagrem/Băgrinul Alb, dirijor al proiectului orchestral simfonic Bezdan al asociației; înainte de 1989, membru fondator și mai apoi, ani de zile, conducător muzical și artistic al Ansamblului Studențesc Sârbesc Mladost din Timișoara, membru al Ansamblului Studențesc Doina Timișului.

Motto: „Cultura sârbilor din România - strivită ÎNTRE cunoștințele aparent docte (ale unor specialiști din Serbia) dar garnisite cu desconsiderarea celor autohtone și neștiința unor persoane de pe-aici, care netezește calea spre deșădăcinare; cu referire la educație, folclor, etnografie, etno-muzicologie, artă scenică, sentimentul de apartenență la tradiții specifice și... similare.”

Partea I

Despre ciclurile de dans în zone de... tangență culturală

Am căutat în îndrumarul seminarului de folclor, referirea la Ciclurile de dans și nu le-am găsit. Lipsește (referirea) cu desăvârșire... Totuși, parcă la un moment dat „adie o boare” care poate aduce aminte de acest concept prin expresia: „Ordinea repertoriului”.

Este chiar de mirare, întrucât - am mai precizat și anterior - acest concept, al CICLURILOR DE JOC ESTE CARACTERISTIC și DEFINITORIU pentru BANAT (și după cum se știe nu e singular-în ROMÂNIA)! Se diferențiază de la sat-la-sat, de la localitate-la-localitate, atât în cele sârbești, cât și în cele românești. Este de obicei „stratificat” pe două nivele, cum obișnuim a le descrie în mediile artistice ale anilor trecuți: ciclul de bază, care în mare majoritate implică și conceptul de ordine a jocurilor, respectiv ciclul (de fapt „setul/repertoriul”) extins al mulțimii jocurilor cunoscute de localnici. Ar trebui să mă opresc aici, lăsând spațiu celor interesați din Serbia, să se mai informeze și domniile lor.

Și totuși... reflexul de dascăl nu-mi dă pace. Încerc deci să ajut persoanele nominalizate (ca între colegi într-ale „dascăliei”...): ciclurile de dans sunt specifice/ atașate fiecărei localități (cu osebire în Caraș-Severin); care pot să coincidă cu ale altora, dar, de obicei - NU este așa! Deci, nu pot fi puse de-a VALMA toate dansurile dintr-o zonă specifică, mai cuprinzătoare, spre a fi tratate la grămadă. Cu atât mai mult în acest caz în care sunt aduse laolaltă jocuri din UNIVERSURI ETNICE DIFERITE! Foarte greu (doar FORMAL, dar nu exact) s-ar putea identifica

un tipar general valabil cu - sau fără - DETALIEREA setului de jocuri specifice. Trebuie discernute/disjuncte jocurile, încă o dată, pe localități. Și numai atunci se poate afirma din punct de vedere științific că este vorba de dansurile TRADIȚIONALE ale SÂRBILOR ȘI ROMÂNILOR din localitatea „x-y-z”.

Sau, mult mai precis (în acest caz cu totul deosebit de TANGENTĂ etnic-culturală): tradiționale SÂRBESȚI ȘI ROMÂNEȘTI, extinse FORMAL pe zonă, sau legate de o anumite localitate, care ar putea fi - în sfârșit - o exprimare cât-de-cât corectă/adevărată. Numai așa poate avea relevanță științifică tot efortul și toată munca depusă în timpul culegerilor de folclor din zonă. Altfel, așa cum sunt prezentate lucrurile - prin concluziile și direcționările impuse și DISTORSIONATE - NU are NICIUNA, dimpotrivă, induce concluzii FALSE și păguboase nu numai pentru etnia sârbă din România, ci și pentru demersul de studiu obiectiv al fenomenului folcloric în general. Fiind un exemplu evident al aserțiunii: „așa NU SE FACE”.

Partea a II-a

Despre bibliografie

Nu este nimic de obiectat referitor la sursele bibliografice care vizează aspectul strict monografic, informațiile fiind arhisuficiente pentru un astfel de îndrumar.

În ceea ce privește folclorul, lista surselor bibliografice pare consistentă, exceptând partea referitoare la folclorul românesc, bănățean, la care aș semnala cel puțin una, ba, chiar două... naivități. O carte din 1957, referitoare la „Jocul din Ardealul de sud”, autor Bucșan Andrei. Există diferențe clare între Banat și Ardeal, măcar atâta se putea lămuri conducătorul colectivului de cercetători, întrebând vreun însoțitor mai avizat! Și o publicație în limba engleză: „MANELE IN ROMANIA. ETC-ETC...”, asupra căreia... mă abțin a comenta.

Sunt de menționat însă: o sursă „clasică” din 1972, lucrarea publicată la Academia Republicii Socialiste România (4 pagini) de Anca Giurchescu, „Repertoriu de dansuri populare” Atlasul complex „Porțile de Fier” și una mai recentă, un articol din 2014 publicat în Macedonia (autor Green Nick?), având „Brăul bătrân” drept studiu de caz, care pare a fi interesant. Asupra lor se pot pronunța coregrafiile noastre, bănățeni.

Neavând acces la sursele referitoare la folclorul sârbesc, nu mă pot pronunța asupra lor.

Partea a III-a

Diferențele și interferențele folclorice

Înainte de toate, însă, dacă anterior am pomenit de naivități, aș menționa încă una: s-a „descoperit și consemnat” prin CULEGEREA DIN TEREN... Perinița, notată de la un informator dintr-un sat sârbesc... E prea de tot! PERINIȚA? Păi toată lumea o știe, a fost consemnată, notată și răsnită, interpretată de varii instrumentiști, orchestre, ansambluri., etc etc... La radio, televiziune, în filme documentare. Sugestia mea ar fi să fie trecută la un capitol nou: „ciudățeni” NETRADIȚIONALE, acolo unde a fost menționată rumba spre exemplu.

De notat/lăudat însă o DIFERENȚIERE sesizată în îndrumar, din INTERIORUL ETNOTOPULUI SÂRBESC: la noi, Moravaș-ul (dans „importat”) se joacă diferit față de modul de joc din patria-mamă. Mai există un exemplu similar, care însă nu a fost sesizat și consemnat.

Este discutabil, dar în opinia mea, nu prea sunt exemple clare în îndrumar, care să confirme prin analiză, cu certitudine, că s-ar putea situa în conceptul de elemente de interferență în zona cercetată (românească versus sârbească). Dar jocul „Sitnana” cu siguranță NU este.

Voi încerca în continuare să punctez câteva aspecte REALE DE INTERFERENȚĂ, la fel, nesesizate de echipa de cercetare.

Din punct de vedere MUZICAL: este de notorietate faptul că folclorul bănățean se diferențiază de cel din alte zone ale României (INCLUSIV DE ARDEAL) - printre altele - prin cadența sud-slavă (implicit... sârbească); bănuiesc că specialiștii din Serbia știu la ce mă refer. Susținut prin discurs și consemnat inclusiv în cursul de folclor al domnului profesor de la Facultatea de Muzică de la Timișoara (anii 70 ai secolului trecut), Ioan Odrobot (ceaica Fanu Odrobot, cum îl știam noi, cei de la ansamblul studentesc Doina Timișului, cărora ne-a fost ani de-a rândul conducător muzical). Și iată de ce sunt nevoit a reveni afirmând că, menționarea unei surse bibliografice de zonă diferită, nu este naivitate ci - pur și simplu - necunoștință de cauză!

Din punct de vedere al jocurilor în sine, am observat un aspect (despre care afirm că ESTE element de interferență) și apoi comentat cu colegii instrumentiști de la formația Mladost-1, când cântam (prin anii 70/80) la diferite evenimente „pe Clisură”. Anume, în cazul unor hore sârbești care se jucau afară, în spații FOARTE LARGI, de obicei pe pas de Zikino kolo/J//c/no kolo, dar nu numai, și pe melodii ca Uzicko kolo sau chiar pe unele melodii-kolo nou-compuse (majoritatea LA CERERE, drept urmare, CAM AMESTECATE), se putea sesiza din exteriorul horei (unde erau de obicei plasați muzicanții) o mișcare de

nivel „macro” a șirului de dansatori în stilul horelor românești/bănățene de munte (tehnic: „mișcare oscilatorie cu lungime mare de undă”) îngemănată cu mișcări tipic sârbești (cu „zaplitanje”) la nivel individual („micro”). O interesantă interferare de elemente coregrafice bănățene!

Ar mai fi și altele, certe, din relatările referitoare la anii '50/60 ai secolului trecut, aflate de subsemnatul, referitor la ciclul de dansuri de la Moldova Veche. Dar fiind - iarăși - vorba de cicluri, o lăsăm pe altă dată.

Partea a IV-a

Coregrafia, tehnologia și... robotica...??

Dacă pe-atunci se putea studia fenomenul semnalat mai sus, doar la modul descriptiv, în zilele noastre poate fi realizat un studiu obiectiv, că doară suntem în epoca tehnologiilor avansate. Subsemnatul, fiind „răstignit” între două profesii aparent foarte diferite (dr.inginer, cadru didactic la Departamentul de Mecatronică al Facultății de Mecanică de la Politehnica timișoreană și - totodată - muzician profesionist) pot afirma că aici ar fi câmp de cercetare și multe direcții de investigație deosebit de interesante pentru mai tinerii mei colegi de la Politehnică.

Încerc o înșiruire, la prima vedere: adaptarea/dezvoltarea unor softuri de prelucrare a imaginilor filmate de la înălțime, cu dronele, apoi de studiu al mișcărilor, cu tehnici 3D și realitate virtuală, utilizarea tehnologiei laserelor, cu inteligență artificială... Pasul următor ar putea consta în înregistrări ale mișcărilor cu senzori aplicați pe dansatori, crearea unui algoritm de analiză, modelarea și implementarea unei simulări prin aplicații multirobot (virtuali sau reali). Cred că ar fi loc de lucrări științifice, chiar și de vreo teză de doctorat, să nu mai vorbim de lucrări de laborator și mai apoi proiecte de diplomă.

Dacă nu s-a mai gândit cineva la acest lucru, ar trebui să-mi prezerv cumva - și în acest caz - drepturile de autor.

Prin astfel de metode s-ar putea studia în mod obiectiv și DIFERENȚELE care se manifestă la mișcărilor! „desenele” coregrafice TRANSPUSE SCENIC în varii spații etno-folclorice. Asupra cărora m-am putut informa asistând și participând la discutarea unor tendințe, stări de fapt de nivel „strategic” privind evoluțiile scenice ale folclorului, denumite sugestiv: sovietizarea folclorului (nu are nicio legătură cu ideologia), iugoslavizarea folclorului și românizarea folclorului. Care pot fi definite într-un alt fel, drept STIL coregrafic specific. Discuțiile se purtau în cadrul extraordinarului grup multidisciplinar de specialiști care a determinat „inventarea”, la nivel național, a unui termen aparte („creație folclorică”) spre a defini realizările unice de la ansamblul Doina

Timișului, ai anilor 70/80. Asupra cărora merită să revin într-un capitol aparte.

Se comenta atunci până la ce nivel se poate „împinge” o tratare scenică exagerat de „s sofisticată” a unui material rezultat din culegere de folclor pe teren și unde este limita peste care nu ar trebui trecut în niciun caz. Exemplul clasic de exagerare la limită invocat (aceasta o denumeam - sovietizarea folclorului) era cel promovată de Igor Moiseev, considerat a fi - incontestabil, spuneau cunoscătorii - cel mai valoros coregraf din lume! Spre clarificare, constatarea nu se referă la creațiile clasice de balet ale domniei sale, ci la ineditele puneri în scenă a elementelor de folclor.

Referitor la celelalte două „stiluri”, nefiind coregraf, mă voi rezuma a reproduce constatarea maestrului coregraf de la Doina Timișului, Emilian Dumitru, care-mi spunea că: „la Mladost-u tău este un amestec interesant dintre iugoslavizare și românizare a desenului coregrafic”. Instructor-coregraf la Mladost era la acea vreme, colegul Svetozar Bata Vesici.

Partea a V-a

Contextul multicultural și ansamblurile studențești timișorene

În loc de concluzie, relevante pot fi câteva considerații asupra mediului cultural studențesc din Timișoara. Formația studențească Mladost (folclor sârbesc) a fost înființată în 1969, sub formă de orchestră; mai târziu i s-a alăturat și „trupa” de dansuri. Ca atare, la spectacolele de pe atunci, ale ansamblului frate mai mare, românesc, Doina Timișului (înființat cu 10 ani mai înainte care a „încorporat”, în orchestră, prima generație de la formația sârbească), precum și la primele Festivaluri de Folclor ale Artei Studențești, acest ansamblu prezenta și dansuri sârbești, în coregrafia măștrilor Ciprian Cipu și Milosav Tatarici (după cum îmi amintesc).

Conform mărturiei domnului Tatarici consemnate la TVR Timișoara, la Festivalul de la Iași (probabil în 1970), dansul sârbesc a luat premiul I pe țară, la fel ca și dansurile maghiar, german, și românesc, tot în acea perioadă, în „execuția” dansatorilor de la Doina Timișului! Care era - la acea oră - un adevărat „creuzet” de multiculturalitate bănățeană!

Atașez imaginea („printscreen” de la TVR), a unui program de spectacol de mai târziu, de prin 1972, care ilustrează similar, această aserțiune.

Poate crede cineva că vreun membru al aceluia ansamblu (dansator sau instrumentist) ar fi putut confunda folclorul tradițional bănățean, românesc, cu vreuna din celelalte manifestări de multiculturalitate? În nici un caz!

Noi apariții editoriale LUMINIȚA POTÎRNICHE: Piața de păsări

Continuând seria amintirilor din „Tanti Clara, madam Sand și alte câteva femei”, apărută tot la Editura „Detectiv literar” București, 2020, Luminița Potîrniche publică anul acesta, în același registru, o nouă carte cu un titlu scos parcă din albumul cu poze sepie: „Piața de păsări”.

Ca și în „Tanti Clara...”, ea deblochează „sertărașele” memoriei, unul după altul, scoțând la lumină chipuri ciudate, uitate, tipuri umane specifice „mahalalei” din jurul Pieței Centrale a Galațiului, oameni simpli dar cinstiți, curați cu inima, pe fruntea cărora nu scria „român”, „evreu”, „armean”, „grec” sau „turc”. Oameni care trăiau împreună într-o bună vecinătate în curți comune, în case comune, nu se certau, nu se invidiau, ba dimpotrivă, se vizitau, se ajutau la nevoie și dacă se despărțeau păstrau legătura ani mulți, cu afecțiune și melancolie.

Amintirile Luminiței declanșează alte amintiri, în lanț. Această lume - lumea de după război - și eu am cunoscut-o, deși m-am născut cu 16 ani mai devreme decât autoarea acestor cărți de memorii selective. Citind, mi s-au deschis și mie „sertărașele” și am revăzut propriile mele pățanii, evenimente mari sau mici care m-au marcat copilăria și adolescența.

Farmecul povestirilor Luminiței, scurte flash-uri, este autenticitatea. Piața de păsări chiar a existat, era chiar în „gura pieții”, cum se zice, unde se termina strada Dumitru Chicuș, aproape de intersecția cu Dimineții și cu Piața „30 Decembrie” (fosta Piață Nouă sau Negri). Nu era prea mare, dar pentru cine nu știe, acolo veneau cei care creșteau păsări și le vindeau, acolo veneau și cei care le cumpărau. Da, erau chiar păsări vii, de la cele comestibile - găini, cocoși, rațe, găște, curcani - la cele cântătoare - canari, sticleți - și la porumbei voiajori pe care mulți îi creșteau în cuști în curțile lor, îi hrăneau și îi duceau și pe la concursuri... Acolo, contra cost, puteai găsi și pe cineva care să taie gâtul zburătoarei, scutindu-te de spaima crimei ce urma să se întâmple.

Unde mai găsești de cumpărat azi, la Galați, păsări vii? Acum nu mai sunt decât omorâte gata (de când oare?...), jumulte, pârлите, ambalate și etichetate, numai bune de pus în oală. O fi bine, o fi rău?...

Strada Dumitru Chicuș, azi, Nicolae Alexandrescu, fostă Principesa Maria (pentru că, în 1906, pe ea a mers chiar Principesa Maria, când a vizitat Spitalul Israelit) este și pentru mine plină de amintiri. Pe acolo treceam de sute de ori, în drumul meu de pe Serii, strada mea, spre piață. Îmi amintesc

de Căminul UJCM (fost „Shalom Alehem”), al Școlii nr. 17 (fostă „Lumina”), unde a învățat Luminița, fiindcă acolo veneam la carnavalurile care se dădeau pentru elevi.

Iată cum descrie autoarea această stradă („Ploi vechi”): „Strada Principesa Maria, pavată cu piatră cubică și balebă de bou, de cal și de alte dobitoace căraușe. Bice și înjurături amestecate în bărbi nerase. Scapeții cu obrajii lor pergamentoși, lipsa aceea făcându-i să pară eterici și din nici o lume (vezi dilema despre sexul îngerilor)... Apoi am venit eu copil și i-am văzut, dar îmbătrâniseră și pielea le devenise o mască galbenă, ridată. Credeam că luaseră culoarea de la mierea pe care o vindeau”...

Ea scrie ca să se salveze, cum zice, dar de fapt îi salvează pe alții de la uitare. Dame, cucoane, domni mai mult sau mai puțin spilcuiți, familii întregi trec prin fața ochilor cititorului ca într-un teatru al umbrelor, cu personalitatea lor, cu farmecul și unicitatea fiecăruia. Portretele părinților ei sunt cele mai reliefate, se vede clar că sunt creionate din dragoste.

Își amintește de „Ziua Recoltei”, prilej de a etala, ca pe o tarabă, preocupările vecinilor de pe strada ei: „Toată lumea de pe strada mea își făcea cumpărăturile la piață. Unii își câștigau chiar și pâinea cea de toate zilele acolo. Familia Spiratos vindea miere. În curtea de lângă noi stătea o precupeață, Fănica, cea care făcea mănunchiuri de câteva fire de ceva și le vindea cu leul. Cumpăra en gros de la țărani și

vindea en detail. Așa își crescuse mari doi băieți fără a avea soț.” Sau: „în piață erau hale de brânză, unde țărani vindeau brânză, unt, smântână. Obiceiul degustării era ceva instituționalizat. Se făcea un fel de linguriță de hârtie și îți dădeau țărani să guști. Doamne mai descurcărețe aveau o linguriță în poșetă. Îmi arătase mama odată o astfel de doamnă care mergea cu lingurița dintr-un capăt în altul al halei. Putea nici să nu cumpere. La ieșire era sătulă”...

În „Fondante” revine amintirea despre frumoasele bomboane și trandafiri de colivă pe care le făcea un maestru cofetar de pe strada Domei, „foarte, foarte bătrân”. Acolo, o femeie lua comanda și spunea că „...dumnealui se odihnește. Chiar așa a spus, dumnealui. Erau mariaje în care soții își spuneau și dumneavoastră ”.

Sunt prezente fobiile copilăriei: „De ce nu mănânc eu miel” (așa cum și eu nu mănânc ciuperci!), fobii care te urmăresc apoi toată viața. Ca și gusturile care revin, deși ce anume le-a provocat a dispărut demult: „Pasca de Pesah”: „într-o zi ca aceasta probabil mâncam pască de la madam Sand, adusă de la sinagogă. Și o aud pe mama printre ronțăituri: - Cozonacul e mult mai bun. Dar mie mi se părea că mă delectez cu hrana care a făcut-o pe madam Sand atât de înțeleaptă”. Îmi amintesc că și eu mâneam cu mare plăcere pască evreiască, de la vecinii noștri evrei. Se zicea că este adusă chiar de la Ierusalim, în cutii colorate, frumos ambalate. O împărțeau, pentru că și ei primeau dulciuri la sărbătorile noastre. Era un schimb firesc, prietenesc.

Revin, ca dintr-un pod vechi, colecțiile de reviste apărute înainte de război, cum este „Revista Mariana” de care amintește Luminița. Tatăl meu păstra colecția revistei „Radio România”, cu programele de radio, interviuri cu actori, cu speakeri, cu muzicieni. Când le-am găsit, am crezut că am dat peste o comoară. Sau „Ziarul Științelor și Călătoriilor”, care apărea cu cele mai noi descoperiri geografice și ale științei. O nebunie! Citind despre „Familia Ajder” mi-am amintit și eu de tutungeria din colț-Dimitru Chicuș colț cu Dimineții - de care uitasem, și chiar de mirosul de tutun fin, de săpun și de parfum care te izbea de cum intrai pe ușa aceea cu clopoțel deasupra...

Când a dispărut tutungeria? Când a dispărut Piața de păsări? Dar această lume? Unde sunt oamenii aceia simpli, onești, care au locuit în bună înțelegere în mahalaua Chicuș sau doar au trecut pe acolo?

Cărțile de proză ale poetei Luminița Potîrniche vin să completeze un gol de memorie și rămân să vorbească despre această „lume peștișă”, un amestec de rural cu urban, de abundență și sărăcie”, această lume petrecută spre alte zări, despre care a ne aduce aminte astăzi este un act de recunoștință și de pietate.

Violeta Ionescu

REVISTA OFICIULUI NAȚIONAL DE TURISM DIN ROMÂNIA (O.N.T. IULIE 1938)

Radu MOȚOC

Pentru că este perioada de vară, era firesc ca Revista O.N.T din luna iulie 1938 să consacre acest număr vacanțelor de pe litoralul Mării Negre.

Un prim articol este redactat de Andrei Andricu, pe care îl intitulează **Marea Noastră**, din care am selectat câteva informații: „Marea Neagră își trimite valurile cu creste impunătoare să ude 400 de kilometri de coastă românească. Odinioară, țara românească nu avea ieșire la mare. Erau vremurile când nu aveam corăbii și când flotele turcești veneau cu pânzele umflate asupra Chilieii sau Cetății Albe. În regiunea sudică, spre Capul Caliacra, țărmul ei se îmblânzește și își schimbă culoarea pe măsură ce se zăresc coastele de argint ale Balcicului. Structura calcaroasă a locului răsfrântă în apă, dă țărmului de aici o culoare profundă și neobișnuită, iar vegetația și mineralele vestesc orientul de dincolo de Mare.

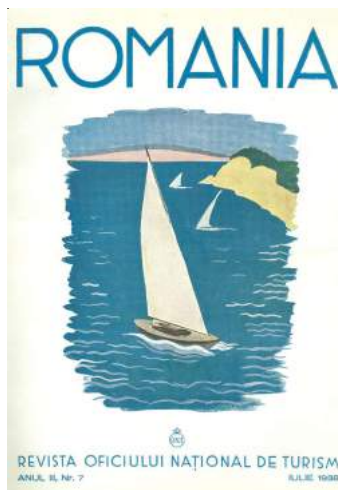

Fig. 1 Coperta revistei O.N.T. luna iulie 1938

Cu cât se apropie de Constanța și urcă spre Basarabia, malurile Mării Negre devin din ce în ce mai joase și bogate în plaje; este regiunea așezărilor balneare maritime românești, unanim considerate drept una dintre cele mai pitorești și cuprinzătoare din

câte se cunosc.

Îndeosebi trebuie insistat asupra plajei **Ekrene**, poate cea mai puțin amenajată, dar, alături de Constanța, cea mai frumoasă din România; largă, adăpostită, ea este situată în apropierea Capului și Grotelor Caliacra, punctul cel mai sălbatic al litoralului. Ferită din toate părțile de vânturile Nordului, această zonă nu cunoaște aproape deloc asprimea zăpezilor. Din loc în loc, păturile de flăcări ale trandafirilor și bujorilor dobrogeni se înfrățesc cu nenumăratele lacuri vegetale ale lanurilor albastre de cicoare.

Balcicul tinde să devie un port asemenea celui mai mare port al nostru și nu va trece multă vreme și vom vedea aceasta. Și pentru că Marea românească a primit un prețios sigiliu, al așezării Domnești în Balcic, vom face în chip de pioasă rugăciune o laudă a locului ales și sfințit cu ctitoria ridicată acolo de Marea Răposată Regina Maria.

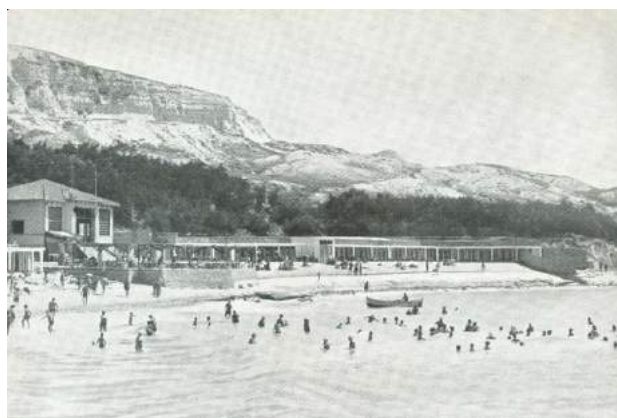

Fig. 2 Plaja la Balcic

De când și-a durat acolo palatul în stil potrivit locului, care povestește o fărâamă de Orient, Balcicul a înflorit, oamenii au venit și i-au înțeles frumusețea, după ce Augusta Răposată a ridicat vălul tainei care stătea în calea privirilor tuturor.

Balcicul să fie veșnic legat de sufletul Reginei apuse și sunt acolo, aduși de ea din Elveția, crinii Maicii Domnului, înalți și albi de parcă pe terase pâlcuiri de serafimi și heruvimi zvonesc în pâniile albe ca niște trâmbițe vegetale, un trist și parfumat mister. În viitorul turismului românesc, Marea Neagră, va fi o zestre bogată. Oficiul Național de Turism a depus uriașe eforturi ca să-i dăruiască țării această zestre. Hotelul Rex - de lângă plaja minunată a Mamaiei, deschis în acest sezon, constituie începutul acestei campanii de înzestrare.

La Balcic se va ridica un hotel de aceleași dimensiuni, în stilul locului. Constanța va primi rețușurile necesare să devină un port și oraș desăvârșit, din care se desfac rețele către celelalte localități maritime. Nu sunt acestea numai promisiuni, realizările recente o mărturisesc” <1>.

Memoria **Reginei Maria**, care este legată de stațiunea Balcic, l-a determinat pe Radu Boureanu să redacteze o **LITANIE PENTRU REGINA MOARTĂ**, din care vom consemna câteva pasaje: „La Balcic, în golful acesta povestitor de legendare tărâmurii, unde minunile sunt cu puțință, făpturile din umbra mitologiei au apărut la ceas de noapte, la ceas de zi, nestânjenite de forma crucii veghind pe catapeteasma Stelei Maris și nici de glasurile vii ce răsuna în golf. Heruvimii și Serafimii din capelă au coborât din vopsele și trecând cu pași de frescă și duh, au cules goarneau crinilor Maicii Domnului, trâmbițând cu mireasmă ucigător de dulce și de tristă.

Fig. 3 Coasta de Argint de la Balcic

În ceasul acela, sunetul vegetal a prevestit în singurătatea pergolelor vestea cernită. A fost ca o apă, ca o lumină tristă, coborând în cascade pe treptele palatului din piatră poroasă, îmbigându-l cu tristețe. Dar tristețea a curs mai departe peste coastele de argint, prelinsă pe plaje, până la făpturile de mit ale Mării. Și vestea apoi, s-a întors peste țară, sau din țară s-a adunat în lăcașul singurătății și al visurilor. Nu va mai veni prin aceste locuri. A murit! Nu va mai coborî cu pas de împărăteasă treptele pe care ne învăța să le coborâm. A murit! Nu va mai revărsa în amurg fântânele ochilor Ei peste întinsul Mării cu care semăna. Un oftat trist s-a sfâșiat prin spini albaștri. Atunci bătrânul plop aplecat peste Mare, s-a înduioșat. Va veni pe vreme de zi, pe vreme de noapte, mereu, fiindcă duhul Ei va sta pretutindeni peste Țară. O veți putea urma urcând scările cu pasul vostru de ceață. Va sta rezemată de crucea urcată pe terase, Ea care S-a crucificat adesea în răspântiile de durere ale Țării” <2>. Revista prezintă în continuare un material pe care Emanoil Bucuța l-a intitulat DRUMETIA LA MAREA NOASTRĂ <3>.

Dar surpriza vine de la un articol scris de Profira Sadoveanu, fiica scriitorului Mihail Sadoveanu, care, vizitând stațiunea **BUDACHI**, a povestit lucruri interesante care țin de cum se ajunge la această stațiune și atmosfera socială din aceste locuri: „Budachi este o stațiune balneară cunoscută mai mult moldovenilor și străinilor. Așezată în Sudul Basarabiei, pe lacul Sabalat, tocmai în colțul format de Limanul Nistrului cu Marea Neagră. Este peste mână viligiaturiştilor din Muntenia și Transilvania, care au la îndemână alte localități cu renume. Este un punct greu de atins, spre care călătorești anevoios și încet, cea ce constituie pentru mulți un serios impediment. Acum câțiva ani, s-a încercat a se înființa o rută nautică pentru a lega Budachi de Galați, dar afacerea nu a rentat. De preferat este să mergi pe uscat și să savurezi peisagiile așa de interesante, colonizate de tot felul de neamuri, după cum arată amestecul bizar de denumiri locale: Gura Roșie, Popușoi, Paris, Șaba, Borisofca, Caira, Sofiental, Eschiopolos...

Când, în sfârșit, te-ai dat jos din tren, coborându-ți singur bagajele, te așteaptă o goană și-o bătaie cruntă, ca să ajungi în dosul gării unde automobilele sunt asaltate de numeroșii clienți. Drumul o ia peste câmpuri, printre holde nefârșite, trece prin sate albastre cu livezi de caiși și vișini. Drumul merge pe faleza înaltă, spre grupul de vile ce alcătuiesc stațiunea **Cordon**. Mașina te lasă în centrul târgușorului și îndată ești înconjurat de tot felul de agenți care îți propun să-ți găsească odaie ieftină la Cordon sau la Cosa, jos pe faleză.

Cordonul este o stațiune destul de mare, cu câteva sute de vile și vilizoare, așezat la o înălțime de vreo treizeci de metri deasupra Mării. O scară șerpuită,

cu trepte săpate în mal și cu rampă de lemn coboară la plajă. În Cordon găsești camere bune, curate și destul de ieftine. Dacă-ți place veselia, găsești muzică, dans la restaurante din marginea falezei. Stațiunea are de toate: farmacii, magazine, piață, coafor, cofetării, berării. Pentru cei care vin să-și caute de sănătate, sunt instalații de băi sărate și de nămol. Băi care nu costă scump și care se zice că sunt eficiente. Nămolul de la Budachi are reputația că-i extraordinar, având și avantajul că nu-i de multă vreme exploatat, deci este încă proaspăt.

Când nu se mai găsesc camere la Cordon, se coboară la Cosa, unde stau nemișcate câteva vilizoare modeste cot la cot cu colibe lipovenilor pescari. Eu însă de la început mă grăbesc spre Cosa, unde am reținut încă din primăvară o cameră cu verandă spre Mare, în vila unei familii de elvețieni stabiliți la Șaba. Cosa este o fâșie îngustă de nisip - nu are mai mult de cincizeci de metri lățime. Limba asta de pământ este una dintre cele mai frumoase. Aici, la Cosa, sunt oameni modești ce stau laolaltă cu lipovenii.

La Budachi, fructele Basarabiei se vând pe nimic: caise, vișine, cireșe, pere, mere, prune, harbuji zemoși, struguri. Scrumbiile afumate se găsesc din belșug. Se face și bouillabaisse: borșul cunoscut în care se fierb zeci de kilograme de pește. Aici se întrebuințează chefalul care-i foarte abundent, și vinurile de Șaba, care sunt renumite prin bunătatea și ieftinătatea lor. De aceea poate vin așa de mulți vizitatori la Budachi, deși este așa de greu de atins această îndepărtată locație din Sudul Basarabiei. Poate și pentru că este așa de frumoasă plaja și băile așa de bune” <4>. Sunt prezentate și informații legate de Caravana cinematografică O.N.T și stațiunea climatică **Poiana Țapului** <5>.

Cronica tradițională din această revistă se referă, în această lună, la turism și sportul nautic <6>. Stațiunea climatică de la **Câmpung-Moldovenesc** este prezentată cu informații utile turiștilor: „Este la o altitudine de 620 m, minunat așezată pe malul drept al râului Moldova, la poalele munților Bodea, Runc, Măgură, Tomnatic, acoperiți cu păduri de brad, climat subalpin, soare îmbelșugat, aer bogat în ozon și ferit de curenți.

Stațiunea deține farmacii, spital, sanatorii cu băi de nămol, acid carbonic artificial și cetină. Are un admirabil ștrand cu apă curgătoare, cu bazine și cabine amenajate pentru toate sporturile. Vizitatorii se pot bucura de un Cazinou, promenadă în parcuri, muzică militară, cinematograf, vânătoare și alpinism. Sezonul este deschis în perioada 15 iunie-15 septembrie” <7>. <1> Revista Oficiului Național de Turism, Anul 111, nr. 7 din iulie 1938, Andrei Andricu, Marea noastră, pag. 2-14. <2> Ibidem, pag. 15-16; <3> Ibidem, pag. 17-20; <4> Ibidem, pag. 22-24; <5> Ibidem, pag. 25-28; <6> Ibidem, pag. 29-36; <7> Ibidem, pag. 41

UN JOC ENIGMATIC

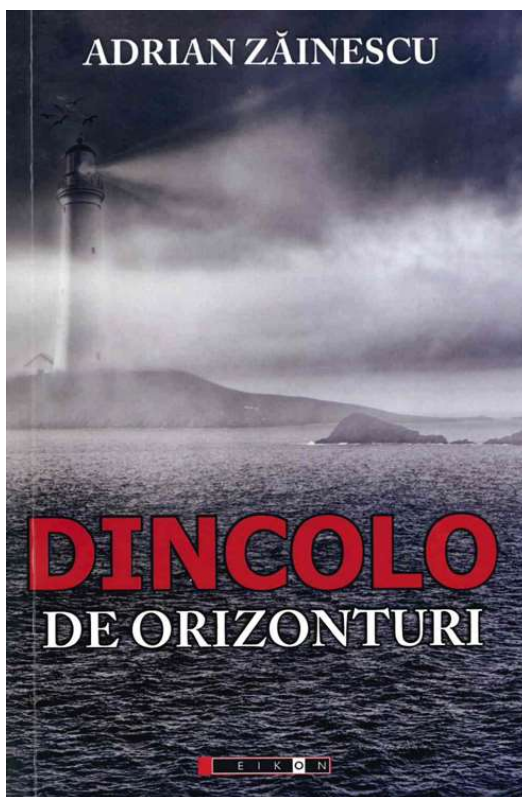
Octavian MIHALCEA

Poeziile lui Adrian Zăinescu, din volumul *Dincolo de orizonturi* (Eikon, București, 2020), se focalizează asupra complexelor procese care conduc la conturarea atât de pasionantului fenomen al feminității. Este subliniat veritabilul șoc existențial petrecut odată cu prima întâlnire. În sufletul poetului persistă un fond glisant stăpânit de cea care fascinează și va fascina.

Pentru a experimenta această stare superioară sunt asumate chiar și suplicieri accentuate: “M-arunc în ghearele / iubirii tale/ ca dacii în sulițe,/ răsând/ în fața morții.” (OFRANDĂ). Nicio jertfa nu este prea mare. Uniunea cu femeia predestinată ține de un enigmatic joc al adâncimilor.

Chiar și căutarea iubirii poate avea funcție terapeutică, nu de puține ori camuflată de Adrian Zăinescu într-o fină ironie. Arome florale însoțesc aceste deschideri sensibile, aici mesajele subliminale având o luminozitate pasionantă. Întrebările oglindesc o profunzime care uneori oglindește abisul: “Cine ești tu/ când ești/ și unde te duci/ când pleci?/ Cine ai fost/ când ai fost/ înainte de mine/ și unde vei pleca/ când te vei duce mai departe?/ N-ai vrea, mai bine,/ să stai,/ să nu mai fii tu,/ cea care ești/ și să nu ne mai pese/ cine am fost/ când am fost/ înainte de noi?” (CINE). Un ton ludic însoțește aproape fiecare dintre aceste povești lirice pătimașe. Între cei doi parteneri se petrec numeroase alchimizări. Rememorarea iubirilor avute generează concluzii surprinzătoare. Cromatica fericirii transpare câteodată printre nuanțe. Corpul și sufletul se profilează într-o lume a relativității. Îndrăgostirea vine cu mutații catalizatoare pentru verbul poetic.

Prezenta carte a lui Adrian Zăinescu ar putea fi depozitarea multor secrete ale sufletului îndrăgostit. Undeva, femeia iubită este “rod al soarelui”, ființă superioară. Inflamările au intensitate deosebită, “de devorare/ a partenerului iubit” (EXPRESIE). Câteodată, amintirile sunt însoțite de sugestive zăpezi

evanescente. Numeroase prezențe feminine populează detaliile memoriei. Relaționarea cu acestea are întotdeauna ceva special: “Platoșe, zale,/ coifuri, redute,/ câini de luptă chiar,/ smoală încinsă,/ săgeți veninoase,/ ironii fine,/ nimic./ Fără niciun rezultat./ Femeile astea,/ dragele de ele,/ mi-au nimerit,/ întotdeauna,/ călcâiul ahilian ...” (ȚINTĂ).

Ca o particularitate, prezentele poezii de dragoste sunt acompaniate de ironie. Abundă jocurile îndrăgostite. Suntem locuitorii unui labirint al inimilor săgetate. Poetul pare mereu în căutarea cheilor adecvate pentru a descinde într-o zonă pasională. În acest fel asistăm la peregrinări asumate printre iluzii. Culori posesive

cotropesc peisajul cărții lui Adrian Zăinescu, încadrabile unei paradigme a exuberanței. Din umbră se profilează portretul tăios al potențialei tragedii. Pe alocuri, ne sunt prezentate meditații asupra condiției umane. Se ivesc și călătorii pe tărâmurile exotice, cu patină inițiativă. Enigma face parte integrantă din prezentele desfășurări lirice: “Stingher,/ nu-mi găsesc locul/ nici pe pământ,/ nici în cer./ Nu știu/ de ce sunt aici, acum,/ de ce scriu./ Nu știu nici unde/ să mă duc/ să nu fiu./ Simt că/ lipsesc cuiva, undeva,/ dar sunt acum/ captiv aici,/ în inima ta./ De plec,/ voi fi poate uitat/ mai târziu,/ de nu,/ voi rămâne aici,/ tot așa de pustiu ...” (POETICA). Interioritatea e de multe ori supusă răscolirilor, persistența poeziei fiind corelată de autor cu surprinzătoare accepțiuni testamentare: “Doar/ câteva litere/ pe o piatră,/ pe o cruce,/ pe ceva/ care să dăinuie/ mai mult decât ființa./ Câteva litere,/ câteva numere,/ câteva amintiri/ cuprinse în alți/ câțiva,/ atât cât vor mai fi/ și ei./ Și aceste/ rânduri,/ lăsate aici/ pentru cândva/ când/ voi fi/ doar câteva litere.” (TESTAMENT).

Debut bidimensional

Alina Simona DRAGOMIR

Melanjul exhibiționismului sacru și citadin al iubirii

Ca să scrii poezie, trebuie să-ți înveți ochiul să găsească lacunele dintre cuvinte. Poet e acela care refuză să așeze cuvintele direct pe obiectele pe care le desemnează. Cele mai frumoase construcții sintactice ascund în esența lor mai mult decât conținutul cuvintelor lor. Ceea ce scriem spune mai mult despre noi, decât limba noastră când vorbim.

Zbor alb și Curs de design în iubire, volumele de debut ale poetelor Mihaela Avram și Mariana Laureta Balaban reduse la câteva teme mari pe care

ambele le explorează într-un cadru diametral opus, mă fac să cred că există două soiuri de oameni: cei cărora le place să-și proptească frunțile chiar deasupra norilor dominând întinsul cu privirea, în timp ce pieptul li se dilată și cresc întru Dumnezeu: „cu genunchii arcuiți/ spre pământ/ și inimi bătând/ [...] / cum ar fi dacă/ în fiecare om/ s-ar naște acum Dumnezeu?”, și cei care cresc în inima orașului, care îl interiorizează, care-și păstrează echilibrul manifestându-se când în afara pielii, când înăuntrul ei: „Scaune suprapuse anunță stingerea/ O mătă supraponderală scârțâie pe sub ele/ Tramvaiul 115 a trecut de ieri/ A venit azi și chiopătând într-o lumină difuză”.

Curs de design în iubire.

În patru acte, volumul cu care debutează recent Mariana Laureta Balaban este o confirmare a faptului că poezia ei este în strânsă legătură cu combustia citadină. Designul iubirii este lentila prin care autoarea recombina o realitate ce funcționează sub forma unor exerciții contemplative. Mare parte din poemele de aici par să ignore rigorile constructive și pornesc într-o ramificație complexă cu nuanțe identitare, concentrându-se pe exploatarea tumultului interior. Situat când înăuntrul, când în afara organicului, vizualul pare a fi principalul mijloc de canalizare a emoției: „încolăcit de primăveri/ Pe străzile căruia-mi deschid zâmbetul/ Lărgindu-le metrajul/ Strânsoarea acelu oraș îmi suprapune plămâinii/ Condamnându-mă să-l respir doar pe el.”

Mihaela Avram debutează cu un volum în care călugăria albă conturează fondul coagulat al poemelor. Zborul alb al poetei pornește schițând avatarul poetei debutante oprite pe o margine a unui ochi bivalent. Sacrul și profanul se găsesc laolaltă într-un spațiu strâmt sub forma unui ochi travestit. În substratul volumului

mocnește o complicitate a chipurilor foarte reușită, care creionează un relief curios pentru ochiul cititorului. Poemele Mihaelei Avram cartografiază zborul între extreme, de la prea pământesc, până deasupra norilor fără a-l scinda: „Când vei simți durerea/ la fel de mult ca iubirea/ atunci vei înțelege/ că lumea/ nu poate fi împărțită în două/ datorită Nouă.”

Zbor alb și Curs de design în iubire.

În patru acte, două debuturi curate, cu-n croi bidimensional, împachetează între două coperti o poetică a hipersensibilității regizate în două zone poetice diferite.

GEORGETA MUSCĂ-OANĂ - MITUL PERSONAL

Valentina VINTILĂ

Trăim într-un context social-politic și pandemic care forțează la o repliere, la un fel de autism social, la un anumit gen de alienare. Pare că întreaga societate a intrat într-un proces de rinocerizare și că Africa de sub frunte ocupă tot mai mult spațiu.

Contrar celor semnalate, poeta Georgeta Muscă-Oană continuă să scrie, să publice volum după volum. Este nedrept ca un număr așa mare de volume de versuri să rămână necunoscut cititorilor de poezie indiferent de vârstă. Mesajul poetic din cele 17 volume, ca și acelea publicate în antologii colective sau personale, se adresează deopotrivă celor mari și celor mici.

Ne propunem să identificăm mai întâi și apoi să descifrăm prezența unui scenariu liric în discursul poetic, pentru a pune în relief valoarea artistică a versurilor, argument suprem pentru a fi cunoscută, citită și apreciată. Scopul acestei investigații este de a defini trăsăturile mitului personal al autoarei, concept definit de Charles Mauron, reprezentant al unei orientări de critică literară numită psihocritică în lucrarea *De la metaforele obsedante la mitul personal*. Psihocritică valorifică tehnicile psihanalizei, pentru a identifica un model intern al operei, o schemă, o semnificație profundă a discursului scriitoricesc încifrat în estetic. Temele, motivele poetice, structura, imaginile, simbolurile reiterate obsesiv conduc la sistemul de complexe și la mecanismele inconștiente deghizate, încifrate în haina artistică, în estetic. Accentul în această orientare critică este pus pe estetic, pentru că literatura este artă a cuvântului. Rețelele asociative de termeni nu sunt decât expresii ale unor fantasme latente în operele creatorului. Și psihocritica, ca și psihanaliza, admite forța proceselor inconștiente, bază pe care se construiește orice produs literar, opera literară fiind produsul conlucrării între conștient și inconștient. Mitul personal, după opinia lui Mauron, are trei moduri de interpretare: psihocritic (imaginea lumii exterioare prezentată prin limbaj), psihanalitic (orice operă literară poartă amprenta unor conținuturi ale inconștientului), juncian (ca expresie individualizată și complexă a miturilor colective). Investigația noastră critică este mai mult decât temerară. Fr. Nietzsche afirma: „Omul este foarte bine apărât împotriva sa, împotriva cercetării și asedierii de către sine însuși; de obicei, el poate percepe doar lucrurile exterioare. Cetățuia propriu-zisă îi este inaccesibilă, chiar invizibilă.”

Punctul de plecare al acestui demers critic este lectura integrală a operei. Urmează apoi o etapă a suprapunerii tuturor textelor poetice pentru a identifica metaforele obsedante ale creatorului. Vom

descoperi de ce creatorul liric selectează, operează cu anumite cuvinte și nu cu altele, sub aspectul sensului, dar și al formei fonetice, de ce reiterează cu obstinație anumite imagini care solicită anumiți centri senzoriali și nu alții, ce ascund interogațiile frecvente, ce ascund enunțurile asertive, tăcerile frecvente.

Toate cele 17 volume de versuri publicate ale poetei Georgeta Muscă-Oană susțin ideea că se impun două metafore obsedante, metafora luminii și a apei. Cheia de pătrundere a sensurilor deghizate, a semnificațiilor profunde, aparține cuvântului, poate chiar a treia metaforă simbol, sub aspectul sensului, al formei, al sonorității.

Poate nu este lipsit de importanță dacă amintim că eul și supraeul s-au format și structurat armonios într-un mediu familial tradițional. Normele morale, creștin-ortodoxe s-au transmis prin patronajul părinților, dar și al bunicului preot, formarea sa intelectuală, culturală fiind atent urmărite.

Ceea ce afirma Emil Cioran despre sine se potrivește perfect cu studiul nostru de caz: Sunt izbândă și înfrângerea ei, fiica devenind o prelungire a mamei, a ființei materne pentru ceilalți membri ai familiei după dispariția prematură a acesteia. Eul creator își interiorizează pierderea, durerea refulată va fi apoi defulată, transferată unui eu liric, apoi proiectată și sublimată în creație lirică. În momentele de inspirație din inconștientul excavat vor fi actualizate, activate numai conținuturi, imagini, percepții, senzații, care se vor organiza într-un protest implicit al morții, într-o negare a morții. Eul liric optează pentru eliberarea de humă, își dorește o haină de lumină, o depășire a condiției umane, o topire în lumina veșnică. Mesajul liric se coagulează într-un catarsis, o eliberare sub forma de emoție artistică a unei reprezentări refulate în inconștient. După elaborarea discursului liric, eul poetic se eliberează de suferință și cu ajutorul contemplației, se contopește cu esența divină, cu lumina. Nirvana intelectuală îi readuce echilibrul, seninătatea stenică. Sarcina noastră este de a identifica complexul de imagini, de a stabili conexiuni imaginative, dar mai ales de a releva semantica acestor imagini. Bachelard vorbește de un simbolism imaginar, iar G. Durand propune o investigație antropologică din care să rezulte gena reciprocă între pulsivitate și mediul înconjurător material, familial, social. Imaginația este originea unei defulări și este importantă nu prin ceea ce ascunde, ci prin florile poetice și mitice pe care le scoate la iveală. Murmur dunărean, ultimul volum publicat al poetei, vine în sprijinul celor afirmate până acum. Universul imagistic poartă amprenta unor drame personale, este generat de o criză existențială, profesională. Metafora luminii și a apei sunt o prezență continuă în toate

poeziile, omniprezența lor fiind detectabilă printr-o abordare pe verticală sau liniară, orizontală.

Lumina, ca metaforă obsesivă, este prezentă de la debutul editorial (2007, „Pe frunte-mi plânge clipa”) la următoarele două volume (2012, „Vibrând pe clape de lumina”, „Soarele copilăriei”), apoi în toate care au urmat, „Regine efemere” (2013), „Rătăcirii” (2014), „Stai, toamna mea grăbită” (2016), „Punte peste timp” (2017), „Murmur dunărean” (2019). Lumina apare în toate ipostazele: lumina fizică, percepută senzorial (22 iunie, 1954), lumina morală, a cunoașterii, a supraeului, lumina credinței, lumina divină, lumina din sămânța divină de la increat la creat, la ființa umană. După Gilbert Durând (Structuri antropologice ale imaginarului) eul poetic al autoarei se simte lejer în imaginarul diurn, dar și nocturn, pentru că lumina solară, selenară implică întotdeauna prezența antitetică a întunericului, obscurului, iar la nivelul semnificației, căderea este în opoziție cu ascensiunea, cu aspirația.

Cuvântul cheie, lumina, apare încă din titlul operei în multe cazuri: „În căutarea luminii” „Solia luminii”, „Furișat în călimara luminii” (vol. „Stai, toamna mea grăbită!”), „Lumină de-nceput să-ți fiu”, „Cântecul luminii”, „Lumina înțelegerii”, „Dor, lumină alergând” (voi. „Armonii brumate”), „Înmoaie penița-n lumină”, „Cuvântu-mi este hrană, lumină și destin”, „Lumină-n orice anotimp”, „Lumina poeziei” (voi. „Regine efemere”). Lumina ca percepție vizuală și auditivă, descărcare, eliberare a unei emoții puternice, este exprimată prin titlul unui întreg volum, „Vibrând pe clape de lumină”. Eul poetic selectează verbul la modul gerunziu (vibrând) pentru a exprima ideea de continuitate, iar prin fonetică cuvântul susține, potențează sensul sintagmei „clape de lumină.”

O constatare care se impune cu obligativitate este aceea referitoare la cuvânt, mijloc lexical cu care eul creator construiește, clădește, meșteșugeste. Spre exemplificare supunem atenției un enunț asertiv: „Cuvântu-mi este hrană, lumină și destin”. Reține atenția dativul posesiv (mi) care exprimă și dragoste pentru cuvânt, dar și un fel de amenințare la adresa celor care ar avea ceva de contestat. Substantivele hrană și destin au forma nedeterminării, sunt gramatical nearticulate. Semantic pot fi decodate, interpretate, ca hrană spirituală, cognitivă care definesc, singularizează, departajează un destin unic și dedicat creației. Eul poetic conștient de menirea lui este orgolios, un narcisist nedeghizat, un autocrat al textului. Poezia este o artă poetică, exprimă o profesiune de credință, un crez poetic. Nimic mai clar, mai categoric, excluzând parcă orice fel de comentarii și în „De n-ai fi fost tu, poezie”, „Penița-mi este suflet”, „Învață să ascuți simțind”, „Primăvară interioară”, „Catedrala poeziei”. Eul liric este euforic, în pornirea narcisistă,

deja se consideră creatorul unui univers cosmogonic. Se vorbește despre un izomorfism semantic al cuvântului și al luminii. Cuvântul, ca și lumina, este ipostază simbolică a atotputerniciei. Cuvântul, omolog al puterii, este izomorf semantic cu lumina și cu suveranitatea de sus. La început a fost cuvântul este un enunț asertiv ca și Iisus Hristos este Lumina lumii. Originea divină a celor două simboluri metaforice este exprimată printr-o imagine vizuală plină de originalitate. La masa poeziei face dovada trecerii de la abstract, impalpabil, la concret, la palpabil. Discursul liric asociază termeni din planul afectiv și cognitiv (har, cuvânt, gând, împlinire, iubire). Nucleul comunicării este în metafora simbol rai care coagulează toate elementele universului poetic: „Când harul m-a chemat la masa poeziei,/ Cuvântul mi-a fost rai, supremă împlinire/ S-a așezat discret pe banca dintre gânduri/ Și l-am primit docil, slujindu-l cu iubire”. Pentru eul liric creația este hrană spirituală, o adevărată Nirvana intelectuală.

Travaliul creației implică dăruire, sacrificiu, înverșunare, cuvântul este smuls din tăcere, investit cu sensul căutat. Asocierea implicită cu munca unui sculptor nu este întâmplătoare. Travaliul poetului parcă este și mai greu, stânca este palpabilă, se supune parcă mai ușor artistului. Cuvântul este abstract, se supune mai greu controlului creatorului mai ales în context liric. „Cuvântu-mi este hrană, lumină și destin” devine o deviză a eului creator de la care nu se abate. Înfrângerea profesională, personală, familială, sănătatea fragilă, au devenit generatoare de creație lirică, au propulsat-o în planul creației. Ca un fel de compensație a golului rămas, ca o reparație a supraeului, eul liric a trecut la cucerirea și stăpânirea domeniului artistic ceea ce a făcut din autoare o învingătoare. „Punte peste timp”, o antologie personală, exprimă sintetic și metaforic aspirația poetei. Căderilor multiple pe toate planurile le-a opus ascensiunea, aspirația orgolioasă a creației. Cuvântul evoluează de la tăcere la comunicare: „...fulgi de litere caută cu înfrigurare /gândurile care viscolesc în penița timpului./ În palme mi se zbat cuvinte care se preling în poezie”. Cuvântul în discursul liric al poetei capătă atribute umane, devine prieten, aliat, iar când dă semne de nesupunere este disciplinat, așezat cu autoritate într-o topică dorită și cu o sarcină precisă. Imaginarul este inedit, plin de surprize estetice. Trecerile de la abstract la vegetal, la palpabil, apoi la lichid și mineral presupun muncă înverșunată. Când te aștepți mai puțin, dintr-o comunicare lirică care parcă ar curge cu ușurință, un verb, un substantiv sau un adjectiv își dezvăluie noi conotații spre surpriza lectorului avizat. „Desferecai timid tăcerea!, vers dintr-o poezie în care Eros este triumfător, își dispută victoria față de Thanatos, Iubirea, ascensiune spre lumină, conține o astfel de surpriză

estetică. Verbul prin conținutul contextual, cu nuanță arhaică, exprimă un moment al îmblânzirii cuvântului, al docilității lui, iar prin forma de perfect simplu lasă impresia unui act poetic care se desfășoară aproape sub ochii cititorului. „Să-ți sculpezi trăirea în cuvânt ”este un vers deviză dintr-o poezie „Secretul primăverii”, în care Eros și Thanatos își dispută întâietatea. Aceeași idee a luptei cu expresivitatea cuvântului o identificăm și în versurile din „Sonet alb „Mă chema iar slova care luneca pe-al foi ten,/ Hergelia de cuvinte o struneam într-un catren”.

Verbele, chema, luneca, struneam, la timpul imperfect, vin în sprijinul ideilor de mai sus, creatorul este stăpân al acestui proces artistic, nimic nu iese de sub controlul său. Psihanaliștii sunt de părere că orice operă literară este produsul conlucrării dintre conștient și inconștient. Poetul prin fiecare volum publicat a revenit obsesiv asupra ascensiunii spre înalt, spre nemurire.

Puternic introvertită, poeta rareori vorbește despre laboratorul poetic: „Prin poezie pot schimba lacrima în zâmbet, pot smulge lumini din bezna nopților, convertind o lume a durerii în una a iubirii...” Inconștientul, această subterană a fiecărei ființe umane (lacrimă, bezna nopților, durerii) printr-un proces de defulare trimite în zona conștientului conținuturi refulate cândva pe care creatorul le conceptualizează, le transformă în perle artistice ca într-o adevărată alchimie a cuvântului: „O vreme-am stat în stâncă, sperând să fiu izvor./ Am fost o simfonie cu irizări de dor; /Spre inimă de soare am încercat să zbor? Iar uneori dorit-am pe-un colț de stea să mor...”

Dacă în citatul de mai sus am aplica grila de interpretare psihanalitică, sensul manifest al substantivului stâncă, devine, la nivelul semnificației latente, metaforă simbol al inconștientului.

Cea de-a treia metaforă obsesivă a textelor poetice, apa, impune în primul rând atenției o confesiune a poetei: „Am senzația că am fost cândva doar apă, deoarece apa îmi vorbește în graiul său și eu o înțeleg”. Volumul Murmur dunărean are un motto care vine în sprijinul celor afirmate mai sus.

„Trecătorule!...meditează și contemplă în tăcere maestrea străvechei ape -Fluviul Rege-pe care lumea antică îl diviniza ca pe o sacră personalitate.

Apa este o metaforă subiacentă luminii pe care, de fapt, o potențează, o amplifică, prezentată în imagini vizuale, dinamice, cromatice, acustice, rezultat al celor doi centri senzoriali, ochiul și urechea. Semnificația profundă a metaforei simbol o găsim în primul rând la nivel semantic. Ca lichid curgător o decodăm ca o mare trecere, călătoria fără întoarcere a omului. Apa poate semnifica și izvodire, naștere, apă generatoare, vitală eului liric, dar și curățare, primenire,

înnoire. În volumul Murmur dunărean ,mai ales, găsim apa ca oglindă care potențează lumina celestă, solară, selenară. Cum putem explica această prezență insistentă a apei în discursul poetic? Punctul de plecare ar fi într-un inconștient colectiv, totalitate a inconștientului personal. Psihanaliza trimite la lichidul amniotic, etapă a preistoriei ființei umane. Orice ființă umană are nostalgia uterului matern, înainte de trauma nașterii, de trauma ruperii de sânul matern. O altă explicație poate fi identificată în apa botezului creștin-ordodox care rupe păcatul adamic, condiție a protecției divine și a sacrificiului eristic. Apa râului din apropierea satului natal, apoi apa Dunării, fac parte din universul infantil al poetei: „Orice-ai spune ,apă sfântă, cu-al tău glas trudit de ploi, /Te ascult, dar știu că-n lume, nicăieri nu-i ca la noi! ”într-un cadru acvatic, vegetal, celest, eul liric contemplă și meditează:

„Pe chipul umbrei se oprește-o rază, /Dar lunecă în apă abătută, /În liniștea căzândă spre amiază,/Durerea ierbii talpa îmi sărută.

Tu, Dunăre, privești sfioasă, calmă,/Cum zările înghit subit cocorii,/ Cum prind ne tihna frunzelor în palmă / Și-nchid în mine srigătul culorii(, Strigătul culorii”).

Versurile dovedesc osmoza regnurilor, prezența antitetică lumină / umbră/ întuneric, iar Dunărea este ca o zeitate antică, devine interlocutor pentru eul liric.

„Spune-mi, Dunăre” conține șapte interogații retorice, este concepută ca un dialog prin prezența pronomelor personale eu -tu, dar în realitate este un monolog al eului liric pe malul Dunării. Verbul la modul imperativ imprimă textului o tonalitate categorică, acela care inițiază acest dialog ce invită la mărturie este stăpânul acestui univers dunărean. Ideea de apa ca o mare trecere, ca purificare este exprimată prin verbele la timpul prezent spală și curg. Cele trei construcții în cazul vocativ, Dunăre bătrână, Dunăre albastră, sfântă apă .umanizează Fluviul Rege și imprimă textului o mare încărcătură afectivă:

„Spune-mi Dunăre bătrână, peste tot de unde vii./Tot așa grăbită-i clipa să ne arunce-n veșnicii?/Tot așa e și iubirea, cu trădări, cu patos orb /Sau din cupa armoniei sufletele tihnă sorb?...Orice-ai spune, sfântă apă,cu-al tău glas trudit de ploi./Te ascult, dar știu că-n lume, nicăieri nu-i ca la noi!”

Imagina apei este asociată cu bruma, izvorul, ninsoarea, ploaia, rouă, fulgii și cu lacrimile. „Lasă-mi lacrima să curgă” constituie încă o dovadă a coexistenței celor două metafore simbol:

„Lasă-mi lacrima să curgă, n-o opri din drumul ei,/La izvor n-o poți întoarce, nici amarul să i-l bei! /Și de-o simți cum risipește un oftat prelung arzând./ Doar ascută-i glasul umed, șipotind pe văi de gând! Poate-i zbor și nu cădere sau un crâng uitat de veri./ Strop de cântec și lumină, spaimă scrisă de tăceri;/ Nu-i doar

fică a durerii, nici al ne-implinirii sol, /Pe trăirile nocturne e ca luna-n pas domol...Lasă-mi lacrima să curgă pe un iris neînvinș-/Rod de primenire pură în copacul vieții nins! / In priviri sfințite-rugă, prin celestele livezi, /Lacrima îmi este zâmbet, dacă știi s-o descifrezi...Când furtuni mă licitează, în minut meschin și trist, /Lasă-mi lacrima să curgă, să-nțeleg de ce exist. ’ ’

Întreaga poezie este o dovadă a transferării unui conflict latent în artă a cuvântului. Eul liric afirmă clar cum durerea este sublimată în planul creației. Discursul liric se organizează într-o sferă semantică a cuvântului lacrimă (izvor, amar, oftat, spaimă, durere, furtuni) ca apoi să se realizeze saltul la semnificația profundă a creației(zbor, cădere, rod de primenire, zâmbet, strop de cântec și lumină).

Considerăm că nu este lipsit de importanță să punem în evidență prezența motivului literar al păsării. Scenariul liric ne propune în „Lebăda serii” o altă metaforă simbol în strânsă legătură cu acelea semnalate anterior. Lebăda, pasăre de apă, pasăre solară, prezintă de data aceasta ascensiunea înaripată.

“In vara din suflet, prin clipe bătrâne, / Din pumni de dorințe se scutură crinii, / Din pasul teluric nimic nu rămâne /Și sete îmi este de zborul luminii...Cu brațe domoale și timpul m-atinge, /Din ochii iubirii las umbra să-mi scape.../In zborul luminii,când sete se stinge, / Sunt lebăda serii pe mistice ape! ”

Zborul luminii își află geneza în pasul teluric, în colbul terestru cu care intră, în același timp, în opoziție. Eul liric creează o cosmogonie inspirată de lumină, dominată de o divinitate uraniană a luminii solare, selenare, pură, albă, regală, verticală. Dacă Regele Fluviu este, după Jean Bart, o personalitate sacră, lebăda este după Jung manifestarea mitică a izomorfismului semantic al luminii. Lumină, apă, pasăre,cuvânt toate semnifică în întregul discurs poetic ascensiunea, aspirația la nemurire prin creație, o „Punte peste timp” pe care autoarea ne-a propus-o nouă ca lectori, mai mult sau mai puțin, avizați.

Dunărea ar pute fi o proiecție a mamei dispărute prea devreme, iar fiica nu a putut decât să-i preia sarcinile. Imagoul matern se poate descifra în prezența protectoare a Dunării. Imagine primitivă, maternă, martoră a confidențelor poetice, Dunărea poate fi un arhetip al inconștientului colectiv, chiar dacă discursul liric conține mărcile gramaticale ale persoanei I singular. Apelativul, ca și sintagma putere sacră, atribuie fluviului puteri magice de ființă mitică:

„Iubite fluviu, lasă-ți răcoarea-n palma mea / Și din puterea sacră dă-i inimii să bea! /În fiecare seară, la malul tău revin /S-ascult cum sună valul ...Aș vrea să îl rețin./ Să nu-l mai sfarme malul ca într-un joc de doi / Iar din tumultu-i tainic să strâng doar plâns de ploi./

Alerg prin iarba udă și-mi pare că-i firesc / Să-mbrățișez copacii, să spun că îi iubesc. .. /De trunchiuri obosite, urechea îmi lipesc / Și sub tăceri uimite,când păsări ațipesc, / Ascult cum curge seva, în sunetu-i regal, /Iar noaptea îmi devine un cântec vegetal. ”

Eul liric este oarecum exuberant, vrea de data aceasta o descendență acvatică și vegetală. Alături de metafora apei apare și metafora luminii, dar prin opoziție cu întunericul, cu noaptea. Lumina este potențată de prezența apei ca oglindă și are aceeași semnificație a renașterii, a ascensiunii, a purificării. Am evidențiat de data aceasta prezența epitetelor simple, adjectivale, în topică normală, după regent (putere sacră, tumultul tainic, trunchiuri obosite, tăceri uimite sunetul regal, cântec vegetal), și doar o singură inversiune(iubite fluviu).

Putem concluziona că am identificat mitul personal al poetei Georgeta Muscă- Oană. Plecând de la teoria lui Ch. Mauron, am definit trăsăturile mitului personal prin toate volumele. Am identificat metaforele obsedante, le-am supus unui algoritm de lucru conform teoriei lui Freud din lucrarea „Interpretarea viselor”. Am căutat sensul latent ascuns în sensul manifest, apoi am elaborat semnificațiile profunde ale tuturor volumelor de versuri publicate. Originalitatea versurilor este generată de ineditul imaginilor vizuale, auditive, cromatice, dinamice, tactile, olfactive. Toate au la origine conținuturi ale inconștientului excavate, proiectate în exterior, transferate prin har scriitoricesc și încifrate în imagine artistică. Fiecare discurs liric în parte este o proiecție și o reparație a eului creator cu o istorie personală nu totdeauna favorabilă. Dacă profesional lumea cifrelor au refuzat-o, universul cuvântului pentru care a fost hărăzită a răsfățat-o și din stâncă a transformat-o în izvor.

BIBLIOGRAFIE MINIMĂ :

1. Braga Corin, Psihobiografii, Ed. Polirom, Iași, 2011;
2. Didier Anzieu, Psihanaliza travaliului creator, Ed. Trei, București, 2004;
3. Durand Gilbert, Structurile antropologice ale imaginarului, Ed. Univers, București, 1967;
4. Freud Sigmund, Interpretarea viselor, Opere II, Ed. Științifică, București, 1993;
5. Jung C.G., Arhetipurile și inconștientul colectiv, Ed. Trei, București, 2003;
6. Mauron Ch., De la metaforele obsedante la mitul personal, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001;
7. Munteanu Romul, Metamorfozele criticii europene moderne, Ed. Univers, București, 1975;
8. Zamfirescu Dem. Vasile, Filozofia inconștientului, Ed. Trei, București, 2009.

Oarba care deschide ochii

Ajunsă la limită, nu mai știa ce să facă. Și s-a dus să-l întrebe. A căutat o biserică - unde era să se ducă? - cea mai apropiată. Era duminică și a stat la Sfânta Liturghie. Cu gândurile răvășite, a închis ochii, s-a închinat, a întrebat și a așteptat. Este acolo un moment când toate vocile tac, doar corul îngerilor glăsuiește și, nu știu cum, dar se întâmplă: poți primi răspuns la întrebările tale. N-o să credeți, dar în momentul acela harnic și unic ea a auzit în mintea ei, clar, un îndemn neașteptat, la care nu se mai gândise până atunci: „Du-te la Sihăstria”.

A deschis ochii și parcă s-a luminat.
„Dacă acolo voi găsi adevărul, mă voi duce!”

S-a întors acasă și n-a mai stat pe gânduri. S-a pregătit de drum. A cumpărat și un pește mare, să-l dea călugărilor, la bucătărie. Și, în ziua hotărâtă, s-a trezit... cu jumătate de oră înainte de plecarea trenului. Locuia pe atunci departe de gară, pe la marginea orașului. Era să renunțe. Dar nu, bagajul o aștepta la ușă. A luat și peștele din frigider, a chemat un taxi și a ajuns la gară. În graba mare și-a cumpărat bilet Galați - Piatra Neamț și a urcat în tren fix înainte de a pomi!

De la Piatra, a luat un autobuz până la Târgu Neamț, iar de acolo... nu mai erau autobuze care să meargă mai departe. Și a pornit încet pe jos... A mers cât a mers, până a ajuns-o din urmă o mașină care făcea aprovizionarea la mănăstire. I-a făcut semn și a luat-o, scutind-o de drum și de oboseală.

În sfârșit, a ajuns. A dat peștele la bucătărie și a cerut cazare pentru câteva zile. Credea că-i vor da o cameră unde să fie singură sau, mă rog, cu încă o persoană, dar au repartizat-o într-un dormitor cu prici - un pat lung, din lemn, pe care este așternută o scoarță țărănească și unde dorm, de-a latul, toți vizitatorii mănăstirii, cum se nimerește. Nu prea i-a convenit, dar nu avea ce face, acelea erau condițiile. Seara, obosită, s-a culcat și ea acolo și a adormit.

La un moment dat, un călugăr a bătut în uși, trezind pe toată lumea să meargă la slujba de „miezonoptică”, rugăciunea de la miezul nopții. S-a îmbrăcat repede cu pantaloni, bluză și o geacă și s-a dus și ea. Slujba se derula, toată lumea se ruga, când auzi în spatele ei o voce dojenitoare: „Da ce, ești la teatru?” S-a întors, la ea se referea, la pantalonii ei... Era un călugăr roșcovan, cu plete și barbă ca morcovul și cu o privire aprigă. I-a fost atât de rușine, nu știa ce să spună, ce să facă, îi venea să iasă afară din biserică, dar nu a făcut-o.

A doua zi a căutat un preot să se mărturisească. Pe atunci trăia și Părintele Cleopa, dar nu i-a fost dat să-l întâlnească. A văzut că lumea așteaptă la un preot pe care îl numeau Ambrozie și s-a așezat și ea la rând,

Când a intrat, a înlemnit. Era călugărul de cu seară, care o apostrofase în biserică fiindcă purta pantaloni. De data aceasta se conformase, și-a pus fustă, cum cere protocolul mănăstiresc. I-a explicat că de obicei poartă pantaloni fiindcă suferă de lombago și... „Bine, bine”, atât a spus.

Nu a fost o mărturisire ca la carte, doar o discuție părintească. L-a întrebat ce o rodea pe ea cel mai mult la vremea aceea: „Părinte, cum îmi pot afla eu viitorul? Este bine sau nu să-mi dau în cărți?” - fiindcă ea asta făcea pe atunci, toată ziua învârtea cărțile, să „vadă” ce i se mai întâmplă.

Și părintele, în loc de răspuns, a început să râdă. Râdea de ea, râdea cu poftă. „Păi bine, fata mea, nu știi că nu poți sluji la doi stăpâni, și lui Dumnezeu și lui Mamona? E limpede că și Dumnezeu, și dracu îți cunosc viitorul. Dar cu o mică diferență, aceea că Dumnezeu nu ți-l spune. În Dumnezeu trebuie să crezi, să ai încredere, pe când dracu are tot interesul să te păcălească, să-ți arate vrute și nevrute, pe care să le iei drept bune, ca după aceea să-și bată joc de tine!” Câtă dreptate avea părintele! Și i-a dat un canon de vindecare: să citească, timp de 40 de zile, la miezul nopții -când se roagă toți călugării în mănăstiri - Paraclisul Maicii Domului și să facă 40 de metanii mari. A făcut întocmai cum i-a spus părintele Ambrozie și pe la jumătatea canonului a simțit că sufletul ei se liniștește. Avea mai multă încredere și liniște sufletească, îi dispăruse frica, adormea mai repede și avea un somn liniștit.

Dar până să plece de la mănăstire, s-au mai întâmplat multe pe care mai târziu avea să le tâlcuiască. În primul rând, vecina ei de prici trebuia să plece și i-a încredințat o femeie oarbă, să aibă grijă de ea, s-o ducă pe unde vroia, pe la preoți și pe la călugări, să ceară bani în numele ei pentru o operație pe care zicea ea că trebuie s-o facă în străinătate.

Să ceară bani? Ea? Pentru altcineva? Nu mai făcuse niciodată așa ceva. Asta nu i se mai întâmplase. Și totuși, a făcut-o! Și-a luat inima-n dinți și a cerut pentru oarba aceea. Și, culmea, a primit bani și i-a dat acelei femei.

Seara s-a dus cu ea, tot așa, la un preot care stătea de vorbă cu lumea și i-a cerut și lui. El i-a dat, dar i-a spus să-i dea și ea. A pus-o în încurcătură, fiindcă nu mai avea decât banii de tren pentru întoarcerea acasă. Și i-a spus: „Eu i-aș da, Părinte, dar nu am, știți, eu sunt singură”... Și atunci preotul a făcut ochii mari și a spus: „Singură? Niciun creștin nu e singur! Ei, noi trebuie să mai vorbim!”...

N-au mai vorbit, dar ea a înțeles. Încă o lecție de viață. A doua zi era ziua de plecare. Acea femeie i-a cerut s-o ducă și în biserică și să dea un bilet din partea ei preotului din altar, în care să-i explice situația.

Din nou i-a fost greu, dar și-a călcat peste mândrie și preotul acela s-a înduplecat și i-a dat și el bani. Apoi, venind vremea plecării, a urcat cu ea în autobuz. Oarba a coborât la Mănăstirea Secu, unde chiar din stație a preluat-o altcineva, tot o necunoscută...

Din acest periplu mai puțin obișnuit, dar plin de învățăminte, a aflat că nu trebuie să se încreadă în preziceri false - și a renunțat pentru totdeauna să mai dea în cărți! A învățat să se poarte cu respect în biserică și să nu ia în deșert învățăturile Domnului. A învățat să se smerească, să se uite mai atent în jurul ei, la suferințele celorlalți și să vadă că poate ale lor sunt mai mari decât ale sale. A învățat că și dacă nu ai bani, pot să ajuți oamenii și i s-a arătat și cum: cu darurile pe care ți le-a dat ție Dumnezeu. Și, trăind pentru alții mai mult decât pentru tine, viața ta poate să capete alt sens.

A păstrat un timp prin corespondență legătura cu părintele Ambrozie, i-a mulțumit pentru sfaturile de bun folos, până într-o zi când a auzit că ar fi plecat la Domnul și s-a rugat pentru sufletul lui.

Iar despre oarba aceea care i-a deschis ochii, venită din neant și dispărută în neant, nu a mai auzit niciodată nimic.

Să fi existat cu adevărat o oarbă în mănăstirea aceea sau...?

Două plicuri

În anul de grație 1942, pe vremea războiului, un tânăr student bucureștean își satisfăcea serviciul militar la termen redus lucrând la cenzura militară. Printre scrisorile pe care prin natura serviciului era obligat să le citească, a dat peste două epistole pe care un ofițer român care lupta pe undeva pe lângă Don în stepa calmucă le trimitea către patrie.

Erau pline de dragoste, duioșie, anxietate și dor de acasă. Una îi era adresată soției, cealaltă amantei. Rânjind imberbul bucureștean a schimbat misivele. Scrisoarea adresată soției în plicul amantei, scrisoarea adresată amantei în plicul soției.

După nicio lună a venit Stalingradul și pe cenzorul militar au început să-l chinuie remușcărilor.

Se gândea zilnic dacă ofițerul a scăpat sau nu din infern. Când l-am cunoscut eu fostul student era pensionar și întâmplarea aceea de demult nu-i dădea pace.

Îl îngrozea gândul că urma să treacă dincolo purtând povara unei ticăloșii pe care nu avea cum s-o îndrepte și își tot punea întrebarea: a supraviețuit sau nu ofițerul?

Mult timp am crezut că ceea ce ni s-a povestit nu a fost decât o întâmplare. De abia citind memoriile lui Mozalevski am înțeles perenitatea blestemului celor două plicuri.

Născut în 1861 Constantin Korovin a fost unul din marii pictori ai Rusiei, primul și după unii cel mai strălucit impresionist rus.

În 1923 după venirea la putere a bolșevicilor a emigrat la Paris. Avea 62 de ani.

Relațiile bolșevicilor cu marea intelectualitate rusească au fost complicate. Tot în acel an un întreg vapor a fost încărcat cu floarea culturii maicei Rusia și a părăsit țara. S-au autoexilat? Au fost expulzați? Vremurile erau oricum tulburi.

Cu Korovin bolșevicii au procedat mai cu mânuși, au lăsat loc de întors.

Oficial a plecat cu aprobarea comisarului Poporului pentru cultură, Lunacearski, ca să-și îngrijească copilul bolnav.

După ce a stat un timp în capitala Franței, Korovin s-a îmbolnăvit de maladia specifică rușilor și pe care doar rușii o pot înțelege, nostalgia, și a început demersurile pentru întoarcerea acasă.

A scris două scrisori pe care le-a încredințat lui Ivan Kraitor, un apropiat care pleca la Moscova.

O scrisoare îi era adresată tovarășului Lunacearski pe care îl ruga să-i faciliteze revenirea în patrie.

Cealaltă era adresată unui pictor din Moscova și în respectiva epistolă Korovin înjura din rărunchi, pe comisarul Poporului pentru cultură și orânduirea sovietică.

Kraitor era un tip lunecos care întreținea relații atât cu guvernul bolșevic cât și cu emigrația, se ocupa de comerțul cu artă și era agentul de vânzări al lui Korovin.

Kraitor a dezlipit scrisorile și a procedat exact ca studentul TTR-ist din România: scrisoarea adresată lui Lunacearski a introdus-o în plicul destinat pictorului, scrisoarea adresată pictorului a introdus-o în plicul care trebuia să ajungă la marele tovarăș Lunacearski.

Că doar nu era să-și piardă vâcuța de muls.

În traducere românească Korovin înseamnă Avacii.

Nomen est omen. Și uite așa a rămas marele pictor clasic rus departe de patrie.

A murit în septembrie 1939 după al treilea bombardament german al Parisului.

Este înmormântat la Sainte-Geneviève-des-Bois, cimitirul emigrației rusești de la periferia capitalei franceze în care și-a găsit locul de veci un alt mare deznădăcinat al Rusiei, Andrei Tarkovski, regizorul celebrului film „Nostalghia”, cuvânt intraductibil de fapt care s-ar putea asimila cu românescul intraductibil „dor”.

Morphochroma

Expoziția „In memoriam”

Corneliu STOICA

Filiala Galați a Uniunii Artiștilor Plastici din România a împlinit în acest an 70 de ani de existență, o vârstă frumoasă, la care mișcarea plastică de aici a atins cote valorice însemnate, ocupând un loc important în spațiul cultural de la Dunărea de Jos și fiind apreciată atât pe plan național cât și internațional.

Manifestările organizate pentru cinstirea acestui eveniment aniversar au debutat în ziua de 24 mai la Galeriile de Artă „Nicolae Mantu” cu o conferință de presă în cadrul căreia au fost evocate momente semnificative din viața și activitatea Filialei, urmată de vernisajul expoziției de pictură, sculptură și grafică dedicată artiștilor plastici care au activat în perioada 1951 - 2021, nu mai sunt astăzi în viață și au opere în patrimoniul Muzeului de Artă Vizuală, de unde au fost aduse și expuse lucrările. Așa se face că și în funcție de prezența lucrărilor acestora în colecțiile instituției respective, ca și de capacitatea spațiului expozițional, doar numai creațiile unui număr de 22 artiști plastici sunt expuse pe simeze. Aceștia sunt: Nicolae Mantu (1871 - 1957), Dorothea (Lola) Schmierer-Roth (1893 - 1981), Mihail Gavrilov (1899 - 1968), Elena Flanagic (1907 - 1970), Gheorghe Naum (1907 - 1968), Vasile Vedeș (1915 - 1998), Mihai Dăscălescu (1917 - 1999), Nicolae Spirescu (1921 - 2009), Emilia Dumitrescu (1921 - 2005), Marcel Grosu (1929 - 1996), Emilia Iacob (1929 - 1996), Vasile Onuț (1932 - 1994), Constantin Dimofte (1934 - 1999), Eugen Holban (1935 - 2020), Marcel Bejan (1937 - 2021), Gheorghe Mihai-Coron (1938 - 2020), Silviu Catargiu (1939 - 2016), Ioan Simion Mărculescu (1943 - 2001), Paraschiva (Pașa) Smirnov (1946 - 2010), Vasile Neagu (1946 - 2018), Aurel Manole (1953 - 2015) și Sergiu Dumitrescu (1954 - 2016).

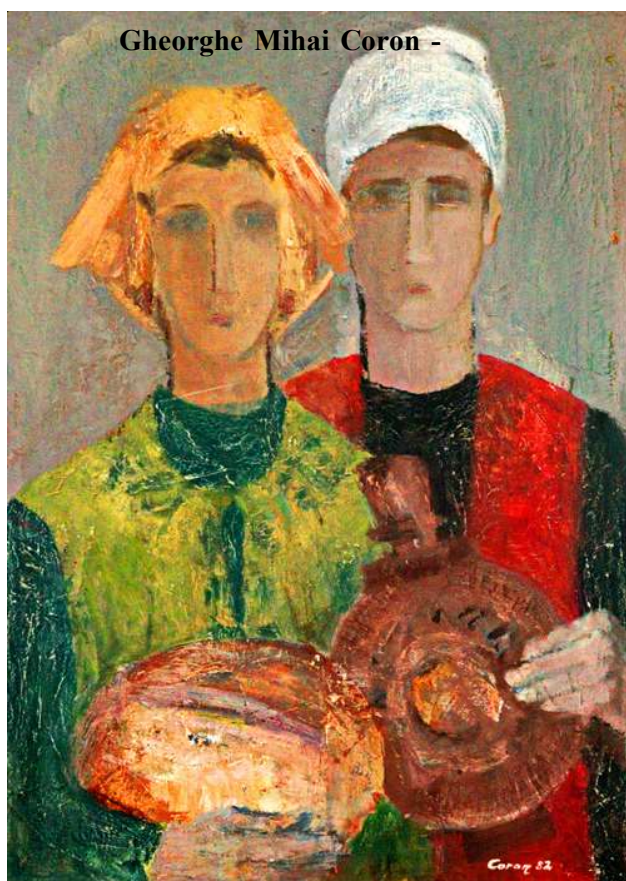
Dintre artiștii decedați lipsesc pictorii Sorin Manolescu (1895 - 1981), Dumitru Popa (1902 - 2000), Gheorghe Levcovici, primul președinte al Cenaclului Artiștilor Plastici (1909 - 1984), Doina Elena Ștefănescu (1933 - 2002), Gheorghe Suci (1943 - 2016) și sculptorul Relu Angheluță (1956 - 2020).

Curatorii expoziției, dr. Dan Basarab Nanu, managerul Muzeului de Artă Vizuală și muzeograful Gheorghe Andreescu, președintele Filialei Galați a UAPR, au selecționat din patrimoniul muzeului 43 de lucrări care să ilustreze activitatea creatoare a plasticienilor amintiți și aportul lor la înființarea, consolidarea și dezvoltarea Filialei locale prin promovarea unei arte în deplină consonanță cu tradițiile, orientările și tendințele din arta contemporană românească și internațională. Toți cei 22 de artiști prezenți cu lucrări pe simeze au contribuit, fiecare în felul și stilul său, la întreținerea unei atmosfere creatoare efervescente, cultivând o artă strâns legată

de realitățile meleagurilor dunărene și de viața oamenilor din această parte geografică a țării și nu numai. Toți au expus nu numai pe plan local, regional, județean, interjudețean, național, ci și la manifestări de peste hotare, în Austria, Bulgaria, Franța, Germania, Italia, Polonia, Republica Moldova, S. U. A. etc. Unii și-a organizat chiar expoziții personale în afara granițelor țării, au fost onorați cu importante premii. Lucrările de pictură expuse reprezintă peisaje, portrete/autoportrete, compoziții și naturi statice realizate în tehnici și stiluri diferite, purtând amprenta

individualității și originalității fiecărui autor. Multe tablouri înfățișează aspecte din Galați și Brăila, localizate fie în zona portuară, docuri, în Șantierul Naval, imagini stradale sau din hale industriale: „Docuri” (Mihail Gavrilov); „Peisaj din port”, „Peisaj” (Gheorghe Naum); „Șantier Naval” (Nicolae Spirescu), „în portul Galați”, „Vedre din Combinatul Chimic de la Chiscani” (Emilia Dumitrescu); „Stradă veche” (Marcel Bejan); „împliniri” (Constantin Dimofte); Ioan Simion Mărculescu (Spațiu industrial”, „Sclipiri danubiene” (Ioan Simion Mărculescu); „Portul”, „Singular prin oraș” (Aurel Manole). Diferențele de abordare a subiectelor de către artiști sunt evidente și iubitorii de artă pot urmări evoluția stilistică a acestora, progresele spre un limbaj modern

Gheorghe Mihai Coron -

înregistrate de generațiile care au absolvit studiile de specialitate după 1965.

Nicolae Mantu, artistul emblematic al Galațiului, cunoscut ca unul dintre cei mai mari pictori animalieri, a ales cadrul unei păduri pentru a plasa în spațiul plastic, în spiritul picturii postimpresioniste, o turmă de porci, admirabil realizată, cu un simț desăvârșit al armoniei cromatice și al echilibrului compozițional. Mihai Dăscălescu, fost profesor mulți ani la Liceul de Muzică și Artă Plastică (azi, Liceul de Artă „Dimitrie Cuclin”), surprinde un episod din viața pescarilor („Punct pescăresc”) și o scenă inspirată de lumea satului moldovenesc („Fântâna”). Emilia Iacob aduce în prim-plan imaginea unei naturi statice configurată pe suportul de carton într-o dominantă de nuanțe de verde („Natură statică”) și o priveliște hibernală în care albul cu reflexe albastrii al zăpezii creează o atmosferă prin excelență lirică. Vegetația mai poartă încă însemnele roșiatice-arămii ale toamnei („Prima zăpadă”). Nicolae Spirescu construiește o imagine panoramică a Colinelor Buzăului numai din pete de culoare, așezate pe suportul de carton cu cuțitul de paletă. Pasta are străluciri și prețiozități de smalt („Dealurile copilăriei mele”). Marcel Bejan, un maestru al naturilor statice, simplifică formele, reducându-le la ceea ce ele au esențial. Materia picturală, saturată, intensă, dobândește sonorități muzicale („Flori și fructe”). „Peisajul” semnat de Paraschiva (Pașa) Smirnov înfățișează un aspect al

primăverii dintr-o zonă colinară, cu pomi ninși de albul florilor și un cer care strecoară în suflet un sentiment de adâncă liniște. Lirismul și reprezentarea poetică sunt și atributele caracteristice ale celor două lucrări ale lui Vasile Neagu („Geneză I”, „Cupole vegetale”), unde metafora plastică și simbolul sugerează trăiri care izvorăsc din cele mai intime fibre ale ființei umane, exprimate pe pânză în culori de mare sensibilitate. Gheorghe Mihai-Coron, în tabloul „Întâmpinare”, evocă o scenă a ospetiei românești, primirea de către un cuplu de tineri cu pâine, sare și plosca cu vin a unor persoane dragi, după tradițiile noastre strămoșești, iar „Sărbătoare apelor” este un elogiu cromatic al spațiului acvatic și al satului de pescări din Delta Dunării. Eugen Holban găsește echivalențe plastice sugestive în zona abstracției lirice pentru a fructifica într-un mod personal rodul cercetărilor sale din domeniul artei populare și etnografiei, întreprinse zeci de ani, cu o pasiune jertfelnică, în arealul geografic al Moldovei de Sud („Solstițiu”, „Obiceiuri traco-dacice”). Tablourile lui Vasile Onuț, intitulate „Coloane” și „Umbrele se salută”, sunt expresia unui penel vădit expresionist, care folosește o materie picturală consistentă, frământată, și pentru care elementul simbolic este predominant.

Portretul și autoportretul sunt prezente în expoziție prin tablourile aparținând Elenei Hanagic („Portretul pictorului Nicolae Mantu”, Dorothea (Lola) Schmierer-Roth („Femeie în semi-profil”, „Autoportret cu mâna pe față”) și Nicolae Mantu („Autoportret). În acuarela Elenei Hanagic, care a figurat în Expoziția Anuală de Grafică din 1957 de la Sala Dalles (București), Nicolae Mantu, în a cărui casa din strada Cuza Vodă Nr. 46 artista a locuit cu familia sa mai mulți ani, este înfățișat la vârsta senectuții. Culorile delicate, sobre și linia precisă a desenului concură la crearea unui portret în care s-a urmărit atât asemănarea fizică cu modelul, dar și reliefaarea bunătății și frumuseții lăuntrice a acestui mare pictor animalier. „Autoportret cu mâna pe față” și „Femeie în semi-profil”, care este de fapt tot un autoportret,

Constantin Dimofte - Reverie

semnate de Dorothea (Lola) Schmierer-Roth, sunt admirabile, realizate la vârste diferite, dar diferite și ca manieră de execuție, primul pictat în notă expresionistă, cu o expresie dramatică a chipului, în al doilea materia picturală fiind mai luminoasă și așezată cu o pensulație energică. „Autoportretul” lui Nicolae Mantu, datând din 1914, este executat împotriva a două surse laterale de lumină și cu umbra căzând frontal pe mijlocul figurii, întreaga înfățișare a pictorului exprimă robustețe spirituală și vitalitate, demnitate, dragoste de viață.

Lucrările de sculptură din expoziție îi au ca autori pe Vasile Vedeș, Marcel Grosu, Constantin Dimofte, Vasile Onuț, Silviu Catargiu și Sergiu Dumitrescu. Primul semnează două reușite portrete, unul reprezentându-l pe Nicolae Mantu, iar al doilea un muncitor portuar, ambele fiind executate în ghips. Mantu este surprins la bătrânețe, pe chipul lui citim o stare de seninătate, liniște sufletească și mulțumirea că nu a trecut oricum prin viață. Compoziția în basorelief a lui Constantin Dimofte este un simbol al solidarității și trăinicieii unei familii, al păcii, armoniei și înțelegerii dorite de membrii acesteia („Pace - Familia”). „Studenta” și „Portret” ale lui Marcel Grosu se disting prin finețea modelajului, pătrunderea în lumea interioară a personajelor, iar „Compoziția” și „Iarna” lui Silviu Catargiu atrag prin puritatea și sintetismul formelor și volumelor, prin practicarea „tăieturii

Sergiu Dumitrescu - Tors, piatră

Vasile Onuț - Valuri, ghips, patinat

directe” folosite de artist, fie în lemn, fie în piatră. „Meditația” lui Vasile Onuț, cioplită în lemn de nuc, dezvoltă pe verticală un personaj feminin viguros, având în partea superioară o terminație a brațelor care amintește de furca moldovenească, motiv des întâlnit în lucrările sale de sculptură, pictură și grafică, așa cum demonstrează și celălalt ronde-bosse din expoziție, „Valuri”, impunător prin dinamismul curbilor înscrise în spațiu de cele două nuduri și prin senzația de mișcare zbuciumată pe care o creează. „Tentația” lui Sergiu Dumitrescu, realizată din metal colorat, amintește într-un fel, prin forma ei, de lucrarea lui de artă monumentală „Jeșirea în lumină” din Parcul „Cloșca”, executată în Tabăra de sculptură în metal, ediția 1997, fiind o aluzie la condiția pământeană a existenței omului. „Torsul”, al aceluiași sculptor, o lucrarea din perioada de început a carierei artistului, este un ronde-bosse din piatră, în care formele și volumele înscriu în spațiu un fragment al corpului feminin bine proporționat, nu opulent, cu unele accente arhaizante.

Manifestare artistică importantă pentru viața culturală a Galațiului, cu caracter restitativ, expoziția „In memoriam” constituie un pios omagiu adus membrilor Filialei Galați a UAPR care odihnesc acum în împărăția Tatălui Ceresc și în același timp o caldă invitație adresată locuitorilor meleagurilor noastre de a-i cunoaște mai bine pe artiștii plastici de aici prin opera pe care ne-au lăsat-o moștenire, de a-i prețui și de a le cinste memoria așa cum se cuvine.

DICȚIONAR - Artiști plastici gălățeni (166)

Corneliu STOICA

MURARIU, Irina Ramona - sculptor. S-a născut la 25 decembrie 1977, în orașul Bacău. A absolvit Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași, Facultatea de Arte Plastice, Decorative și Design, secția sculptură (2001) și Yale University - Arhitectura Romană, S. U. A. (2020). După terminarea studiilor de la Iași se stabilește la Galați, funcționând ca profesor de educație plastică la Liceul Teoretic „Dunărea”, Liceul Sportiv și Liceul de Artă „Dimitrie Cuclin”. Din anul 2009 trăiește în districtul Muscat, capitala Sultanatului Oman, o țară arabă din sud-vestul Asiei, pe coasta de sud-est a Peninsulei Arabe. împreună cu soțul său, sculptorul Bogdan Murariu, activează la International Scholl Chouefat și International Scholl of Oman. În țară, a participat la expozițiile colective ale Filialei Galați a U. A. P. R. din 2001 și a expus în cadrul „Atelier 35”, Galeriile de Artă „Nicolae Mantu”, Galați (2001, 2002, 2003); Expoziția artiștilor plastici gălățeni, Galeria de Artă Brăila (2002, 2003); Salonul de iarnă al Filialei Galați a U. A. P. R, Galeriile de Artă „Nicolae Mantu” Galați (2002); Salonul anual al artiștilor plastici gălățeni, Muzeul de Artă Vizuală Galați (2004). în Oman a

participat în 2010 la „Muscat Private Scholl Art Teachers Exhibition”, găzduită de Baint Al Baranda Museum (Muscat), unde a primit Premiul Special pentru Pictură; a realizat șapte lucrări de pictură monumentală în frescă la Royal Hospital Muscat - Diabetes Centre, fiind onorată pentru execuția acestora cu Premiul pentru Merite Artistice (2013); colaborează din 2014 cu Muzeul Național de Artă Baith Al Zubair, organizând diferite activități educative pentru promovarea tinerelor talente din domeniul artelor plastice.

De asemenea, tot pentru promovarea tinerelor talente, din 2016 colaborează cu „The Week Muscat - Journal”, publicând lucrări realizate de acestea (185 apariții). Organizează expoziții și diferite evenimente culturale în cadrul „Omani Fine Arts Society (2017 - 2021). începe colaborarea cu departamentul de Artă pentru Școlile Internaționale organizate de Ministerul Educației din Oman și redactează Curriculum National de Artă pentru clasele I - VI (2018). Participă cu lucrări de pictură și grafică la Expoziția „Zilele francofoniei în Oman” (2018, 2019, 2020, 2021). în 2019 prezintă Curriculum de Artă în Al Seeb Internațional School, eveniment organizat în colaborare cu Departamentul de Artă pentru Școlile Internaționale din Ministerul Educației Oman. în același an, Ministerul Educației îi acordă Premiul Special pentru contribuția adusă la dezvoltarea sistemului educațional omanez. Artista are lucrări în colecții private din România, Oman, Liban, Anglia, Iordania, Italia.

Deși a terminat secția sculptură, Irina Murariu a prezentat în expozițiile gălățene numai lucrări de grafică realizate în tuș și tehnici mixte. în compozițiile ei se observă o îmbinare a regnurilor, imaginile sunt construite într-o notă vădit expresionist-suprarealistă. Artista este o bună desenatoare, linia este suplă și șerpuitoare. Apelul la o coloristică sobră pentru fundaluri imprimă lucrărilor o ținută severă, rece. „Din perspectiva pregătirii artistice pentru sculptură, notează criticul de artă Valentin Ciucă, Irina Ramona Murariu desenează în dimensiunea spațialității și a

Irina Murariu Pescari 2

volumelor înscrise în cadrul plastic și de relație cu mediul ambiant. O „Alegorie”, realizată prin mijlocirea tehnicilor mixte, desen și pastel, pornește de la o scenă cu un grup de cântăreți ambulanti medievali, truverii Evului Mediu, prin intermediul căreia se sugerează o atmosferă amuzant-bahică. Structurarea imaginii cu volumetrie animată și expresivă are o evidentă notă de umor, derivată din plasticitatea atitudinilor individuale și a ritmului formelor. Urcăți pe butoaiele pline cu vin, petrecăreții au hazul caricatural al unei stări de chef prelungit, unde muzica nu poate lipsi. Gestica personajelor exprimă mișcări dezordonate și, în general, o ușoară deplasare spre ridicol”. În Oman, țara în care își desfășoară activitatea din 2009, artista a căutat să se integreze mai întâi în universul lumii arabe, să cunoască oamenii, arta acestora, instituțiile cultural-artistice, locurile, descoperind a lume fascinantă. A continuat cu mijloace proprii să picteze și să deseneze, să se inspire din

realitățile înconjurătoare, astfel că lucrările create de ea sunt o reflectare veridică a societății arabe contemporane. Creațiile primite de la Irina Murariu reprezintă portrete de pescari, negustori ambulanti, bărbați mai tineri sau bătrâni, aspecte din piețele omaneze, elemente de arhitectură, obiceiuri specifice, imagini cu caracter decorativ etc. Iată, de pildă, polipticul „Armonie omaneză” (acrilic pe pânză, 240 x 310 cm) este un simbol al ospitalității arabe, cunoscut fiind faptul că aici, mărturisește artista, oricine intră în casa unui locuitor din Oman „este tratat cu cafea cu cardamon, curmale și obligatoriu va fi parfumat cu bahur (un fel de tămâie românească)”. Cele trei personaje feminine și recipientele sunt proiectate pe un fundal inspirat de motivele decorative din arabescurile covoarelor iraniene. „Tăcere”, o compoziție tot de mari dimensiuni (acrilic pe pânză, 100 x 220 cm), înfățișează un vechi obicei local, acela ca bătrânii aflați în piața din preajma Fortului din Nizwa (cel mai vizitat monument național din Oman, datând din 1650) să discute în

liniștea și calmul dimineții probleme ale comunității. Este, cum se spune la noi, un fel de „sfat al bătrânilor”. Compoziția „Armonie”, executată în creion și acuarelă, prezintă o suită de portrete de femei și bărbați aparținând unei familii al cărui principal atribut este unitatea, totul armonizat cu motive ornamentale specifice Orientului Mijlociu. Alte imagini surprind secvențe din alte piețe („Piața de arme”, „Piața de animale”) sau aduc în prim-plan elemente de arhitectură („Poarta”) și motive decorative cu valoare simbolică („Spiritual Mood I, II”, „Dualitate”). Portretele, fie picturi în culori acrilice („Pescari I, II, III”), fie desene în alb-negru („Vânzătorul de covoare”, „Portret de bărbat I, II”), se disting prin expresivitatea chipurilor și a vestimentației, prin felul cum artista știe să pună în evidență trăsăturile fiecărui personaj.

Impresionează în picturile Irinei Murariu culoarea de o mare intensitate, strălucitoare, tonurile de roșu incendiar, acordate cu alb, violet, ocru, oranj

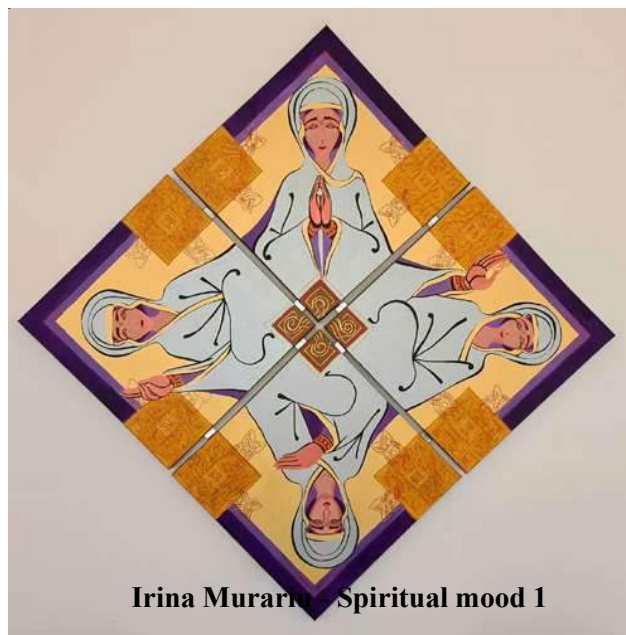

Irina Murariu - Tăcere

sau galben deschis. Artista afirmă într-un dialog cu jurnalista Nona Rapotan (blogul „Osme”, 18 octombrie, 2020) că „totul este extrem de colorat”, că pentru ea „impactul vizual este mult mai puternic în Oman decât cel olfactiv și dacă cineva vrea să vadă cu adevărat culoare în lumea arabă, deșertul este o sursă de inspirație fantastică”. „Acum, spune ea, percep lucrurile altfel. Cerul nu este doar cer, ci este un cumul de nuanțe de albastru. Lumea, când spune deșert, se gândește la nuanțe de maro, de ocră, dar pentru mine este un amestec de violet, verde, ocră, Siena”.

Desfășurând pe lângă activitatea didactică și o bogată activitate artistică, Irina Murariu și-a alcătuit la Oman și o frumoasă colecție de covoare achiziționate din Iran, vase de metal cu iz arăbesc, obiecte de pielărie, perne cu motive decorative etc., colecție cu care se mândrește și care îi va servi desigur ca sursă de inspirație pentru viitoarele lucrări.

Bibl.: Corneliu Stoica, Dicționarul artiștilor plastici gălățeni, ediția I, Muzeul de Artă Vizuală Galați, Editura „Terra” Focșani, 2007; ediția a II-a revăzută și întregită,

Irina Murariu - Spiritual mood 1

Editura „Axis Libri”, Galați, 2013; Valentin Ciucă, Un secol de arte frumoase în Moldova, vol. II, Editura Art XXI, Iași, 2009; Valentin Ciucă, Dicționarul ilustrat al artelor frumoase din Moldova 1800-2010, Editura Art XXI, Iași, 2011; Dicționarul sculptorilor din România (coordonator, Ioana Vlasiu), Secolele XIX - XX, vol. II, lit.

H - Z, Editura Academiei Române, București, 2012.

Revista Dunărea de Jos
EDITOR: CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI
Președinte: *COSTEL FOTEA*
CENTRUL CULTURAL „DUNĂREA DE JOS”
Manager: *Viorel Sandu*

Str. Domnească nr. 61, Galați, cod. 800008
tel.: 0236 418400, fax: 415590, e-mail: office@ccdj.ro
ISSN: 1583 - 0225

Din sumar:

Feeria Dansului - p.1,2; Tudor Pamfile, citate - p. 3; 132 de la nașterea lui Tudor Pamfile, autor Gheorghe Vasilache - p. 4,5. Tudor Pamfile, autor Ștefan Andronache - p.6,7; Traista cu tradiții, autor Dan Horgan - p.8,9; Sărbătorile la români, autor Simeon Florea Marian - p.10,11; Jocul popular în culegeri de folclor ale lui Tudor Pamfile, autor Ioan Horujenco - p.12,13; Abecedar istoric gălățean, autor Victor Cilincă - p.14,15; Caleidoscop - p.16,17; Interviu cu Daniel Corbu, realizat de Angela Baciuc - p.18,19,20,21; Spectacol folcloric în contextul actual, autor Ioan Horujenco - p.22,23; Folclorul românesc, autor Milenco Luchin - p.24,25,26; Cronică realizată de Violeta Ionescu - Piața de păsări, autor Luminița Potîrniche - p.26,27; Revista O.N.T din România, autor Radu Moțoc - p.28,29; Cronică realizată de Octavian Mihalcea - Dincolo de orizonturi, autor Adrian Zăinescu - p.30; Cronică realizată de Alina Simona Dragomir - p.31; Cronică de carte realizată de Valentina Vintilă - p.32,33,34,35; Oarba care deschide ochii, autor Violeta Ionescu - p.36,37; Două plicuri, autor Gheorghe Bacalbașa - p.37; Morphochroma, autor Corneliu Stoica - p.38,39,40; Dicționar artiști plastici gălățeni, autor Corneliu Stoica - p.41,42,43;

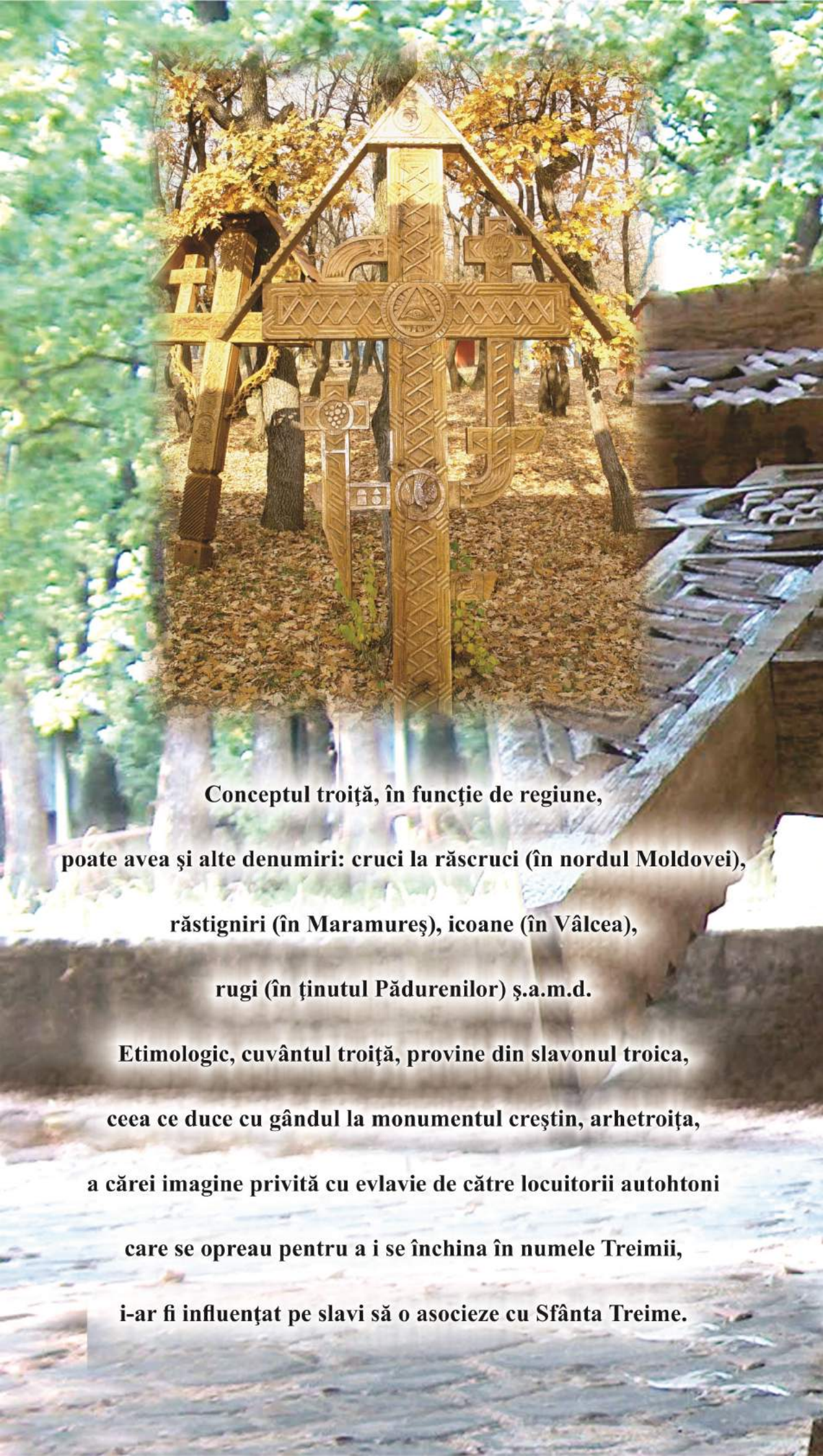
Responsabilitatea pentru conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se găsește pe site-ul instituției.

Revista *Dunărea de Jos* este membru APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editurilor din România).

**Conceptul troiță, în funcție de regiune,
poate avea și alte denumiri: cruci la răscruci (în nordul Moldovei),
răstigniri (în Maramureș), icoane (în Vâlcea),
rugi (în ținutul Pădurenilor) ș.a.m.d.**

**Etimologic, cuvântul troiță, provine din slavonul troica,
ceea ce duce cu gândul la monumentul creștin, arhetroița,
a cărei imagine privity cu evlavie de către locuitorii autohtoni
care se opreau pentru a i se închina în numele Treimii,
i-ar fi influențat pe slavi să o asocieze cu Sfânta Treime.**

Galati, cod 800008, str. Domneasca, nr. 61
Tel.-Fax: 00-40-236-418400; 00-40-236-415590
E-mail: office@ccdj.ro-revistadunareadejos@ccdj.ro
www.ccdj.ro